

1945 yılı Millî Korunma Bilânçosunun gönderildiğine dair Başkanlık tezkeresi ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/44)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Kararlar Müdürlüğü

Sayı : 32 - 40, 6/2662

14 . VII . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1945 yılı Millî Korunma Bilânçosu ile buna ait Umumi Murakabe Heyeti raporunun ve ilgili Bakanların mütalâalarının, 3780 sayılı Kanunun 51 nci maddesi gereğince, ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

I - GENEL DURUM

Millî Korunma Kanununun muaddel 51 nci maddesi gereğince 1945 yılı umumi bilânçosu ile kâr ve zarar hesapları üzerinde heyetimiz tarafından yapılan tetkik ve murakabe neticelelerini ihtiva eden raporumuzu saygı ile takdim ediyoruz.

Geçen seneki raporumuzda tafsilen arzettiğimiz ve hile Millî Korunma Kanunu tatbik mevkiine konulduğu tarihte, her takvim senesine ait bilânço ve buna mütaallik Umumi Murakabe Heyeti raporunun, ilgili Bakanlıkların mütalâalarıyla birlikte hesabın taallük ettiği yılın hitamından itibaren altı ay içinde Başbakanlık tarafından Büyük Millet Meclisine takdimi gerekmekte idi. Bu müddet içinde bu işlemlerin yapılmasına imkân olmadığı hususunda heyetimizce Başbakanlığa sunulan 22 . II . 1946 tarihli yazıdaki mütalâamız yerinde görülerek 15 Haziran 1946 tarihinde yürürlüğe giren Millî Korunma Kanununun bazı maddelerinin tadiline mütedair 4945 sayılı Kanunla bu mehil altı aydan bir seneye çıkarılmıştı.

Ziraat Bankası nezdindeki Millî Korunma Muhasebe Bürosu, mütedavil sermaye tahsis mahallerinin bilânçolarını geç alması hasebiyle, 1945 yılı bilânçosunu ancak 1948 yılı Mayıs ayında Heyetimize verebilmiştir. Mamafih Heyetimiz, umumi bilânçonun tevdiini beklemeden, Şubat 1948 den itibaren bilânçolarını Millî Korunma Muhasebe Bürosuna vermiş olan bazı mütedavil sermaye tahsis mahalleri nezdine ilgili ekibini göndererek bu müesseselerin evrakı müşbitisini sondaj yolu ile inceletmiş ve muamelâtını kısmen kontrol ettirerek bilânço ve kâr ve zarar hesaplarının sıhhatini tetkik ettirmiş ve bu suretle raporumuzun bir an evvel takdimine imkân bulmuştur. Millî Korunma Kanununun 51 nci maddesinde belirtilen işlerin mümkün merteye mehil içinde başarılabilmesi için, mütedavil sermaye tahsis mahallerinin ve bunlardan bilhassa Zirai Kombinalar Kurumunun, bilânçolarını kısa bir zamanda Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermelerinin ve Muhasebe Bürosunun da tevhit vazifesini daha süratle neticelendirmesinin lüzumuna işaret etmek isteriz.

1945 yılı Umumi Bilânçosuna nazaran :

- 1945 yılı sonuna kadar, Millî Korunma umumi sermayesinden, muhtelif tahsis mahallerine Koordinasyon kararlarıyla sabit, mütedavil sermaye, ikraz ve idare masrafı olarak ceman 83 394 720,85 lira tahsis edildiği;
- Bu paradan 54 340 682,89 liranın tahsis mahallerince Ziraat Bankasından çekildiği;
- Ziraat Bankasının yaptığı 54 340 682,89 liralık tediyeinin 21 840 682,89 lirasını kendi kaynaklarından 32 500 000 lirasını da Hazine kefaletini haiz bonolarını reeskont ettirmek suretiyle

Merkez Bankasından temin ettiği;

d) Tahsis mahallerinin, Ziraat Bankasından çektikleri 54 340 682,89 liranın 19 084 920,71 lirasına ait hesapları Millî Korunma Muhasebe Bürosuna vermemiş oldukları;

e) Millî Korunma camiasının 1945 yılı sonunda:

47 328 494,37 lira alacakları,

37 909 842,81 » borçları,

47 875 807,30 liralık stokları,

13 212 183,21 » brüt sabit kıymetleri,

3 427 680,52 lira sabit kıymet birikmiş amortismanları ve

14 061 509,14 lira karşılıkları bulunduğu,

f) Millî Korunma camiasının 1945 yılı sonundaki kârının :

	Lira	K.
1940 ve 1941 yılları zararını teşkil eden	826 115	84
Zirai Donatım Kurumunun 1943 yılı kârını teşkil eden	98 739	80
ve teşkilât ve idare masraflarından hesapları verilmemiş olduğu için karşılık ayrılan	794 000	—
	1 718 849	64

olmak üzere ceman 1 718 849,64 liranın tenzilinden sonra 31 722 750,47 lira olduğu ve bunun 4 031 343,62 lirasını 1945 yılı sâfi kârı teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

II - İŞLETME FAALİYETLERİ

A) Ticaret Ofisi :

a) Hükmi şahsiyeti ve imtiyazları - Ticaret Ofisi Millî Korunma Kanununun 6 nci maddesine dayanılarak 14 . II . 1941 tarih ve 2/15170 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilen 104 sayılı Koordinasyon kararıyla kurulmuştur.

Hususi hukuk hükümlerine tâbi tüzel kişiliği haiz bir âmme müessesesidir. Kazanç Vergisine ve 3980 sayılı Kanunun değişik 50 nci maddesi gereğince Taahhüt Vergisine tâbi değildir.

b) İştigal konuları :

1. Halk ve Millî Savunma ihtiyaçları için her türlü işe madde ve malzemesi satın almak, satmak ve bu hususta icabeden ithalât ve ihracatı yapmak ve memleketin muhtelif mahallerinde stoklar vücuda getirmek veya bu işleri mevcut veyahut kuracağı teşekküller vasıtasıyla gör-
dürmek,

2. İştigal mevzuuna giren maddelerin fiyatlarının tesbiti ve bu maddelerin tevzii işlerinin tanzimi hususunda Ticaret Bakanlığına teklif yapmak ve gerek bu maddelerin sevki ve gerek bu sevkiyatın icabettirdiği nakliyat işleriyle meşgul olmak ve,

3. İşe maddelerinin iddihar ve nakline mahsus her türlü depo, kab, zarf ve nakil vasıtalarına inşa, mubayaa, icar ve isticar etmek ve icabında bunları satmak,

4. Resmî daire ve müesseselerle halk ve Millî Savunma için lüzumlu her türlü emtianın mem-
leket dışı ve içi nakliyatını kendi kuracağı teşkilâtiyle veya mevcut resmî veya hususi teşekküller vasıtasıyla yapmak, alım, satım, nakil, muhafaza veya devrini deruhte ettiği emtia ve malzemenin
denizde ve karada her türlü risklerini kısmen veya tamamen temin etmek;

5. Bakanlığın muvafakat veya emriyle, alâkalı ticari ve malî müesseseleri iştirak ettirerek, muayyen maddelerin istihsal veya ithal, işletme, ihraç veya tevzii için hükmi şahıslar kurmak veya bu işleri mevcut müesseselere yaptırmaktır.

c) Malî bünye ve finansman - Ticaret Ofisinin sermayesi Millî Korunma Kanununun 43 nci

maddesindeki sermayesinden kredi suretiyle tahsis olunan 17 milyon liradır. Ofis kredi şeklindeki bu sermayeye tahsatinin tamamını kullanabilmektedir. Ofisin kâr ve zarar hesabı Millî korunma müesseseleri umumi kâr ve zarar hesabına intikal etmekte bulunduğundan ayrıca bir ihtiyat akçesi tetkik edilmemektedir.

Muhtelif bankalardan icabında akreditif kredisi kullanabilmekte ve emtia üzerine avans çekilebilmektedir. Statüsününün 15 nci maddesi gereğince 5 milyon liraya kadar istikraz yapmak yetkisi vardır.

d) İdari bünye - ofisin 1945 yılında 172 memurdan tereküp eden bir nazari kadrosu vardı. Fiili kadrosu ise, geçici mahiyette çalıştırdığı yevmiyeli memurların inzimamiyle, nazari kadroyu aşyordu.

Ofisin 1945 yılı barem içi ve dışı personelinin hareketi şöyle bir manzara arz etmektedir :

	1945 yılı başında mevcut	1945 de Girenler	1945 de Çıkanlar	1945 sonu mevcudu	Yekûna nispe- ti %
Barem içi	64	5	3	66	27,50
Barem dışı	96	21	18	99	41,25
	160	26	21	165	68,75
Yevmiyeliler	71	48	44	75	31,25
	231	74	65	240	100,—

Tablodan Ofisin koordinasyon kararı ile tâyin edilen 172 kişilik nazari kadrosundan 7 sinin 1945 yılı sonunda münhal tutulmuş olmasına rağmen kadroda derpiş edilmeyen ayrıca 75 yevmiyeli memur kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu memurlara 1945 yılında ödenmiş bulunan ceman 104 736,67 lira yevmiyenin 4 706 lirası kâr ve zarar hesabında (idare masrafları) arasında yer almış 100 030 lirası ise emtia masraflarına intikal ettirilmiş olup bütçede derpiş edilen personel masraflarının dışında kalmış bulunmaktadır.

Teşkilâtı geniş ve personeli fazla olan Ofisin 1945 de personel tahsisatından 71 403,74 lira tutarında bir tasarruf sağladığı nazari kalmaktadır. Yevmiye ile çalıştırdığı memurlara verilen paraları da nazari itibara alırsak, hakikatta 28 626,60 liralık bir depasman olduğunu kabul edebiliriz.

e) İşletme faaliyetleri - Fevkalâde zamanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan Ticaret Ofisinin, İktisadi Devlet Teşekküllerinde tatbik edildiği gibi bir iş programı yoktur. İştigal konusunda belirtildiği veçhile, Ofis daha ziyade Bakanlığın emriyle dâhilden veya hariçten yine Bakanlığın tâyin edeceği müesseselere veya sair ihtiyaç sahiplerine tevzi edilmek için mal alıp satar.

Bu cümleden olmak üzere hesaplarını tetkik ettiğimiz 1945 yılı içinde Ticaret Ofisi şu faaliyetlerde bulunmuştur :

Yerli, yabancı ve müteferrik emtia ile gümrükte el konan emtia ile ortak sipariş emtiası ve Devlet namına yaptığı yağ mubayaalarından tereküp etmek üzere ceman 14 310 000 liralık bir mubayaa yapmıştır.

1944 yılından devreden yine bu kabül emtiadan ibaret 20 194 000 liralık stok da dâhil olmak üzere ceman 16 081 000 liralık mal satmış ve 1946 yılına 13 630 000 liralık bir stok devretmiştir. Böylece 1945 faaliyet yılını 3 201 626,46 liralık bir sâfi kârla kapamaya muvaffak olmuştur.

Ofisin 1945 yılı faaliyeti hakkında aşağıda daha fazla malûmat arz edilmiş bulunmaktadır.

f) Mubayaa ve satışlar - Ticaret Ofisinin 1945 yılında aldığı ve sattığı malların kıymeti 1943 ve 1944 yıllarına nazaran bir azalış keydetmiş olmakla beraber, üzerinde ehemmiyetle durmaya değer mahiyettedir. Filhakika 1943 yılının 35 milyon liralık ve 1944 ün 26 milyon liralık mubayaalarına mukabil 1945 te 14 milyon liralık muhtelif cins mal satılmış ve 1943 ün 25,5 milyon liralık 1944 ün 22,5 milyon liralık satışlarına mukabil 1945 yılında 16 milyon liralık mal satılmış bulunmaktadır.

Aşağıdaki cetvel Ofisin 1945 yılı mubayaa ve satışlarını müfredatlı olarak göstermektedir :

Emtia nev'i	1944 yılın- dan devir	1945 yılın- dan devir	Emtia fazlası	Yekûn	1945 yılı satışları	Emtia noksanları	Sair çıkışlar	Yekûn	1945 yılı sonu stokları
Yerli emtia	1.508.778,85	430.993,62	5.398,58	1.945.171,05	493.617,61	80.817,92	34.529,28	608.964,81	1.336.206,24
Yabancı emtia	17.537.765,51	10.394.269,06	113.807,55	28.045.842,12	14.890.828,99	168.265,33	2.717.439,81	17.776.534,13	10.269.307,99
Müteferrik emtia	21.414,89	25.248,43	160,46	46.823,78	285,08	602,57	20.696,60	21.584,25	25.239,53
Gümrükte elko- nan emtia	30.817,25	1.020,88	5,91	31.844,04	31.580,84	61,72	24,75	31.667,31	176,73
Ortak sipariş emtiası	1.095.619,32	125.385,71	—	1.221.005,03	135.152,61	—	465.598,94	600.751,55	620.253,48
Devlet yağları	—	3.333.479,09	—	3.333.479,09	529.724,62	—	1.424.562,77	1.954.287,39	1.379.191,70
Toplam	20.194.395,82	14.310.396,79	119.372,50	34.624.165,11	16.081.189,75	249.747,54	4.662.852,15	20.993.789,44	13.630.375,67

Mubayaa edilen yerli emtia belli başlı gravyer peyniri ile yaprak tütünden ve sabundan ibaret bulunmaktadır. Devlet yağları adı altında yer alan nebati yağlar ise Ofisin satın almış olduğu yağlı tohumlardan imal ettirdiği nebati yağları göstermektedir.

Mubayaaaların % 72 sini ve satışların % 92 sini teşkil eden yabancı emtianın müfredatlı bir listesi aşağıda yer almaktadır :

Yabancı emtianın nevi	1944 yılından devir	1945 yılından devir	Emtia fazlası	Yekûn	1945 yılı satışları	Emtia noksanları	Sair çıkışlar	Yekûn	1945 yılı sonu stokları
Boya ve kimyevi maddeler	23.090,81	—	34,79	23.125,60	23.117,46	2,81	5,33	23.125,60	—
Cam ve züccaciye	—	2.078,73	54,62	2.133,35	573,62	56,86	—	630,48	1.502,87
Çuval kanaviçe ve jüt	1.880.116,81	137.331,98	20.386,07	2.037.834,86	1.594.622,66	8.279,12	34.191,48	1.637.093,26	400.741,60
Deri kösele ve kundura levazımı	31.929,55	527,16	15,94	32.472,65	13.980,67	—	—	13.980,67	18.491,98
Kâğıt ve mukavva	26.132,03	91.852,05	241,62	118.225,70	7.624,94	15.045,19	6.976,22	29.646,35	88.579,35
Madenî eşya ve alât	2.298.496,88	2.115.320,04	13.968,29	4.427.785,21	1.680.372,83	33.790,79	123.520,47	1.837.684,09	2.590.101,12
Mensucat ve iplik	11.656.745,21	5.353.281,98	76.072,15	17.086.099,34	10.029.549,69	110.990,33	1.393.510,27	11.534.050,29	5.552.049,05
Nakil vasıtaları ve yedekleri	476.966,81	2.420.309,31	2.450,83	2.899.726,95	1.345.694,55	100,23	1.026.317,37	2.372.112,15	527.614,80
Sair nebati maddeler	1.144.287,41	273.567,81	583,24	1.418.438,46	195.292,57	—	132.918,67	328.211,24	1.090.227,22
Toplam	17.537.765,51	10.394.269,06	113.807,55	28.045.842,12	14.890.828,99	168.265,33	2.717.439,81	17.776.534,13	10.269.307,99

Bu tablodan satın alınan yabancı emtianın belli başlılarının mensucat ve iplik, nakil vasıtaları ve yedekleri ile madenî eşya ve alât olduğu, satışlarda da aynı emtianın kıymet tutarı itibariyle başta geldikleri görülmektedir.

Ticaret Ofisinin 1945 yılında satmış olduğu emtianın maliyet bedeli 16.081.149,85 lira olup buna ait, müfredatlı bir tablo aşağıya dercedilmiştir bulunmaktadır.

Ofisin 1945 yılındaki emtia satışları ile neticelerini gösteren tablo

Emtianın nev'i	Maliyet tutarı		Satış tutarı		Satış kârları		Kâr nispeti		Satış zararları	
	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
Yerli emtia	493 617	71	504 617	95	20 961	09	4 86	9 860	25	
Yabancı emtia	14 890 828	99	18 853 835	27	3 978 342	15	26 85	15 335	87	
Devlet yağları	529 724	62	604 456	96	74 732	34	14 11	—	—	
Gümrükte elkonan emtia	31 580	84	31 580	84	—	—	—	—	—	
Ortak sipariş emtiası	135 152	61	135 152	61	—	—	—	—	—	
Müteferrik emtia	285	08	9 186	49	8 901	41	3 122	42	—	
	16 081 189	85	20 138 830	12	4 082 936	99	25 65	25 196	12	

Yukardaki tabloda maliyet bedeli üzerinden satılmış gibi gösterilen gümrükte elkonan emtia ile ortak sipariş emtiası haddi zatında yabancı emtiaya intikal ettirilmiş ve tahassül eden kâr bu emtianın kârları arasında yer almıştır. Tabloda maliyet bedeli üzerinden çıkışlarının yapılmış olması cetveldeki muvazeneyi tesis arzusunun ileri gelmiştir.

Yukardaki tabloya umumi bir nazar atfedilecek olursa 1945 yılında yerli emtianın % 4,86 ve yabancı emtianın % 26,85 ve Devlet yağlarının % 14,11 kârla satılmış olduğu, itibari bir kıymet üzerinden hesaplara intikal ettirilmiş olan çuval, torba, sandık ve emsali gibi ambalaj malzemesinden ibaret bulunan müteferrik emtiadan ise % 3122,42 bir kâr sağlandığı, ve satışların heyeti mecmuası üzerinden % 25,65 bir kâr elde edildiği anlaşılır.

Yukardaki tabloda yerli emtia satışlarından hâsıl olduğu görülen 9 860,25 lira zarar Almanya'dan yapılacak ithalâtın mukabili olarak ihraç edilmek üzere satın alınmış bulunan rafine aygıçığı yağlarının, ihraç imkânlarının kalmaması neticesinde dâhilde satılmasından tevellüt etmiştir. Maliyeti 276 kuruş olan bu yağlar 226 kuruştan satılmış olup satış tarihinde borsa rayicisi 240 - 250 kuruş civarında bulunmakta idi. Bu yağların borsa rayicinden daha ucuza satılması sebebi anlaşılmanıştır.

Satılan malların tamamına yakın bir kıymet ifade eden yabancı emtianın, maliyet ve satış bedelleri ile kâr % lerini gösteren müfredatlı bir tablosu aşağıya dercedilmiştir bulunmaktadır:

Yabancı emtianın adı	1945 yılı satışlarının maliyet tutarı		1945 yılı satışlarının satış tutarları		1945 yılı satış kârları		Satış kârları nispeti		Satış zararları	
	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
Boya ve kimyevi maddeler	23 117,46		21 778,85		237,31	1,15	1 575,92			
Cam ve züccaciye	573,62		722,05		148,43	25,88	—			
Çuval ve kanaviçe	1 594 622,66		1 944 643,63		350 020,97	21,94	—			
Deri, kösele ve kundura levazımı	13 980,67		14 850,53		3 708,80	26,85	2 838,94			
Kâğıt ve mukavva	7 624,94		11 094,18		3 469,24	45,50	—			
Madeni eşya ve alât	1 680 372,83		2 293 089,90		623 253,24	38,87	10 536,17			
Mensucat ve iplik	10 029 549,69		12 395 119,56		2 365 633,68	23,59	63,81			
Nakil vasıtaları ve yedekleri	1 345 694,55		1 784 584,46		438 889,91	32,61	—			
Sair nebati maddeler	195 292,57		387,952,11		192 980,57	98,82	321,03			
	14 890 828,99		18 853 835,27		3 978 342,15	26,85	15 335,87			

Yukardaki tablodan yabancı emtianın 1945 satışlarından elde edilen kâr nispetlerinin % 98,82 ye kadar ulaştığı ve vasati kâr nispetinin ise % 26,85 olduğu görülmektedir. Bu kâr nispetleri 1944 yılı kâr nispetleri ile mukayese edilecek olursa yabancı emtianın muhtelif nevilerinde kaydedilen kâr nispetlerinin 1945 yılında artmış olduğu neticesine varılmaktadır. Yabancı emtianın umumi satış tutarları nazarı itibare alındığı takdirde 1944 yılında % 19,60 olan kâr haddinin 1945 de % 26,85 e ulaşmış olduğu anlaşılmaktadır. Filhakika Ofis 1944 yılında maliyeti 22 500 000 lira olan yabancı emtiayı 26 900 000 liraya satmak suretiyle 4 400 000 lira kâr etmesine mukabil zararla sattığı mallar hariç 1945 yılında 14 811 000 liralık malı 18 789 000 liraya satarak 3 978 000 liralık bir satış kârı sağlamış bulunmaktadır.

Yukardaki tabloya nazaran yabancı emtia nevelerine göre en fazla % 98,82 kârla satış yapılmış ve vasati kâr nispeti % 26,85 e inmiş olmasına mukabil bâzı emtiada kâr haddinin bu nispetin fevkında olduğunu da kaydetmek icabeder. Misal olmak üzere hakiki ihtiyaç sahiplerine verilen ve tevzie tâbi mallardan madut maliyeti 8 lira civarında bulunan ham kauçukların 22 liradan satılmış olduğu zikredilebilir.

g) Stoklar - Ofisin 1945 yılı sonunda emtia stoklarının müfredatı aşağıdaki gibidir.

1 336 206 24	Lira Yerli emtia
10 269 307 99	» Yabancı emtia
25 239 53	» Müteferrik emtia
176 73	» Gümrükte elkonan emtia
620 253 48	» Ortak sipariş emtiası
1 379 191 70	» Devlet yağları
<hr/>	
13 630 375 67	

1 336 206,24 lira değerindeki yerli emtianın 585 305,64 liralık kısmını pamuk 551 007,35 liralık kısmını palamut ve palamut helâsası 146 324,68 liralık kısmını gravyer peyniri ve bakıyesini de diğer yerli emtia teşkil etmektedir. Yabancı emtianın müfredatı ise yabancı emtia satış tablosunun sonunda yer almış bulunmaktadır.

Tabloda yer alan diğer emtiadan ortak sipariş emtiası ise mensucata taallük etmektedir. Bu stokların dışında, Ofis depolarında mevcut Varlık Vergisi emtiası, bunların 1945 yılı nihayetine kadar satışından tahhüs eden kâr ve zararlarıyla birlikte muvakkat hesaplarda yer almış olup bu husustaki mütalâamız geçen seneki raporumuzda yer almış olduğu cihetle bu mevzua tekrar temas etmekten ictinap edilmiştir.

1945 sonunda mevcut stokların sene sonu sayımları yapılarak zabıtları tanzim edilmiş ve bundan evvelki raporlarımızda işaret edilmiş olduğu üzere defter kayıtları ile mevcudat arasındaki farklar, eski seneler farklarına da şâmil olmak üzere izale edilmiştir. Bunun neticesi olarak 1945 sonunda 305 694,09 liralık emtia firesi ve roksanı ve 181 740,31 liralık emtia fazlası tesbit edilmiş ve farkı muhtelif zararlar adı altında yer alan 191 274,59 lira meyanında zarar olarak kâr ve zarar hesabına intikal ettirilmiş bulunmaktadır.

Bu kayıtlarla mevcutlar arasındaki fark kısmı mühimmi itibariyle izale edilmiş olmakla beraber, tam bir mutabakat tesis edilmiş olduğunu ifade etmek güçtür. Mevcut bâzı ufak tefek farkların da ileride islah edileceği umulur.

h) Taahhüt Vergisi - bundan evvelki raporlarımızda Ticaret Ofisinin resmî dairelere satmış olduğu mallar bedelinden kesilmiş olan Taahhüt vergilerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10 . VI . 1942 tarihli ve 1306 sayılı Kararı gereğince istirdadı gerektiği kanaatinde olduğumuz arzedilmiş ve bu mütalâamız 1943 yılı Millî Korunma Bilânçosunun tasdikına ait 14 . IV . 1948 tarihinde yürürlüğe giren 5193 sayılı Kanunun Sayıştay Komisyonu tarafından hazırlanmış bulunan mazbatasında da tasvip edilmiş bulunmaktadır. Ticaret Ofisinin 1945 yılı hesaplarının tetkiki sırasında - Haziran, Temmuz 1948 - bu paraların istirdadı için Ofis tarafından her hangi bir teşebbüsün yapılmamış olduğu görülmüştür.

Diğer taraftan, Millî Korunma Kanununun 50 nci maddesinin 4180 sayılı Kanunla 3. II. 1942 tarihinde tadilinden evvel, yapılacak tadilin makabline teşmil edileceği mülâhazasıyla ve Millî Korunma Kanununun 51 nci maddesinin, Millî Korunma hesaplarının murakabesiyle 3460 sayılı Kanunla teşekkül eden Umumi Mürakabe Heyetinin memuredilmiş olması neticesi bu kanun hükümlerinin Ofise de şâmil olacağı ve bu itibarla adı geçen kanunun 48 nci maddesinden istifade edilebileceği düşüncesiyle, Ofise mal satmış olan şahısların istihkaklarından kesilmiş olan Taahhüt Vergileri Ofise Maliye tahsil şubelerine yatırılmamış bulunmakta idi. 4180 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin makale teşmil edilmemiş bulunması ve Ticaret Ofisinin 3460 sayılı Kanunun şümülü dışında olduğunun anlaşılması neticesinde 3. II. 1942 tarihinden evvel ödenmiş olan mal bedellerinden kesilmiş bulunan Taahhüt vergilerinin zamanında Maliye tahsil şubelerine yatırılmamış olması neticesinde Ofisten 4 665,92 lira bir para cezası tarh edildiği görülmüştür. Ticaret Ofisi tarafından ödenmiş bulunan bu paranın, mer'î mevzuat müvacehesinde, müsebbipleri tarafından ödenmesi icap edip etmediğinin tâ-yini yüksek takdirinize arz edilmiştir.

i) Bilânço - Ticaret Ofisinin 1945 yılı Bilânçosunun bir hulâsası aşağıda yer almaktadır :

Sermaye taahhüt hesabı	17 000 000,—	Sermaye	17 000 000,—
Demirbaş eşya ve tesisat	75 853,95	İhtiyat akçesi	12 919,58
Kasa	17 687,85	Alacaklı hesaplar	11 470 822,34
Emtia	13 630 375,67	Borç senetleri	1 000 000,—
Borçlu hesaplar	13 766 931,35	Kâr	15 007 106,90
	<hr/>		<hr/>
	44 490 848,82		44 490 848,82
Nâzım hesaplar	3 224 253,46	Nâzım hesaplar	3 224 253,46
	<hr/>		<hr/>
	47 715 102,28		47 715 102,28

Ofisin 1945 yılı bilânçosunun yekûnu - nâzım hesaplar hariç - 1943 yılı bilânço yekûnundan 9 117 846,72 lira ve 1944 yılı bilânço yekûnundan ise 4 425 262,23 lira noksandır. Ofisin 1945 yılı hesaplarının da muntazam yürütüldüğü ve bilânçonun muhasebe kayıtlarına uygun olduğu tetki-katımız neticesinde anlaşılmış bulunmaktadır.

Geçen seneki raporumuzun Ticaret Ofisine ait bahsinde temas edilmiş olduğu gibi, ofis tarafın-dan satın alınmış bulunan Varlık Vergisi emtiası ile bu malların satışı ile alâkalı kayıtlar yine muvakkat hesaplarda yer almakta devam etmektedir. Buna mukabil şekle taallûk eden sabit kıymetler ve amortismanlar mevzuundaki temennimiz, sabit kıymetlerin iktisap bedellerinden tef-rik edilen amortismanlar tenzil edildikten sonra bilânçoya derç edilmek suretiyle yerine getiril-miş bulunmaktadır. 1945 yılı bilânçosunda yer alan ofisin kuruluşundan 1944 yılı sonuna kadar kaydedilen kârın, 1944 yılı bilânçosunda gösterilenden 646 607,31 lira noksan olduğu anlaşılma-k-tadır.

Bunun sebepleri aşağıda arzedilmiş bulunmaktadır:

1. 1941 yılı Millî Korunma umumi bilânçosunun tasdiki üzerine bu bilânço ile birlikte tas-diki tekemmül eden Ofisin 1941 yılı Bilânço kârından 6 898,25 lirası temettü ikramiyesi olarak memurlara tevzi edilmiş bulunmaktadır.

2. Keza 1941 Bilânçosu kârından % 5 i umumi hükümlere kıyasen tefrik edilerek ihtiyat akçesi adı altında 1945 Bilânçosunda yer almış bulunmaktadır. Millî Korunma umumi bilânço-sunda böyle bir ihtiyat akçesi olmadığı için hesapların tevhidinde bu meblâğ da kârlar meyanında gösterilmektedir. Diğer taraftan Ofisin kârının tevzii de mevzuubahis olmadığına göre Ofis tara-fından kârdan ihtiyat akçesi ayrılmasına lüzum ve zaruret olmadığı gibi bundan bir fayda da memûl değildir.

3. 1. IX. 1947 tarihli ve 6337 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Ticaret Ofisinin 1942 - 1946 yılları arasında ödemiş olduğu sigorta primlerinden adı geçen Ofise risturne edilen kısmından

675 000 lirasının Ankara'da bir cami yaptırma kurumuna ve 18 045,75 lirasının da Millî Bibliyotek Derneğine tahsisi kararlaştırılmış bulunmaktadır. Mezkûr kararname çıktığı sırada Ofisin 1945 yılı hesapları kapanmamış bulunduğu için eski seneler kârları meyanında yer alan bu paraları teşkil eden 626 789,48 lira kârlardan tenzil edilmek suretiyle muvakkat hesaplara intikal ettirilmiş ve Millî Bibliyotek Derneğine tahsis edilen paranın tamamı, cami yaptırma kurumuna tahsis edilen paranın ise 50 000 lirası adı geçen dernek ve kuruma ödenmiştir. Cami yaptırma kurumuna tahsisi kararlaştırılan ve 1946 yılı sigorta primlerinden risturne edilen mebalikle birlikte 625 000 liraya balığ olan para Ofis disponibilitesi müsait olduğu zaman tediye edilmek üzere muvakkat hesapta bekletilmektedir.

B) Petrol Ofisi :

a) Toplu bakış - Halk ve Millî Savunma ihtiyaçları için lüzumlu her türlü petrol ve müştaklarını satın almak ve satmak, memleket haricinden satın aldığı petrol ve müştaklarını ithal etmek ve memleketin muhtelif mahallerinde petrol ve müştakları stokları vücuda getirmek, memleket içinde bütün petrol ve müştakları fiyatlarının tesbiti, tevziatın tanzimi ve vücuda getirilecek bilûmum petrol ve müştakları stoklarının eins, miktar ve mahallinin tâyini hususunda Ticaret Bakanlığına teklif yapmak ve lüzumunda petrol ve müştaklarının sevkiyatı işleriyle meşgul olmak üzere 18 . II . 1941 tarihli ve 103 sayılı Koordinasyon kararıyle kurulmuş bulunan 2,5 milyon lira sermayeli Petrol Ofisinin 1945 yılı muamele ve hesapları üzerinde yapılan tetkik neticesi aşağıda arz edilmiş bulunmaktadır.

1944 yılında olduğu gibi, 1945 senesinde Petrol Ofisi memleket petrol ve müştaklarıyla, madenî yağlar ithal, tevzi ve satış işlerini Türk piyasasında çalışan, Sokoni Vakum Co., Shell Co., Stua Romana ve Türk Petrol ve Madenî Yağlar Türk Anonim Şirketiyle ve bu teşekküllerle yapılan anlaşma nispetleri dahilinde yapmış bulunuyor.

Bu anlaşmaya göre şirketler hisseleri aşağıda gösterildiği şekilde tesbit edilmiş bulunmaktadır :

Şirketin adı	Benzin	Petrol	Motorin	Madenî yağ
Petrol Ofisi	% 23	% 23	% 23	% 16,50
Sokoni Vakum Oil. Kom.	% 46,23	% 43,31	% 50,61	% 51,50
Şel. Kompani	% 12,17	% 16,55	% 12,17	% 16,—
Stua Romana	% 14,60	% 13,14	% 10,22	% 12,—
Türk Petrol A. Ş.	% 4,—	% 4,—	% 4,—	% 4,—
	100,	100,	100,	100,

b) İdare ve teşkilât - hükmi şahsiyeti haiz olan ve Ticaret Bakanlığına bağlı bir âmme müessesesi olarak çalışan Petrol Ofisinin merkezi Ankara'dadır. Muhtelif yerlerde 21 acentesi vardır. 1944 yılında acenta miktarı ancak 14 ü buluyordu.

1945 de İskenderun'da 4300 M³ mayii içine alabilecek 4 aded İstanbul'da, Çubuklu'da 7069 M³ mayii istiap edecek 15 tankı mevcuttur.

Bütçe - Ofisin bir iş programı yoktur. Masraf bütçesi Ticaret Bakanlığı tarafından tasdik edilmektedir. 1945 yılında Ofisin masraf bütçesi 484 901 liradan ibaret olup 1944 yılına nazaran 42 564 lira fazladır. Sene sonundaki fiilî masraf 557 194 liraya yükselmekle 72 292 liralık yani %13 nispetinde bir depasman göze çarpmaktadır.

Bütçe tecavüzü, memurlara verilen ikramiyeden ve teşkilâtın genişlemiş olması dolayısıyla sa-

bit kıymetler bakım masrafları, sigorta primleri ve sair müteferrik masrafların artmış olmasından ileri gelmiştir.

Kadro - 1945 de muhtelif koordinasyon kararlarıyla 143 memurluk bir kadro verilmiş ve bunun için 207 480 liralık bir tahsisat verilmiştir. Memur terkihi ve hareketi hakkında bir fikir verebilmek için 1945 yılı nazari ve fiili kadrosunu gösteriyoruz :

	1945 yılı nazari kadrosu	1945 yılı bida-yetindeki fiili kadro	1945 yılında		1945 yılı sonundaki fiili kadro
			Çıkanlar	Girenler	
Büro memurları:					
Barem içi	34	24	3	13	34
Barem dışı	28	20	1	9	28
Depo memurları:					
Barem içi	10	8	—	2	10
Barem dışı	71	50	—	9	59
Yekûn	143	102	4	33	131

Nazari kadro ile fiili kadro arasında memur tasarrufu bakımından % 9 nispetinde bir fark vardır. Sene içinde çıkan memurun bir yılda 4 ten ibaret olması Ofis memur durumunun istikrar kespetmekte olduğuna bir delildir.

1945 yılı fiili kadrosu 1944 fiili kadrosuna nazaran % 28 nispetinde bir artış kaydetmektedir.

c) İşletme faaliyeti :

Mubayaa ve satışlar: Petrol Ofisi 1944 yılından 1945 yılına 753.502,48 lira değerinde akaryakıt ve madeni yağlar devretmiştir. 1945 yılında 10.609.732,43 lira tutarında muhtelif cins akaryakıt ve madeni yağ satın almıştır. Bundan aynı sene zarfında 10.162.687, liralık bir satış yapmış ve 1.200.547 liralık kısmını da 1946 yılına devretmiştir.

1946 yılına devrolunan akaryakıt ve madeni yağların kıymet ve miktarı itibariyle müfredatı şu şekildedir :

	Kilo	Lira K.
Benzin	2 495 785,	445 444,30
Gazyacağı	1 664 251,650	250 739,37
Motorin	1 407 416,	156 043,23
Madeni yağlar	955 226,368	342 858,20
Mazot	2 739,	313,34
Parafin	9 295,	5 149,43
	6 534 713,018	1 200 547,87

Ofisin 1945 yılı zarfındaki akaryakıtı ile madenî yağlar hareketını gösterir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır.

	1944 den		1945 yılı		1945 yılı		1945 yılı			
	müdevver		mubayaaları		Yekûn		satışları		sonu stoku	
	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
Benzin	120	334,16	3 812	582,01	3 932	916,17	3 487	471,87	445	444,30
Gazyağı	257	709,91	1 893	310,23	2 151	020,14	1 900	280,77	250	739,37
Motorin	116	335,73	1 492	179,60	1 608	515,33	1 452	472,10	156	043,23
Madenî yağ	182	697,98	1 779	253,16	1 961	951,14	1 619	092,94	342	858,20
Mazot	35	192,80	1 578	721,16	1 613	913,96	1 613	600,62		313,34
Parafin		—	53	686,27	53	686,27	48	536,84	5	149,43
Vazelin	41	231,90		—	41	231,90	41	231,90		—
Yekûn	753	502,48	10 609	732,43	11 363	234,91	10 162	687,04	1 200	547,87

Yukardaki tabloda 10 162 687,04 lira kıymetindeki satışlar arasında stok hareketının muvazenesini teminen 88 936,20 liraya ulaşan 1945 yılı akaryakıt ve madenî yağlar freleri de yer almış bulunmaktadır.

Firelerin tenzilinden sonra tedarik bedeli 10 073 750,84 lira olan muhtelif cins mayii mahrukat ile yağların 1945 yılında 13 644 198,28 liraya satıldığı ve bu satışlar neticesinde, vazelin hariç, 3 270 194,33 liralık gayrisâfi satış kârı elde edildiği ve vazelin satışlarından ise 28 797,17 lira satış zararı tahassül ettiği görülmüştür.

Ofisin 1945 yılında satmış olduğu akar yakıt ve madenî yağların maliyet bedelleriyle satış bedellerini, satış neticesinde tahassül eden kâr ve zararları ve bunların % nispetlerini gösterir tablo aşağıda yer almış bulunmaktadır.

Malın cinsi	Maliyet bedeli		Satış bedeli		Satış kârı		Kâr veya zarar nispeti
	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	
Benzin	3 444	313,11	4 629	929,82	1 102	925,61	32,02
Gazyağı	1 882	524,27	2 643	287,12	699	005,73	37,13
Motorin	1 425	678,33	1 947	540,58	454	856,71	31,90
M. Yağlar	1 618	481,18	2 008	571,96	369	905,87	22,85
Mazot	1 612	994,31	2 340	371,23	630	666,54	39,10
Parafin	48	527,74	62	062,74	12	833,87	26,44
Vazelin	41	231,90	12	434,73	(zarar)	28 797,47	69,84
	10 073	750,84	13 644	198,28	3 270	194,33	32,46

Ofisin 1945 yılı zarfındaki faaliyeti neticesinde, yukardaki tabloya nazaran, bir taraftan akar yakıt ve bâzı madenî yağlar üzerinden tahakkuk ettirmiş olduğu 3 270 194,33 lira gayrisâfi satış kârı ile 169 566,65 lira müteferrik gelirlerden 102 224,34 lira kablar ve 5 043,31 lira köhne eşya satışlarından elde edilen kârlar ve aynı yıl zarfında alınan 41 584,53 lira faiz ve 20 929,82 lira komisyonlardan terekküp etmektedir. Bunları nazarı dikkate aldıkta umumi gelir yekûnunun 3 609 542,98 liraya ulaştığı görülür.

Diğer taraftan Ofisin aynı yıl zarfında 373.719,42 lira personel masrafları 16.782,69 lira vergi ve resimleri, 166.692,13 lira sair masrafları, tabii vazelin satışlarından 28.797,17 lira satış zararları ve

8.865,68 lira sair muhtelif zararları ile 1945 yılı sonunda fiyat istikrar farkı karşılığı olarak ayırmış olduğu 700.000 lira karşılık ve 168.313,61 liralık amortisman paylarıyla birlikte umum gider yekûnunun 1.463.170,70 liraya yükseldiğini ve 1945 yılı faaliyet hesaplarını 2.146.372,28 lira kârla kapatmış olduğunu belirtmek isteriz.

d) Bilânçoya gelince 1945 yılı öz ve yabancı kaynaklarının mevcudat ve matlubata tevezzüü hakkında bir fikir vermek için kısaltılmış bilânçoyu veriyoruz :

Aktif		Pasif	
Lira	Kr.	Lira	Kr.
I - Muhassas sermaye	2.500.000,—	I - Sermaye	2.500.000,—
II - Mütedavil kıymetler	8.526.516,79	II - Karşılıklar	2.225.672,85
III - Sabit kıymetler	1.597.751,60	III - Alacaklılar	1.078.870,45
IV - Sair aktifler	2.322.202,81	IV - Emanet paralar	77.324,71
	14.946.471,20	V - Sair pasifler	1.543.579,59
		VI - Geçen yıllar kârları	5.374.651,32
		VII - Kâr	2.146.372,28
			14.946.471,20
Nazım hesaplar	1.367.021,80	Nazım hesaplar	1.367.021,80
	16.313.493,—		16.313.493,—

Petrol Ofisinin 1945 yılı Bilânçosunun yekûnu, nâzım hesaplar hariç, bir evvelki seneninkine nazaran 4 151 569,02 liralık bir fazlalıkla 14 946 471,20 liraya yükselmiş bulunuyor.

Bu yükselişin başlıca sebebi, bu yıl zarfında Ofis faaliyetinin geçmiş senelere nispetle bir hayli genişlemiş olmasından ileri gelmektedir.

1941 yılı ortalarına doğru faaliyete geçmiş bulunan Petrol Ofisi, çalışmakta olduğu 2,5 milyon lira sermaye ve her seneki kâr ve karşılıklarını ertesi yıl faaliyeti ihtiyaçlarına tahsis etmek suretiyle beş seneye yakın bir müddet zarfında, 1944 sonuna kadar 5 374 651,32 liraya ulaşan kârına 1945 yılında elde ettiği 2 146 372,28 lira kârı ilâve ederek umum kârını 7 521 023,60 liraya yükseltmiş olduğu görülmüştür.

Petrol Ofisinin, 1945 yılı hesaplarının işleniş tarzının intizam dâhilinde yürütülmüş olması ve bilânçonun muhasebe kayıtlarıyla uygun bulunması her ne kadar görülmekte ise de, geçen seneki raporlarımızda da bu konu münasebetiyle tafsilen arzedildiği ve hile, mubayaalardan borçlu aynı şahıs için hem borçlu ve hem de alacaklı olarak iki hesap açıldığı ve sene sonunda bunların mahsuplarının yapılmayarak bilânçonun çıkarıldığı ve binnetice ikiyüz küsur bin liralık bir meblâğ ile bilânço aktif ve pasifinin fuzulen kabartılmış olduğu görülmüştür. Bu tarzı muamelenin Muha sebe usullerine uygun olmadığına işaret etmek isteriz.

C) *Istanbul Mahrukat Ofisi:*

İstanbul şehrinin odun ve ağaç kömürü ihtiyacını temin maksadiyle 1942 yılında kurulmuş olan Mahrukat Ofisinin 1942, 1943 ve 1944 yıllarına ait hesap ve buna istinaden çıkarılan bilânçolarının murakabeye sâlih olmaması dolayısıyla reddedilmesi bu yıllara ait Millî Korunma raporlarımızda tasvibe arzedilmiş ve T. B. M. M. Sayıştay Komisyonunda tetkik edilen 1942 ve 1943 yılları bilânçoları, tadil tekliflerimiz kabul edilmek suretiyle 5034 ve 5193 sayılı Kanunlarla tasdik edilmişti.

Mahrukat Ofisinin 1945 yılı hesap ve muamelelerinin heyetimiz tarafından tetkiki sırasında K/742 sayılı Koordinasyon kararı ile adı geçen ofisin tasfiyesine karar verilmiş 24 . VII . 1948

tarîh ve K/755 sayılı Koordinasyon kararı ile İstanbul Valiliği tasfiyeye memur edilmiştir. Bundan evvelki raporlarımızda belirttiğimiz veçhile, İstanbul Mahrukat Ofisi kuruluşundan itibaren düzgün bir iktisadi işletme arzedememiş muamele ve bilhassa hesaplarında ihtiyaca ve murakabeye salih bir sistem kurulamamış ve bu yüzden bilânçonun reddine mecbur kalınmıştır. Hesabın arzettiği karışık durum muvacehesinde tasfiye işinin pek yakında intaç edilecek halde olmadığına bu vesile ile işaret etmek isteriz. Mahaza ofisin 1945 yılı hesapları eski yıllara nispetle daha az hatalı olmuştur. Buna rağmen müessesenin tanzim ettiği bilânço ve kâr ve zarar hesabı aşağıda arzedilen ofisin hesabî durumunu tam ve sıhhatle arz etmekten uzak olduğu tarafımızdan yapılan tetkik sonunda anlaşılmış ve kabul olunamamıştır.

Adı geçen 1945 yılı bilânço ve kâr ve zarar hesabını bir fikir vermek üzere arz ediyoruz :

Bilânço

Aktif	Lira	Pasif	Lira
Kasa	8 238,38	Sermaye	1 500 000,—
Esham ve tahvilât	8 860,—	Bankalar	1 393 961,50
Ođun	274 714,53	Teminat	135 859,80
Kömür	18 894,70	Alacaklılar	89 390,37
Mahrukat mubayaaları	23 958,21	Amortisman	28 556,24
Orman işletmeleri	138 125,47	Kâr	139 840,51
İştirakler	84 824,67		
Nakil vasıtaları	4 319,84		
Borçlular	242 990,82		
Bâyiler	323 039,08		
Firun	540 452,50		
Kredi mektupları	37 650,—		
Sermaye taahhüdü	1 500 000,—		
Malzeme ambarı	8 108,35		
Demirbaş	73 431,87		
Yekûn	3 287 608,42	Yekûn	3 287 608,42

Kâr ve zarar hesabı

Z i m m e t	Lira	M a t l û p	Lira
İdare masrafları	85 636,96	Ođun gayrisâfi kârı	109 908,97
İşletme masrafları	42 162,33	Kömür gayrisâfi kârı	122 806,17
Fireler	690,27		
Amortismanlar	12 583,45		
1945 yılı Kârı	70 265,03		
1942 yılı kârı	10 588,44		
1943 yılı kârı	10 788,48		
Yekûn	232 714,96	Yekûn	232 714,96

Yapılan maddi hatalar ve hesaplar arasındaki yanlış kayıtlar yüzünden bilânço ve kâr, zarar hesaplarında yer alan postların hemen hepsini hatalı telâkki etmek mümkündür. Bu sebeple bu kalemlerin her biri üzerinde ayrı ayrı durulmuş ve ehemmiyetli görülenlerin izahı ve hataların belirtilmesi ile iktifa edilmiştir.

1. Odun 274 714,53 lira bilânçoda yer alan bu para 1945 yılı sonunda Ofis depolarında mevcut olduğu ifade edilen odunların kıymetini göstermektedir. Aşağıda izah edilmiş olduğu veçhile bu para Ofisin 1945 yılı sonundaki odun stokunun maliyet bedelini göstermemektedir.

Ofisin depo el defterine göre 1945 yılı sonunda depolarda 30,117 çeki odunun mevcut olduğu tesbit edilmiş ve beher çeki 8,77 lira itibariyle sene sonunda mevcut telâkki edilen odunların bedeli 264 126,09 lira üzerinden bilânçoya geçirilmiştir. 8,77 lira itibar edilen bir çeki odun maliyetinin hesaplanmasında düşülen hatalardan sarfınazar etsek bîne sene sonu odun stoku bir envanterle tesbit edilmemiştir. Bunlardan maada defteri kebirdeki odun hesabının zimmet ve matlûbunda yer alan mebalığın yevmiye defterindeki izahatına istinaden yapılan dökümü neticesinde Ofisin resmî kayıtlarına nazaran 1945 yılı sonunda Ofis depolarında bilânçonun hazırlanmasında esas ittihaz edildiğine nazaran 3 882 çeki noksanı ile 26 235 çeki odun mevcut olduğu tesbit edilmiştir. Bu itibarla odun bedelini teşkil eden mevzuubahis 264 126,09 liranın hatalı olduğu neticesine varılmıştır. Buna ilâveten, 1942 yılında satılan odunlardan elde edilmiş olup hesap hatası neticesinde o senenin kâr ve zarar hesabına kaydedilmemiş bulunan 10 588,44 lira da odun hesabına zimmet kaydedilmek suretiyle 1945 yılı kâr ve zarar hesabına odun satış kârı olarak intikal ettirilmiş ve bu suretle Ofisin 1945 yılı sonundaki odun stokunun kıymeti 274 714,53 liraya çıkarılmıştır.

Netice itibariyle gerek yukarıda arzedilen yanlış kayda, gerekse sene sonunda odun mevcudunun tesbitinde ve maliyetinin hesaplanmasında düşülen hatalara binaen bilânçoda yer alan odun stokunun kıymetini sıhhatli telâkki etmeye imkân görülememiştir.

2. Kömür: 18 894,70 lira - 1945 yılı sonunda Ofis depolarında mevcut olan kömürlerin bedeli olarak bilânçoya derç edilen bu para, aşağıda izah edildiği veçhile, Ofisin 1945 sonu kömür stokunun maliyet bedeli yekûnuna tekabül etmemektedir.

Yukarıda mevzuubahis 18 894,70 lira, 1945 yılı sonunda Ofis depolarında mevcut olduğu ileri sürülen 58 623 kilo kömürün beher kilosu 14 kuruştan maliyet bedelini teşkil eden 8 207,22 lira ile 1942 yılı içinde satılmış olan kömürlerin kârı olup hesap hatası neticesinde kâr ve zarar hesabına intikal ettirilmemiş bulunan fakat 1945 yılı kâr ve zarar hesabına aksettirilmesini temin için kömür hesabına zimmet kaydedilen 10 687,48 liradan terekküp etmektedir.

Ofis depolarında mevcut olduğu ileri sürülen ve muhasebe harici tutulan depo el defterlerinden çıkarılmış olan 58 623 kilo kömürün mevcudu ne bir envanterle teyit edilmiş ne de herhangi bir resmî kayıtla tesbit edilmiştir.

Fîlhakika defteri kebir kömür hesabının zimmet ve matlûbunda yer alan mebalığın yevmiye defterindeki izahatına istinaden yapmış olduğumuz döküm neticesinde 1945 yılı sonunda Ofis depolarında, bilânçoya esas ittihaz edilen miktardan 27 467 kilo fazlasıyla 85 090 kilo kömür bulunduğu anlaşılmış bulunmakla beher kilonun maliyet bedeli olarak gösterilen 14 kuruşun da yanlış hesap edildiği neticesine varılmıştır.

Diğer taraftan, bundan evvelki senelerde olduğu gibi, bâyilere satılmak üzere konsinyasyon olarak verilmiş olan kömürlerin katî satış telâkki edilerek stoklar meyanda gösterilmemiş olması, stokların olduğundan daha az gösterilmiş olmasına ve kâr ve zarar hesabına da itibari bir kömür satış kârının intikaline sebebiyet vermiştir.

Bu itibarla mahrukat ofisinin 1945 yılı sonu kömür stokunun değeri olarak bilânçoda yer alan 18 894,70 liranın ofisin 1945 sonu kömür stokunun hakiki kıymetini göstermekten uzak olduğu kanaatine varılmıştır.

3. İştirakler 84 824,67 lira - Üsküdar'da tesis edilen kereste fabrikasına ait hesabın sene sonu zimmet bakiyesini gösteren bu meblâğ meyanda 20 000 liraya yakın memur ve müstahdem maaş ve ücretleri ile 6 000 liraya yakın faizin yer aldığı görülmüş ve bu paraların kâr ve zarara

intikal ettirilmeyerek aktive edilmesi Ofis kârının zâhiri olarak kabarmasına sebebiyet vermiştir.

1945 yılı içinde satılan kereste, tahta ve ağacın 17 000 küsur liraya baliğ olan bedellerinin Ofis tarafından bu hesaba kaydedilmiş olması satış neticelerinin, kârlı veya zararlı, netice hesaplarına intikaline mâni olmuş ve binnetice bu hesapların sihhatini bir kere daha ihlâl etmiştir.

Diğer taraftan bu fabrikaya ait muamele vergilerinin keza bu hesaba kaydedilmiş olması bu paraların mehil içinde ödenmesine imkân vermemiş ve tahakkuk eden para cezasını Ofis tediye etmiştir. Bu cezanın müsebbiplerine tazmin ettirilmesi icabeder kanaatindeyiz.

4. Nakil vasıtaları: 4 319,84 lira - bu para Ofise ait kamyonların bir sene içinde yaptıkları nakliye için sarfedilen paralarla elde edilen gelirlerin menfi farkını göstermektedir. Hesabın mahiyeti icabı bu paranın bilânçoda değil ve fakat kâr ve zarar hesabının zimmetinde yer alması gerekirdi. Mevzu bahis masrafların aktive edilmesi neticesinde Ofisin 1945 yılı kârı bu nispette fazla gösterilmiş bulunmaktadır.

5. Borçlular: 242 990,82 lira Ofisin muhtelif şahıslardan 1945 yılı sonundaki tutarını teşkil eden bu para meyanında tahsil edilebileceği çok şüpheli çürük mahiyette mebalîğ da yer almaktadır. Bir mütaahhidin borcunu teşkil eden ve iera yolu ile tahsili cihetine gidilmesi üzerine ibraz edilen aciz vesikası neticesinde tahsiline imkân bulunmayan 90 000 lirayı bir misal olmak üzere arz edebiliriz.

Keza Orman İşletmeleri hesabının bakiyesini teşkil eden 138 000 küsur lira meyanında 40 000 kadar tahsili şüpheli görülen çürük mahiyette para yer almaktadır.

6. Bayiler: 323 039,08 lira. Bu para Ofis tarafından konsinyasyon olarak bayilere verilmiş olan kömürlerden mütevellit bayilerin, 1945 yılı sonundaki borçlarının tutarını göstermektedir.

Bunun bir kısmı bayiler tarafından satılıp da Ofise ödenmemiş olan kömür bedellerini, geri kalan kısmı da sene sonunda satılmamış bulunan bayiler nezdindeki kömürlerin satış bedeli üzerinden kıymetini göstermektedir.

Satılmamış bulunan kömürlerin bayilerin borcu olarak gösterilmemesi ve bunların stoklar meyanında yer alması gerekirdi. Bu kömürlerin satış fiyatı üzerinden kıymetlendirilmiş olması kâr ve zarar hesabında itibari bir kârın yer almasını mucip olmuştur. Bu paralar meyanında üç bayinin borcunu teşkil eden 71 000 lira, tahsili şüpheli görüldüğü cihetle, çürük bir mahiyet arz etmektedir.

Bu itibarla bayilerin borcu olarak bilânçoda yer alan 323 039,08 liranın bir kısmının hakiki bir aktif şeklinde telâkki edilmesi mümkün değildir.

7. Furun : 540 452,50 lira - Bu hesap Ofis tarafından Balatta inşa edilen furun için 1945 yılı sonuna kadar yapılan masrafların tutarını göstermektedir. Bunun

335 679 87 lirası inşaat masraflarına

164 745 03 » makine ve alât bedellerine

40 027 60 » memur ve müstahdemin ücretleri ile faizlere ve sair müteferrik masraflara

540 452 50

ait bulunmaktadır.

Bu hesapta yer alan ve furunda çalışan memur ve müstahdemlerin ücretlerini, furun inşaatı için sarfedilen paralarla satın alınan malzeme için ödenen mebalîğin faizini ve sair müteferrik masrafları teşkil eden 40 027,60 liranın kâr ve zarar hesabına kaydedilmeyerek furun hesabına intikal ettirilmek suretiyle aktive edilmesi, Ofis kârının bu miktarda fazla gösterilmiş olmasını intaç etmiştir.

8. Odun kârı : 109 908,79 lira

Kömür kârı : 122 806,17 lira

Mahrukat Ofisinin 1945 yılı zarfında odun ve kömür satışlarından mütevellit kârlarını gösteren bu paralar odun, kömür ve bâyiler hesabı vesilesiyle izah edilen sebeplerden ötürü, Ofisin hakiki satış kârlarına tekabül etmemektedir.

Ofis bilânçosunda yer alan mebalığın hatalı olduklarını izah sadedinde yukarıdan beri arz edilen sebeplere ilâveten Ofisin 1944 yılı bilânçosunda yer almış olup, yanlış olduğu 1944 yılı raporumuzda arzedilen paraların da devren 1945 yılı hesaplarına intikal etmiş bulunması 1945 yılı bilânçosunda yer alan mebalığın sıhhatini bir kere daha ihlâl etmiş bulunmaktadır. Bu itibarla Mahrukat Ofisinin 1945 yılı bilânçosu ile kâr ve zarar hesabının reddedilmesi yüksek tasviplerine arz olunur.

Mahrukat Ofisinin hesapları çıkarılmak suretiyle tarafımızdan hazırlanan Millî Korunma Umumi Bilânçosu ile kâr ve zarar hesabının ta'dilli şekli raporumuzun sonunda yer almaktadır.

Ç) Zirai Kombinalar Kurumu :

19 . II . 1937 tarihinde yürürlüğe giren 3130 sayılı Kanunla kurulan Tarım Bakanlığına bağlı Zirai Kombinalar Müdürlüğü, sarf yerleri hususi bir kanunla belirtinceye kadar Bakanlar Kurulu kararıyla tesbit edilecek işlere sarfedilmek üzere masrafları karşılığı olarak tahsis edilmiş bulunan 3 milyon lira ile faaliyete geçmiştir.

3405 sayılı Kanunla 1937 yılı zarfında bu paranın sarfedilmeyen kısmı 1938 Mali senesi zarfında hayvan, makine ve alât mübayaası, yerli ve yabancı mütehasıs, memur ve saire istihdamı, nebat ve hayvan hastalıklarıyla mücadele vesait ve tesisatına ve köy kalkınmasıyla alâkalı bilcümle işlere ve inşaata sarfolunması; derpiş edilmesi ve bahse mevzu tahsisatın 1938 Mali yılı zarfında sarfedilmeyen kısmının da 1939 yılında aynı işler için kullanılması ve buna ilâveten Tarım Bakanlığı müesseselerine yetiştirilen üretim vasıtalarının satılabilmesi için 2654 sayılı Kanun hükümleri dairesinde kullanılmak üzere, Tarım Bakanlığının tâyin edeceği miktarda, bir işler sermaye verilmesi, 1939 yılı Mavazenei Umumiye kanunu ile kabul edilmiş ve mezkûr yıl sonuna kadar sarfedilmeyip arta kalanlar iptal edilerek adigeçen Bakanlıkça tesbit edilmiş bulunan 422.452,43 liralık mütedavil sermaye de bilâhara kurum tarafından Tarım Bakanlığına iade edilmiştir.

26 . I . 1940 tarihinde meriyete giren 3780 sayılı Millî Korunma Kanununun hükümleri dairesinde de muhtelif koordinasyon kararlarıyla 1945 takvim yılı sonuna kadar; üzerinde zeriyyat yapılmıyan araziyi işletmek veya ihtiyacı olanlara satmak, parasız âriyet veya kira ile vermek üzere istihsal vasıtalarının ve malzemesinin mübayaası, bunlar için lüzumlu her türlü yedek parçaların satın alınması ve makina, hangar ve yabancı madde sarnıçları inşası ve istihsal vasıtalarının işletilmesi için icabeden mütedavil sermayeye karşılık olmak ve gerekli personelin temini için sabit ve mütedavil sermaye ile teşkilât ve idare masrafları karşılığı olarak Tarım Bakanlığının emrine 10.610.015,89 lira tahsis edilmiş bulunmaktadır.

a) Teşkilât ve kadro - Tarım Bakanlığına bağlı ve hükmi şahsiyeti haiz olmayıp bir müdürlük olarak kurulan ve bilâhara reisliğe tahavvül eden Zirai Kombinalar Kurumu teşkilâtında yer alan memurların tâyinleri, adı geçen bakanlıkça yapılmaktadır.

Bununla beraber, Tarım Bakanlığının Teşkilât Kanununun 18 nci maddesindeki, bakanlık kadrosunda yer alan memurların bakanın dilediği yerde kullanacağına dair olan, yetkiden de istifade edilmektedir.

1944 yılı bidâyetinde; 498 sayılı Koordinasyon Kararı ile hali hazırdaki teşkilâtı kurulan Zirai Kombinalar Dairesi Reisliğine 573 sayılı Koordinasyon Kararıyla merkez ve taşra teşkilâtı kadrosu olmak üzere muhtelif derecelerden 1945 yılı için 402 memuriyet yeri verilmiş ve bunların 156 sı merkeze ve 246 sı da taşra teşkilâtına hasredilmiş bulunmaktadır.

Bu kadronun 181 i barem içi daimi memuriyeti ve 221 i de barem dışı müteferrik müstahdemleri teşkil etmektedir.

Zirai Kombinalar Kurumunun merkez ve taşra teşkilâtının fiilî Kadrosunda 1945 yılı zarfında vukubulan harekâtı ve fiilî kadro ile nazari kadronun mukayeselerini gösterir cetvel aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır.

	1945 bideyeti		1945 yılı için				1945 sonu memur mev- cudu	1945 nazari kadrosu	Fiilî kadro- nun nazari kadroya nispeti %
	memur mevcudu		Giren		Çıkan				
	Barem İçî	Barem Dışı	Barem İçî	Barem Dışı	Barem İçî	Barem Dışı			
Merkez	28	49	16	47	10	20	110	156	70
Taşra	18	47	13	20	2	15	81	246	33
Yekûn	46	96	29	67	12	35	191	402	47

Bu tablonun tetkikinde; fiilî kadro nazari kadronun % 47 sini teşkil ettiği anlaşılmakta ve 1945 yılı zarfında Kombinalar Kurumunun nazari kadro üzerinden % 53 kadar bir tasarruf sağlandığı görülmektedir.

Diğer taraftan, kurum merkezinde 1945 yılı zarfında işletme kadrosundan tesis işleri şubesinde yevmiye ile istihdam olunan mühendis, fen memuru, sürveyan ve ressam ile sair şubelerde kullanılan muhtelif yevmiyeli memurlara (direkt olmayan daimî işçi ücreti) namı altında 54 bin liraya yakın bir para ödendiği ve keza merkezin yevmiye ile istihdam ettiği müteferrik müstahdemlere de (muvakkat işçi) unvanı ile 28 bin lira kadar bir meblâğ tediye edildiği görülmüştür.

Bu vaziyete göre; bir taraftan 1945 yılı için kendisine verilen 402 memuriyet kadrosu üzerinden 211 münhal bırakmak suretiyle bir tasarruf sağlamış bulunan Kombinalar Kurumunun diğer taraftan yevmiye ile istihdam ettiği memur ve müstahdemlere 83 bin liraya yakın bir para sarfetmiş olduğu anlaşılmaktadır. Tarım Bakanlığında almış olduğu müsaade üzerine, Millî Korunma Kanununa göre (ihdas olunan işlere ait kadroların İcra Vekilleri Heyeti «Bakanlar Kurulu» tarafından tasdik edilmesi) icabettiğinden bu tarzı hareket kurum kadrosunun tevsii mahiyetinde telâkki edilmiş ve mevzuata uygun görülmemiştir.

Zirai Kombinalar Kurumuna ait 13 çiftliğin ziraat işlerinin ve Ankara'daki atelye ve depo âmirliğinin ve bazı merkez şubelerinin işlerinin tedviri için 1945 yılına ait Tarım Bakanlığında 3392 teknik ve ziraata mütaallik işçi kadrosu alınmıştır.

Bu işletme kadrosunda 1945 bidayetinde 1235 işçi mevcudu bulunduğu ve aynı yıl içinde bu kadroya 1062 işçi alındığı ve 795 işçinin vazifesinden ayrıldığı ve sene sonu işçi mevcudunun 1502 ye inhisar ettiği ve nazari işçi kadrosuna nispeten fiilî kadroda bir hayli tasarruf sağlandığı görülmüştür.

b) Toprak ekim işleri : Kombinalar Kurumunun üzerinde faaliyette bulunduğu 1 784 260 dekarlık arazinin 1 459 122 dekarlık kısmının Hazineye ait olduğu ve 325 138 dekarlık kısmından da 8 359,05 lira değerindeki 28 dekarının istimplâk edilip bedeli Kombinalar Kurumu tarafından ödenmek ve intifaı kuruma ait olmak kaydıyla Hazine namına tapuya bağlanmış bulunduğu ve 325 110 dekarının da intifa hakkı kombinalara ait üzere bilâbedel Hazine namına tapuya bağlanmış bulunan araziye teşkil ettiği anlaşılmıştır.

Bu bilâbedel 325 110 dekarlık araziye, karşılık ayrılmak suretiyle, bilânçoda 325 110,— lira üzerinden yer verildiği görülmüştür.

477 sayılı Koordinasyon kararı ile zirai istihsali artırmak ve memleketin iâşe durumunu sağlamak maksadiyle Zirai Kombinalar Dairesi elinde bulunan teknik istihsal vasıtalarının tahsisi suretiyle ziraate elverişli olup memleketin muhtelif yerlerinde boş yatan Hazine arazisi üzerinde Devlet çiftlikleri kurulması ve Devlet nam ve hesabına ziraat yapılması esası vaz'edilerek bu işlerle Zirai Kombinalar Dairesi tavsif edilmiş bulunmaktadır.

Zirai Kombinalar Kurumu tarafından 1945 yılı zarfında açma, nadas ve anız bozma gibi ilk toprak sürümünden sonra ikileme, üçleme kabîlinden hazırlık ameliyeleriyle ekim, hasat dâhil 3 382 564 dekarlık muhtelif ziraat işleri yapıldığı ve bunlar için 9 650 917,56 liralık bir masraf ihtiyar edildiği görülmüştür.

1945 yılı içinde 893 954 dekar arazi üzerinde zirai faaliyette bulunulmuş ve bu faaliyet sahasının 7 657 437,79 lira değerinde bulunan 803 711 dekarını mütaakıp senede mahsulü alınacak güzlükleri, 165 594,65 lira kıymetindeki 75 099 dekarlık kısmı da gelecek seneler ekimleri için yapılan toprak hazırlıklarını ve geri kalan 15 144 dekarlık kısmı da 1945 yılı zarfında ekilen muhtelif yazlıklar ile işletmeye elverişli olmaması dolayısıyla terkolunan bâzı toprakları teşkil ettiği anlaşılmıştır.

Gelecek sene için yapılan toprak hazırlıklarıyla ekimlerin nev'ini, yüz ölçümünü ve bunlar için yapılan masrafları gösterir tablolar aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

Toprak işleri :

	<u>Dekar</u>	<u>Masrafı T. L.</u>
İşletme	34 736	115 017,59
Anız bozma	30 973	34 107,39
Nadas	8 088	14 811,80
Açma	1 307	1 657,87
Yekûn	75 099	165 594,65

Ekim işleri :

	<u>Dekar</u>	<u>Masrafı T. L.</u>
Buğday	699 495	6 912 002,21
Arpa	79 923	569 284,44
Çavdar	15 713	90 821,80
Yulaf	4 580	68 702,99
Keten	4 000	16 626,35
Yekûn	803 711	7 657 437,79

c) İstihsal, maliyet ve randıman - 1945 yılı zarfında yurdun muhtelif bölgelerinde zirai faaliyette bulunan Kombinalar Kurumuna ait 11 zirai işletmede 43 bin küsur ton hububat istihsal edilmiş ve bu istihsalın miktar ve kıymeti ile vasatı maliyet ve randımanlarını gösterir tablo aşağıda yer almış bulunmaktadır.

Hububatın nev'i	Miktar	Kıymet	Maliyet	Ekilen saha dekar	Randıman
	Kilo	Lira K.	Kg/Kr.		dekar Kg.
Buğday	34 714 539	7 419 194,52	21,37	665 401	52,17
Arpa	7 708 473	650 377,45	8,44	60 657	127,08
Çavdar	779 985	119 391,57	15,31	14 632	53,31
Yulaf	466 959	155 565,57	33,31	14 155	32,99
Yekûn	43 669 956	8 344 529,11		754 845	

Her işletmenin hububat neveleri itibariyle randıman ve maliyetlerini gösterir tablo aşağıya dercedilmiştir :

İşletmeler	Buğday		Arpa		Çavdar		Yulaf	
	Maliyet	Randıman	Maliyet	Randıman	Maliyet	Randıman	Maliyet	Randıman
Aksaray	16,99	45,93	—	—	13,48	42,59	—	—
Balâ	30,53	51,96	19,20	81,08	—	—	—	—
Çiçekdağ	23,16	62,54	—	—	—	—	—	—
Gelemen	6,72	226,—	46,64	30,44	—	—	—	—
Gökhüyük	33,25	38,80	—	—	—	—	—	—
Gözlü	22,32	61,47	19,34	62,65	—	—	33,31	32,99
Keykubat	15,14	154,12	17,06	133,24	28,76	75,12	—	—
Koçaş	20,36	31,19	2,30	145,74	—	—	—	—
Malya	12,65	93,76	12,20	82,95	15,—	62,80	—	—
Polatlı	34,48	27,97	32,35	25,54	43,39	21,—	—	—
Ceylânpınar	29,58	39,64	4,82	214,90	—	—	—	—
Yekûn	21,37	52,17	8,44	127,08	15,31	53,31	33,31	32,99

Yukardaki tablonun tetkikinde asgari maliyetin buğdayda Gelemen, arpada Koçaş, çavdarda Aksaray' ve âzami randımanın da buğdayda Gelemen, arpada Ceylânpınar ve çavdarda Keykubat İşletmesinde elde edildiği görülmüştür.

Zirai Kombinalar Kurumu işletmelerince 1945 yılında elde edilen vasati maliyet ve randımanların Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu çiftliklerinin aynı yıla ait vasati maliyet ve randımanları ile mukayeselerini gösterir cetvel aşağıda yer almış bulunmaktadır :

	Vasati randıman		Vasati maliyet	
	Dekar/Kg.	Kg/Kr.	Dekar/Kg.	Kg/Kr.
	Kombinalar D. Z. İşletmesi		Kombinalar D. Z. İşletmesi	
Buğday	52,17	80,43	21,37	28,27
Arpa	127,08	100,40	8,44	23,24
Çavdar	53,31	—	15,31	—
Yulaf	32,99	86,48	33,31	21,12

Zirai Kombinaların 1944 yılının müdevver hububat stoklarının ve 1945 yılı istihsalinin hareketini gösterir cetvel aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır :

İzahat	Buğday		Arpa		Yulaf		Çavdar		Yekûn	
	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira	Miktarı Kilo	Tutarı Lira
A) Girişler :										
1944 den devir	8.066.431	943.445	1.516.565	123.045	23.946	2.364	1.770.305	137.464	11.377.247	1.206.317
1945 istihali	34.714.539	7.419.194	7.708.473	650.377	466.959	155.566	779.985	119.392	43.669.956	8.344.529
1945 mubayaatı	190.050	48.543	1.737	354	59.675	12.431	72	12	251.534	61.341
Giriş yekûnu	42.971.020	8.411.182	9.226.775	773.776	550.580	170.361	2.550.362	256.868	55.298.737	9.612.187
B) Çıkışlar :										
1945 satışları	24.995.808	6.395.786	4.927.494	912.664	300.154	46.593	2.029.799	406.075	32.253.255	7.761.118
Tohumluk işe, tashih ve yolda	11.749.241	3.167.443	1.448.589	284.011	191.521	37.285	185.616	37.458	13.574.967	3.526.197
Çıkış yekûnu	36.745.049	9.563.229	6.376.083	1.196.675	491.675	83.878	2.215.415	443.533	45.828.222	11.287.315
C) 1945 sonu stoku :										
Mahsuller ambarı	5.492.034	1.208.019	2.608.524	178.995	57.305	19.716	328.495	60.549	8.486.358	1.467.272
Tohumluklar ambarı	733.937	192.636	242.168	46.159	1.600	280	6.452	2.715	984.157	241.790
Umumi yekûn	42.971.020	10.963.877	9.226.775	1.421.829	550.580	103.874	2.550.362	506.798	55.298.737	12.996.378

(S. Sayısı : 80)

Tabloda «1945 mubayaatı» namı altında yer alan 61 341,— lira değerindeki 251 534 kilo hububat kombinaların tohumluk ihtiyacı için muhtelif tohum ıslah ve üretim istasyonlarıyla Toprak Mahsulleri Ofisinden satın aldığı tohumlukları teşkil etmektedir. «Tohumluk işe tashih ve yolda» hizasında görünen 3 526 197,— lira tutarındaki 13 525 277 kilo hububatın da 3 262 579,— liralık 12 440 932 kiloluk kısmı kombinaların 1945 ekimleri için tahsis ettikleri tohumluklara, 262 382,— liralık 1 077 845,— liralık kısmı kurum teşkilâtında işe ihtiyacı için sarf olanlara bedelsiz 49 690 kiloluk kısmı tashihlere ve geri kalan 1 235,— lira kıymetindeki 6 500 kiloluk kısmı da 31 . XII . 1945 tarihinde yolda bulunan hububata ait olması dolayısıyla hububat hesabından çıkarılmış olanlara ait olduğu görülmüştür.

Satışlar - Kombinalar Kurumunun 7 761 118,—lira tutarındaki 32 253 255 kilo 1945 yılı satışlarının 7 277 477,— liralık 29 866 559 kiloluk kısmı Toprak Mahsulleri Ofisine 483 641,— liralık 2 386 696,— kiloluk kısmı da halka ve bâzı devaire satılan hububata ait bulunmaktadır.

Satışların Hükümetçe tesbit edilen barem üzerinden yapıldığı ve satışlar üzerinden % 37 nispetinde gayrisâfi bir satış kârı sağlandığı müşahade edilmiştir.

1945 yılı zarfında satılan hububatın nev'i, satış bedeli, maliyeti ve satışlardan hâsıl olan kâr ve zarar miktarı aşağıdaki gibidir.

Hububatın nev'i	Satış bedeli		Maliyet bedeli		Satış kârı	
	Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
Buğday	6 395	786,11	4 144	166,14	2 251	619,97
Arpa	912	663,60	445	127,50	467	536,10
Yulaf	46	593,48	120	664,10	(zarar) 74	070,62
Çavdar	406	075,25	178	340,99	227	734,26
Yekûn	7 761	118,44	4 888	298,73	2 872	819,71

Görülen 74.070,62 lira zarar Gözlü Devlet Çiftliğinde iklim şartlarının müsait olmaması dolayısıyla 32,99 kuruşa maledilen yulafın 16 kuruşa satılmış olmasından ileri gelmiştir.

e) İşletmeler, Zirai Kombinalar Kurumunun 1945 yılında mevcut 13 zirai işletmesinde muhtelif arazi hazırlıkları yapılmış, hububat ekilmiş ve bu faaliyetin neticesi olarak Özden, Ulaş ve Gökhüyük işletmeleri hariç diğerlerinde kârlar sağlandığı görülmüştür.

Gökhüyük İşletmesinde istihsal olunan hububatın bir kısmı tohumluk ve işeye ayrılmış ve diğer kısmı da mütaakıp yıla stok olarak devredilmiş, Ulaş ve Özden işletmelerinde ise; bu yıl zarfında yalnız gelecek sene hazırlıkları yapılmış olduğundan kâr elde edilememiştir.

Ulaş İşletmesinde 1945 yılında tarla ziraati faaliyeti yanında zootekni, arıcılık, bağ, sebze, meyva ve fidan nevinden bahçe kültürleri gibi ziraat sanatlarına da yer verilmiştir.

Özden, Koçaş ve Gökhüyük gibi Devlet çiftliklerinin buldukları mahallerdeki teknik tarım okullarına tatbikat sahası da teşkil ettikleri anlaşılmıştır.

Sınai işletme mahiyetinde bulunan Ankara'daki atelye ve depo âmirliğinin atelyelerinde kurumun ziraat makine ve aletleri tamir edilmiş ve hariçten ithalinde güçlük çekilen bâzı yedek parçalar imal edilmiş ve depolarında ise; işletmelerin mahallentedarikine imkân bulamadıkları malzeme ve yedek parçalar stok edilerek ihtiyaçlarına göre sevk edilmiş bulunmaktadır.

Geçmiş senelere nisbeten iş hacminin bir hayli inkişaf etmiş olması dolayısıyla atelye ve depo âmirliğinde yeni tesisler vücuda getirilmiş ve sabit kıymetlerin 1945 yılı sonunda 3,5 küsur milyon liraya ulaştığı görülmüştür. Atelyenin 1945 yılı faaliyeti esnasında işletmeye 995 bin liralık malzeme verilmiş bunun 643 bin liralığı sarfedilmiş geri kalan kısmı da mütaakip seneye devredilmiştir.

Kullanılan 643 bin liralık malzemeye 189 bin liralık işçilik ve 82 bin liralık umumi masraf hissesi ilâve edilmek suretiyle 915 bin liralık iş vücuda getirilmiştir.

1945 yılı zarfında atelyenin 944 309,74 lira personel masrafı, 433 483,62 lira kuvvet santralı,

kredi faizleri ve sair müşterek masrafları ve 242 796,62 lira amortisman paylarıyla 1 621 589,98 lira gideri olduğu, makine ve aletler satışlarından 291 656,37 lira kâr ve imalât, tamirat ve saireden 93 799,99 lira gelirleri bulundu 1944 sonu tadadında bulunmadığı için zarar kaydedilen ziraat alât ve vasıtalarının 1945 yılında bulunmaları hasebiyle kâr kaydedilmiş olan 477 599,12 lira ile gelir yekûnununun 863 055,48 liraya ulaştığı ve atelye hesaplarının 757 534,50 lira bir zararla kapanmış olduğu görülmüştür.

Hesap organizasyonunun natamam olması dolayısıyla oldukça mühim bir yekûn teşkil etmekte olan depo ve sevk masraflarıyla yapılan bâzı imalât ve tamirata ait masrafların ait oldukları işlerin maliyetlerine intikal ettirilmemiş olması bu zararın tahassülüne sebebiyet vermiştir.

Bu bahse son vermeden, işletmelerin mahallî iklim şartlarına uygun olarak yetiştirdikleri tohumlukları çiftçilere vermiş oldukları ve civar çiftçilere imkân nispetinde sürme ve ekim, hasat ve harman işlerinde yardımda buldukları, çiftçilere ait ziraat aletlerini atelyelerinde ucuz bir bedelle tamir etmiş oldukları hayvancılık, meyvacılık şubelerinden elde edilen damızlık ve fidanları maliyete yakın bir bedelle civar çiftçilere verdikleri, ve bu suretle Kombinaların müesses buldukları yerlerde muhite faydeli olduğu kayda değer görülmüştür.

f) Muhasebe - bundan evvelki raporlarımızda da muhtelif vesilelerle arz edilmiş olduğu veçhile Kombinalar Kurumunun, namına tahsis edilmiş bulunan sermayelerden yapılan sarfiyata ait evrakı müşbiteyi Millî Korunma Kanununun 47 nci maddesi gereğince, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası nezdindeki Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermesi gerekmekte idi.

25 . I . 1944 tarihinde tatbik mevkiine konan 498 sayılı Koordinasyon Kararı ile Zirai Kombinalar bünyesi dâhilinde muhasebe servisi teşekkül etmiş ve bu tarihten itibaren diğer müstakil muhasebe teşkilâtlı yerler gibi Millî Korunmaya ait hesaplar için Ziraat Bankasına aylık nizamlarla sene sonu bilânçosu göndermeye başlamıştır.

1945 faaliyet yılı hesabının tetkik ve mürakabesinde; kurum bünyesine dâhil 13 zirai ve 1 smai işletme ile merkez muhasebesi nezdindeki hesapların ayrı ayrı yürütüldüğü, işletmelere ait bilânçolarla kâr ve zarar hesaplarının merkeze celbedilerek bunların merkez muhasebesince tevhit edildiği ve bu suretle 1945 yılı Zirai Kombinalar Dairesi Reisliğinin Bilânçosu ile kâr ve zarar hesabının meydana getirildiği görülmüştür.

13 zirai ve 1 smai işletmedeki muamelâtın muhasebeleştirilmesinde, ikişer nüsha olarak tanzim olunan fişlerin ilk nüshaları aylık mizanlarla birlikte merkeze gönderilmiş ve merkezde işletmelere yapılan kayıtların kontrolünü temin maksadiyle bâzı kayıtlar tesis edilmiştir.

Diğer taraftan, işletmelerde bulunan fişlerin ikinci nüshaları üzerinden muhasebe kayıtları tesis edilmiş ve merkezden gönderilmiş bulunan yardımcı bilânço ekipleri marifetiyle de sene sonu bilânçoları ve maliyet hesapları hazırlanmış bulunmaktadır.

Bahsi geçen 14 işletmeden Polatlı ile atelye ve depo âmirliğinde sene sonu sayımları yapılamamış ve bilânçolarda yer alan sabit kıymetler ve stoklar muhasebe kayıtları üzerinden gösterilmiş geriye kalan 12 zirai işletmede usulü dairesinde sene sonu tadatları yapılarak muhasebe kayıtlarının bunlarla mutabakati temin edilmek suretiyle bilânçoların tanzim edildiği görülmüştür.

Yıl sonunda bir kısım hububat stokları maliyetlerinin yüksek olması dolayısıyla piyasa fiyatı üzerinden yer almaları icabettiği halde maliyet fiyatı üzerinden yer aldıkları görülmüş ve bu durum mütaakıp yılda tashih edildiği müşahede edilmiştir.

31 . XII . 1945 tarihinde yolda bulunduğundan transituar hesaplara kaydedilmiş olan alât, edevat ve demirbaşlarla muhtelif cins emtiyanın ait oldukları hesaplarda açılacak tâli hesaba kaydedilmesi icabeder kanaatindeyiz.

Kurumun muhasebe kayıtlarında geçmiş yıllara nazaran bir salâh görülmekle beraber muhasebenin heyeti mecmuası itibariyle tatmin edici olmaktan uzak bulunduğu işaret yerinde olur.

Defterlerde görülen hâk ve silintiler, usulsüz kayıtlar, ambar kayıtlarının muhasebe kayıtları ile müvazi yürütülmemesi ve bu kayıtlar arasında sene sonlarında fark tahassül etmesi bilânçoların geç tanzim edilmesi ve bu arada 1945 yılı bilânçosunun ancak 1948 yılı bidayetinde tanzim edilebilmiş olması yukardaki kanaatimizin tahassülüne sebebiyet vermiş bulunmaktadır. Bu noksanların

düzeltilmesi için Kombinalar Muhasebesinin kemiyet ve keyfiyet bakımından ıslah ve takviyesi gerektiği kanaatindeyiz.

Zirai Kombinalar Kurumunun 1945 yılı bilânçosu

Aktif :	Lira	Kr.	Pasif :	Lira	Kr.
Kredi tahsisinden borçlular	10 610	015,89	Tahsis edilen kredi	10 610	015,89
Sabit kıymetler hesabı	7 351	584,75	Muhasebe borçları hesabı	4 706	648,42
Stoklar hesabı	3 186	441,39	Kasa (T. C. Z. B.)	11 430	817,24
Mahsuller ve mamuller ambarı hesabı	1 495	922,99	Transituvar hesaplar	5 860	363,46
			Kâr	15 100	402,69
Atelyeler işletmesi hesabı	352	477,91			
Gelecek senelere hazırlık hesabı	7 823	032,44			
Yapılmakta olan işler hesabı	5 530	024,37			
Müessese alacakları hesabı	7 995	290,34			
Kasa hesabı : (Taşra)	69	883,15			
Transituvar hesaplar	3 293	574,47			
	<u>47 708</u>	<u>247,70</u>		<u>47 708</u>	<u>247,70</u>
			Kâr ve zarar hesabı		
Masraflar ve zararlar			Kârlar ve gelirler		
	Lira	Kr.		Lira	Kr.
I -			I -		
1. Personel masrafları	1 272	851,98	1. İşletme kâr ve gelirleri	385	456,36
2. Müşterek masraflar	803	127,23	2. Muhtelif ve müteferrik gelirler	1 307	298,42
3. Muhtelif masraflar	59	816,05			
II -			II -		
1. Hububat satış zararları	423	897,06	1. Hububat satış kârları	3 296	716,77
2. Muhtelif işletme masraf ve zararları	538	728,79	2. Muhtelif işletme gelirleri	109	588,15
3. İşletmelerin müteferrik zarar ve masrafları	241	447,87	3. İşletmelerin müteferrik gelirleri	380	174,71
1945 yılı kârı	2 139	365,43			
	<u>Yekûn</u>	<u>5 479 234,41</u>		<u>Yekûn</u>	<u>5 479 234,41</u>

D) Zeytinburnu Çimento Fabrikası Sümerbank İşletmesi :

Türk Çimento ve Kireci Anonim Şirketine ait Zeytinburnu Çimento Fabrikasına 28.VII.1943 tarihinde yürürlüğe giren 464 sayılı Koordinasyon Kararıyla el konmuş ve bu kararın 7 nci maddesindeki salâhiyete binaen işletilmesi Ekonomi Bakanlığınca Sümerbanka tevdi edilmiş idi.

22. X. 1945 tarihinde mevki tatbika konan 607 sayılı Koordinasyon Kararı ile de adı geçen fabrika sahiplerine iade edilmiştir.

a) Bütçe ve kadro - Zeytinburnu Çimento Fabrikası tarafından tanzim olup Sümerbank Genel

Müdürlüğüne tasdik olunan fabrikanın 1945 yılı işletme faaliyetlerine ait sarfiyat programı 3 744 865 liraya baliğ olmaktadır.

Bu programa göre, tahsis olunan ödeneğin masraf neveleri itibariyle miktarları ve yapılan fiili sarfiyatı ve elde edilen tasarruf ile depasmanları gösterir cetvel aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır:

Masraf neveleri	1945 yılı için tahsis olunan ödenek	11 aya ait ödenek miktarı	11 ay zarfındaki sarfiyat	Tasarruf veya depasman	Tasarruf veya depas. %
Hammadde ve malzeme	2 429 100,—	2 226 659	2 780 224,47	— 553 565,47	25
Personel masrafı	1 089 830,—	999 003	1 038 963,39	— 39 960,39	4
İşletme umumi masrafları	225 935,—	207 105	223 307,28	— 16 202,28	8
	3 744 865,—	3 432 767	4 042 495,14	— 609 728,14	18

Yukardaki tablonun her üç masraf bölümünde müşahade olunan bütçe tecavüzleri, 1945 yılı 11 aylık istihsal programına nazaran imalâttâ kaydedilmekte olan istihsal fazlalığı ile mütenasip görülememiştir.

Fabrikanın 1945 yılı nazari kadrosu (teknisiyen, usta ve ustabaşı, lâburantlar ve muvakkat müstahdemler dâhil) 170 memur yerinden ibaret bulunmaktadır.

1945 yılı bidayetinde fabrikada 155 memur çalışmakta iken aynı yıl içinde girenler ve çıkanlar olmuş ve 1945 yılı Kasım ayı sonunda memur adedi 149 kişiye inmiştir.

Bu duruma göre; 1945 yılı zarfında kadroda 21 memur yerinin tasarruf edilmiş olduğu görülmüştür.

Zeytinburnu Çimento Fabrikası, 1945 bidayetinde 554 işçi ile faaliyete geçmiş yıl içinde işçi giriş ve çıkışları olmuş ve fabrikanın şirkete devir tarihi olan 30 . XI . 1945 de işçi mevcudunun 514 kişiye inmiş olduğu anlaşılmıştır.

b) İmalât ve stoklar - Zeytinburnu Çimento Fabrikası, 1945 yılı Kasım sonuna kadar süper ve normal olmak üzere, 94 645,124 ton klinker istihsal etmiştir.

Geçen seneden müdevver 11 830 ton klinker stoku ile klinker miktarı 106 475,125 tona yükselmiş bunun 96 973 tonu çimento imaline verilmiş ve geri kalan 9 502,125 tonu da 233 318,97 lira bedelle şirkete devredilmiştir.

Bu 11 aylık devre zarfında 98 144,350 ton normal ve 5 013,650 ton da süper olmak üzere ceman 103 158 ton çimento imal edilmiştir.

İş programında 1945 yılının 11 nci ayının sonuna kadar 100 100 ton çimento imali derpiş edilmiş olduğuna göre imalâttâ 3 058 ton bir fazlalık müşahade edilmektedir.

1945 yılında imal olunan, satılan ve anlaşma gereğince şirkete devrolunan çimentoların miktar ve kıymetlerini gösterir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır.

	Miktar (Ton)	Bedeli (Lira)
1944 den müdevver stok	3 323,150	103 819,18
1945 yılı istihsalı	103 158,—	3 106 657,47
	106 481,150	3 210 476,65
1945 yılı satışları	102 959,—	3 103 552,97
Türk çimentosu ve kireci A. Ş. ne devrolunan miktar	3 522,150	106 923,68

1 . XII . 1945 tarihinde Türk çimentosu ve kireci Anonim Şirketine 75 872,72 lira tutarında 2 591,600 ton normal ve 31 050,96 lira tutarında da 930,550 ton süper olmak üzere, ceman 106 923,68 liralık 3 522,150 ton çimento devredilmiştir.

C) Satışlar : Zeytinburnu Çimento Fabrikası 1945 yılının 11 aylık devresi zarfında 4 423 177,30 liraya 96 821 750 ton normal 422 140,09 liralık da 6 137 250 ton süper olmak üzere ceman 4 845 317,39 lira tutarında 102 959 ton çimento satmıştır. Çimento satışları 549 sayılı Koordinasyon Kararıyla tesbit olunan satış fiyatlarınagöre çıplaknormal çimento için 40 lira ve çıplak süper çimento için de 45 lira üzerinden yapılmıştır.

Diğer taraftan fabrikaca satılan 102 959 ton çimentonun maliyet bedellerini, bunlar üzerinden ödenen vergi ve resimleri ve satış masrafları ile satış neticesinde elde edilen sâfi kârı gösterir cetvel aşağıya çıkarılmıştır.

T. L.

Satılan çimentoların maliyet bedeli	3 103 552,97
Satılan çimentoların vergi ve resimleri	1 127 170,29
Satış masrafları	44 883,58
Satış kârı	569 710,55

Toplam 4 845 317,39

1945 yılı umumi çimento satış miktarını teşkileden 102 959 ton çimentonun 83 561,500 tonu ambalajlı ve 19 397,500 tonu da çıplak olarak satılmıştır. Ambalajlı çimentolar Hükümetçe tesbit olunan ambalaj masraflarının çıplak çimento fiyatlarına ilâvesi suretiyle satılmıştır.

d) Tasfiye : Zeytinburnu Çimento Fabrikasının sahipleri olan Türk Çimento ve Kireci Anonim Şirketine iadesi hususundaki 607 sayılı Koordinasyon kararınca verilen salâhiyete dayanarak, Ekonomi Bakanlığı fabrikanın adı geçen şirkete devir işleriyle meşgul olacak yetkili komisyonu intihap etmiş ve bu komisyonun şirket mümessilleriyle yaptığı görüşmeler neticesinde varılan anlaşma esasları dâhilinde tanzim olunan mukavele 7 . XII . 1945 tarihinde İstanbul İkinci Noterliğinde imza edilmiştir.

Bu mukavele hükümlerine göre; fabrikanın 1 . XII . 1945 sabahı saat 7 den itibaren şirkete teslim edilmesi ve bu andan itibaren elkoyma münasebetiyle şirkete ödenmekte olan tazminatın kesilmesi esası kabul edilmiştir.

Türk Çimento ve Kireci Anonim Şirketi devir tarihinde fabrikada tesellüm ettiği ham ve mamul maddelerle malzeme ve yedek parçalar bedellerini, hariçten getirilecek malzemeye ait açılan akreditiflerin fiilen ödenmiş kısımlarını bankaya (Millî Korunmaya) 2 054 207,29 lira üzerinden borçlanmış bulunmaktadır.

Bu borcun ham ve mamul maddelerin bedelini teşkil eden 569 799,11 liralık kısmı faizsiz A hesabına kaydedilmiş olup 1 . IV . 1946 tarihine kadar tamamen ödenmiş bulunmaktadır. Fabrikaya elkonduğu sırada mevcut olup Sümerbanka teslim edilen aynı cins madde ve malzeme mukabilinde borçlanılan 600 000 liraya yakın para için Sümerbank tarafından faiz ödenmiş olduğuna göre şirketin borçlarını da aynı muameleye tâbi tutmak muvafık olurdu kanaatindeyiz.

Borcun bakıyesini teşkil eden 1 484 408,18 liranın A hesabındaki borcun tasfiyesini mütaakip aylık taksitlerle Mart 1947 sonuna kadar ödenmesi anlaşma icabıdır. B hesabına kaydedilen bu paralar Muamele Vergisi şirkete ait olmak üzere % 7,5 faize tâbi olup taksitlerden birisinin ödenmemesi halinde tamamen muacceliyet kesbetmekte ve % 8,5 faize tâbi olması icabettmektedir.

B hesabının 1 . IV . 1947 tarihinde kapanmamış olduğu ve bu tarihteki bakiyesinin 189 703,15 lira ve tetkikatımız tarihindeki - Ağustos 1948 - bakiyesinin de 117 939,93 lira olduğu görülmüştür.

Mevzuubahis meblâğa Sümer Bank tarafından anlaşmaya uygun olarak 1 . IV . 1947 tarihinden itibaren % 8,5 faiz tahakkuk ettirilmediği gibi bu tarihe kadar tahakkuk ettirilmiş olan faiz de tasfiye bilânçosuna kaydedilmek suretiyle Millî Korunma hesaplarına intikal ettirilmemiş bulunmaktadır. Bu lâzimenin yerine getirilmesini zararı görmekteyiz.

Fabrikanın şirkete devri için şirket ile yapılan anlaşmada; Sümer Bankın fabrikayı işlettiği müddet zarfında fabrika binasıyla müstemilâtında vukuagelen aşınma, yıpranma, hasar ve noksanlar ile fabrikanın şirkete devrinden itibaren yapılması gereken kampanya, revizyon masraflarından Bankaya isabet eden pay karşılığı olarak Sümer Bank tarafından Şirkete maktuan iki yüz yirmi bin lira ödenmesi kararlaştırılmıştır.

Diğer taraftan Sümer Bankın fabrikada yapmış olduğu tamirlerden itfası gelecek senelere ait kısımlar ile bina, tesisat, makine ve alât ve edevat ilâvelerinden dolayı Şirketçe bankaya kırk bin lira ödenmesi esası kabul edilmiştir.

Halbuki, fabrikanın Millî Korunma hesabına işletildiği müddet için fabrikada mevcut bilûmum bina ve müstemilâtın mütat amortismanlarını da ihtiva eden bir elkoma tazminatı verilmiş idi.

Aynı zamanda elkoma müddeti zarfında fabrikanın büyük tamirleri için 1944 yılında 164 205,93 lira ve 1945 yılında da 57 159,78 lira sarfedilmiştir.

Fabrikanın Şirket tarafından işletildiği 1942 ve 1943 yıllarında ise büyük tamir masraflarının senevi kırk beş bin lirayı dahi geçmediği görülmüştür.

Bu itibarla, tesbit edilmiş bulunan normal amortisman karşılıklarının Şirkete verildiğine, fabrikanın senelik büyük tamirlerinin de Şirket zamanına nispeten banka tarafından daha esaslı bir şekilde yapıldığına ve tazminat mevzuunun da kaza mercilerine intikal etmiş olmasına göre Şirkete ayrıca 220 000 liralık bir tazminat verilmesi sebebi anlaşılammıştır.

Yukarda belirtildiği veçhile 1944 ve 1945 yılları fabrikanın büyük tamir masrafları banka tarafından yapılmıştır. Şirkete yalnız, 1943 yılının beş aylık devresi için, bu yıl bidayetinde yapılmış bulunan büyük tamir masrafları nazarı itibara alınarak, âzami 20 000 liralık bir tazminat verilmesi düşünülebilir.

Zeytinburnu Çimento Fabrikası Sümer Bank İşletmesinin tasfiyesine dair hazırlanmış bulunan tasfiye bilânçosu aşağıda dercedilmiştir :

Aktif :	Pasif :			
	Lira	Kr.	Lira	Kr.
Muhtelif malzeme	119	554,45	Karşılıklar	207 900,52
Borçlular		665,25	Kâr	1 253 106,99
Bankalar	1 340	787,83		
	1 461	007,51		1 461 007,51

Fabrikanın elkonma anından itibaren şirkete iadesine kadar geçen müddet zarfındaki işletme devresine ait gelirleri ihtiva eden ve bu faaliyetin tasfiyesi neticesinde zuhur etmiş olan kâr ve zararı gösterir tablo aşağıda yer almıştır:

Giderler	Lira	K.	Gelirler	Lira	K.
Türk Çimentosu ve Kireci Anonim Şirketine ödenen tazminat	220	000,—	1943 senesi kârı	395	756,46
Tasfiye sırasında zuhur eden muhtelif zararlar	216	926,96	1944 » »	665	830,07
Muhtemel alacaklar karşılığı	207	900,52	1945 » »	577	959,36
			Türk çimentosu ve kirecine devrolunan muhtelif tesisat ve tamirat karşılıkları olarak alınan	40	000,00
			Tasfiye neticesinde zuhur eden muhtelif kârlar	218	388,58
28 . VII . 1943 tarihinden 1 . XII . 1945 tarihine kadar Zeytinburnu Çimento Fabrikasının Sümerbank tarafından işletilmesi neticesinde elde edilen sâfi kâr	1	253 106,99			
				1	897 934,47
				1	897 934,47

Kâr ve zarar tablosuna göre işletmenin 1943, 1944 ve 1945 seneleri zarfında realize ettiği 1 639 545,89 lira kâra Türk çimento ve kireci Anonim Şirketine devredilen muhtelif tesisat ve tamirat karşılıkları olarak alınan 40 bin lira ve tasfiyeden doğan 218 388,58 lira muhtelif kârın ilâvesiyle umumî gelir yekûnu 1 897 934,47 liraya yükselmiştir.

Türk Çimento ve Kireci Anonim Şirketine tesisat ve montaj misrafları karşılığı namı altında ödenen 220 bin liraya ilâveten tasfiye neticesinde zuhur etmiş bulunan 216 926,96 lira muhtelif zarar ve 207 900,52 liralık muhtemel alacaklar için tefrik edilmiş bulunan karşılıklar ile giderler yekûnununun 644 827,48 liraya ulaştığı ve faaliyetin 1 253 106,99 lira kârlı kapandığı görülmüştür.

Yukarıda görülen, gerek bilânço ve gerekse kâr ve zarar tablosunda yer almış bulunan postaslardan, üzerinde durulması icabedenler hakkında, hulâsaten aşağıda gereken izahat verilmiş bulunmaktadır.

Tasfiye sonunda Sümer Bank tarafından Türk Çimento ve Kireci Anonim Şirketine devredilmeyip elde kalan 119 554,45 liralık malzemenin biran evvel nakde kalbi hususu Millî Korunmanın menfaati bakımından elzemdir. Fabrikanın devrinden tetkikatımız tarihine kadar geçen üç sene zarfında bu malzemenin cüzi bir kısmının satılmış olması Sümerbank teşkilâtınca bu konu üzerine gereken ehemmiyetin atfedilmediğine delâlet etmektedir. Bu hususta Bankanın daha esaslı bir şekilde teşebbüste bulunmasını ve sözü geçen malzemenin bir an evvel nakde kalbiyle hesabın tasfiyesi zaruretine işaret etmek isteriz.

E) İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği :

I - Nebati yağlar : Millî Korunma Kanununun 14 ncu maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan 393 sayılı Koordinasyon kararıyla ordunun ve zaruri ihtiyaç maddeleri Hükümetçe temin ve tevzi edileceklerin, ihtiyaçlarını karşılamak için istihsal olunacak nebati yağların % de 15 ine değer fiyatları peşinen tediye edilmek suretiyle Hükümetçe satın alınmak üzere, elkonmuş ve bu kararın tatbiki için Ticaret Bakanlığı hesabına ve İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği emrine 6 000 000 liraya kadar bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş ve bu sermayenin 3 000 000 lirası 564 sayılı Koordinasyon kararıyla iptal edilmiştir.

Müdahale mubayaatının fazlalığı dolayısıyla 3 000 000 liralık sermayenin kifayet etmeyeceği anlaşıldığından Ticaret Bakanlığının 4 . X . 1945 tarih ve 212/89 sayılı yazılıyla Ticaret Ofisi

emrindeki 9 000 000 liranın üç ay müddetle Tarım Satış kooperatifleri emrine tahsisi uygun görülmüş sonradan bu üç aylık müddet 1948 sonuna kadar uzatılmıştır.

Evveldi seneler raporlarımızda da tafsilen arz etmiş olduğumuz veçhile 4307 sayılı Kanunun birinci maddesi salâhiyetine dayanılarak Maliye Bakanlığınca zeytin yağı, pirina yağı, pamuk yağı ve rafine, susam yağına munbasır olmak üzere Muamele vergilerinin aynen yağ olarak alınması uygun görülmüş ve 572 sayılı Koordinasyon Kararıyla bu Devlet hissesinin alınmasına Ticaret Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

4429 ve tadili olan 5453 sayılı Kanunla alınması gereken Toprak Mahsulleri Vergisi, kanunla-riyle tâyin edilen miktarlar nispetinde, aynen tahsil edilmiştir. Tahsilât vazifesi Birliğe verilmiştir.

Bütün bu görevleri başarmak için Birliğe yardımcı olarak; Adana'da Çukurova, İstanbul'da yaş meyva, Bursa'da koza, Gaziantep'de fıstık birlikleri aynı işleri mahallerinde yapmakla görevlendirilmiş, hesapların vakit ve zamanında ve işlenmesini temin için de İzmir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği nezdinde bir servis kurulmuştur.

a) Mübayaat - geçen sene mübayaat edilen yağ nispetleri :

% 15 Devlet hissesi,

% 10 Toprak Mahsulleri Vergisi,

% 15 Muamele Vergisi.

olarak ceman istihsalin % 40 ı idi. Halbuki 604 sayılı Koordinasyon Kararıyla 31 . VIII . 1945 ten itibaren Devlet hissesi % 25 e çıkarılmıştır. Ayrıca Ticaret Bakanlığı K/510 sayılı Kararın 18 nci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak 16 . IV . 1945 tarihli ve 14 sayılı Sirküleri ile zeytin ve pamuk yağlarına elkoymuş, bunları ellerinde tutmak istemiyen toptancılara Birliğe devri sağlanmış ve yine 7 . IX . 1945 tarih h ve 23 sayılı sirküleri ile de tohumluk haricinde kalacak çığitlerin Bakanlıkça gösterilerek imalâthanelere veya Tarişe satılması mecbur tutulmuştur.

Bu nispet yükselişleriyle 1945 yılı sonunda mübayaalar :

% 25 Devlet hissesi

% 10 Toprak Mahsulleri Vergisi

% 15 Muamele Vergisi

olmak üzere % 50 yi bulmuştur. Ayrıca istihsal edilen zeytin ve pamuk yağlarının tamamına elkonmuş ve bunların da mühim kısımları yine Birlikçe mübayaat edilmiştir. Bu suretle geçen sene 8 117 589 kilo mübayaata mukabil bu sene 4 153 487 kilo fazlasıyla mübayaat 12 271 576 kilo-ya yükselmiştir.

Bu seneki mübayaatın geçen seneki mübayaatla miktar ve kıymet itibariyle mukayesesesi şöyledir :

	Mübayaat miktarı Kilo	Mübayaat bedeli T. L.	Vasati kilo fiyatı Kuruş
1945	12 271 576	16 923 898,25	137,91
1944	8 117 589	5 446 138,09	67,09
Fark	4 153 987	11 477 760,16	60,82

Yukarıki cetvelde görüldüğü veçhile 1945 senesinde vasati kilo fiyatı 1944 senesine nazaran 60,82 kuruş fazlasıyla 137,91 kuruşa yükselmiştir. Bunun sebebi 1944 senesindeki mübayaaların mühim bir kısmının 393 sayılı koordinasyon kararındaki fiyatlarla alınmış olmasındandır. Zira 26 . X . 1944 tarih ve 546 sayılı koordinasyon kararıyla alın fiyatları 393 sayılı karardaki fiyatlara nazaran bir misli artırılmış, 31 . VIII . 1945 tarih ve 604 sayılı kararlar bu fiyatlara da yine bir misli daha zam yapılmış, 1945 senesi mübayaaları da son iki karardaki bedeller üzerinden yapılmıştır.

1945 yılında 16.923.898 lira tutarındaki 12.271.576 kilo mubayaatın hangi birlik tarafından ne miktar yapıldığını ve mubayaa edilen yağ nevi-lerini gösterir cetvel aşağıya dercedilmiştir :

	Zeytin yağı		Pirina yağı		Pamuk yağı		Susam yağı		- Yekûn	
	Kg.	T. L.	Kg.	T. L.	Kg.	T. L.	Kg.	T. L.	Kg.	T. L.
İzmir										
Birliği	8.147.285,874	11.281.729,63	692.794,938	713.449,90	872.468,208	1.182.226,87	12.312,328	18.499,55	9.724.861,348	13.195.905,95
Adana										
Birliği	25.959,625	31.927,75	—	—	1.875.161,350	2.808.582,20	15.421,650	22.824,04	1.916.542,625	2.863.333,99
Gazianteb										
Birliği	43.167,020	56.892,53	2.016, —	2.076,48	—	—	—	—	45.183,020	58.969,01
Bursa										
Birliği	205.786,652	290.702,31	59.090,400	60.863,11	—	—	—	—	264.877,052	351.565,42
İstanbul										
Birliği	320.112,079	454.123,88	—	—	—	—	—	—	320.112,079	454.123,88
Toplam	8.472.311,250	12.115.376,10	753.901,338	776.389,49	2.747.629,558	3.990.809,07	27.733,978	41.323,59	12.271.576,124	16.923.898,25

Satın alınan yağların mubayaa kaynakları şöyledir :

	Kilo	T. L.
Muamele Vergisi	4 258 602,974	5 819 381,14
Devlet hissesi	4 422 811,052	6 008 846,32
Toprak Mahsulleri Vergisi	1 651 422,098	2 231 129,18
Serbest Mübayaa	1 938 740, —	2 864 541,61
Yekûn	12 271 576,124	16 923 898,25

b) Yağ hareketleri - 1 391 366,47 liralık 1944 devri, 33 985,86 liralık ambar fazlası ve 21 100 241,96 liralık rafineden ve mubayaattan giriş olmak üzere 1945 yılı yağ arabar girişleri 22 525 774,29 lirayı bulmuştur. Bunun 8 176 690,66 liralığı imalâta ve müteferrik yerlere çıkarılmış, 13 249 189,05 liralık satış yapmış, 76 096,35 liralık da fire verdiğiinden sene sonunda 1 023 798,23 liralık bir stok kalmıştır. Heh ne kadar bilânçoda yağ stoku 4 645 047,20 lira olarak görülmekte ise de bunun 3 621 248,97 liralık kısmı 1945 - 1946 kampanyasına ait olduğundan 1944 - 1945 yağ hareketinde yer almamıştır. 1944 - 1945 kampanyası yağ hareketleri müfredath olarak aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

(Girişler

	Kg.	Lira Kr.
1943 - 1944 yılından devir	1 065 225,200	1 391 366,47
1944 - 1945 yılı tesellümatı	12 271 576, —	16 923 898,25
1944 - 1945 yılı rafine imalâtından	2 499 767,182	3 914 839,44
Rafine imalâtı maliyetine noksan bedelle çıkarılmış olmakla ikmalen ilâve	—	105 723,96
Birlikle mübadele edilen yağlardan husule gelen asit farkı	—	49 459,05
Merkez ve diğer depoların asit tahalüflerinden husule gelen fiyat farkı	—	106 501,26
Ambar fazlalıkları	24 627,125	33 985,86
Yekûn	15 861 195,507	22 525 774,29

(Çıkışlar

	Kg.	Lira Kr.
Rafine imaline	2 620 878 800	3 636 147,89
Sabun imaline	2 976 636 272	3 671 424,45
Satışlar	8 702 550 —	13 249 189,05
Asit tahalüfleri ve fireler	83 452 104	76 096,35
Rafine imalinden mütevellit aynı Muamele Vergisi	65 706 165	—
Rafine imalinde husule gelen fire	55 405 453	—
Müteferrik çıkışlar	670 423 359	869 118,32
Stoklar	686 143 354	1 023 798,23
Yekûn	15 861 195 507	22 525 774,29

c) İmalât :

1. Rafine yağ imalâtı : 1945 yılında Küşat ve Turyağ fabrikalarına 2 620 878 kilo ham yağ verilmiş bundan 2 019 064 kilo rafine yağ, 480 703 kilo tâli hasilât, 55 405 kilo zayıf elde edilmiş ve 65 706 kilo da aynı Muamele Vergisi verilmiştir. Küşat Fabrikasına beher kilo imaliye ücreti olarak 10,70 kuruş ödenmiş yüz kilo ham yağdan 78 kilo rafine yağ elde edilmiş ve bir kilo rafine yağ 159,70 kuruşa mal olmuştur. Turyağ Fabrikasına ise beher kilo imaliye ücreti olarak 10 kuruş ödenmiş yüz kilo ham yağdan 64 kilo rafine yağ elde edilmiş ve bir kâilo rafine yağ 175,82 kuruşa mal olmuştur. Küşat Fabrikasına her ne kadar Turyağ Fabrikasına nazaran beher kilo imaliyesi olarak 70 santim fazla bir para ödeniyor ise de diğerine nazaran randumanının % 14 fazla olması

kilo maliyetinde de 16,12 kuruş bir düşüklük temin etmiştir. Bu durum karşısında, Kuşat Fabrikası imalâtının Turyağ Fabrikası imalâtına göre daha elverişli olduğu neticesine varılmıştır.

Elde edilen 480 703,020 kilo tâli hasılatın 471 169,559 kilosu Sobistok ve 9 533,461 kilosu da toprak polimdir.

Rafine imalâtına verilen ham yağ, elde edilen rafine yağ ve tâli hasılatla bunların kıymet ve miktarlarını, maliyetlerini, fabrika itibariyle imalâtları gösterir müfredatlı cetvel aşağıya dercedilmiştir:

Fabrikanın adı	Verilen ham yağ		İmaliye ücreti	Rafine yağ maliyeti	Alınan rafine yağ	
	Kilo	T. L.	T. L.	T. L.	Kg.	T. L.
Kuşat Fabrikası	2.434.422,300	3.379.524,92	260.045,90	3.639.570,82	1.900.319,500	3.034.934,72
Turyağ Fabrikası	186.456,500	256.622,97	18.645,65	275.268,62	118.744,662	208.784,70
Yekûn	2.620.878,800	3.636.147,89	278.691,55	3.914.839,44	2.019.064,162	3.243.719,42

Tâli hasılat		Muamele Vergisi		Zayıat	Yekûn		Randıman
Kg.	T. L.	Kg.	Kg.	Kg.	T. L.		
437.668,264	604.636,10	45.689.000	50.745.536	2.434.422,300	3.639,570,82	% 78	
43.034,756	66.483,92	20.017.165	4.659.917	186.456,500	275.268,62	% 64	
480.703.020	671.120,02	65.706.165	55.405.453	2.620.878,800	3.914.839,44		

2. Sabun imalâtı - 1945 yılında birlik, mütaaddit fabrikalarda imal ettirdiği muhtelif eins sabun için 3 671 481 lira kıymetinde 2 976 636 kilo ham yağ vermiş 373 062 lira imaliye ücretiyle tutarı 4 047 544 liraya baliğ olan 4 311 342 kilo sabun elde etmiştir.

Her nevi sabun için verilen ham yağ miktar ve bedelleriyle, imaliye ücretlerini ve elde edilen sabun miktarıyla bedellerini gösterir cetvel aşağıya çıkarılmıştır.

Sabun nev'i	Sabun imalâtına verilen ham yağ		Verilen İmaliye	Elde edilen sabun	
	Kilo	TL.	TL.	Kilo	TL.
Çamaşır S.	1 549 184 002	2 133 420,06	189 520,05	2 371 467 626	2 322 940,11
Pirina S.	943 669 750	869 063,57	108 017,97	1 225 856 106	977 081,54
Sobstok S.	479 865 520	668 718,00	75 070,03	710 101 985	743 788,03
Toprak - Polim	3 917 000	3 279,93	454,37	3 917 000	3 734,36
Yekûn	2 976 636 272	3 674 481,62	373 062,42	4 311 342 717	4 047 544,04

3. Sabun deposu - Depoda 1944 senesinden devrolarak 1 277 031 kilo sabun kaldığından 1945 yılında giren 4 412 318 kilo ile depo mevcudu 5 689 350 kiloyu bulmuştur. Bu sabunlardan 5 245 088 kilosu satılmış, 39 240 kilo fire tesbit edilmiş ve 1946 yılına 405 021 kilo devretmiştir.

Sabunların nev'ine göre depo giriş çıkışlarını miktar ve bedel olarak gösterir cetvel aşağıdadır :

İmalâtın einsi	Geçen seneden devreden		1945 yılı imalâtı		Yekûn	
	Kilo	T. L.	Kilo	T. L.	Kilo	T. L.
Çamaşır sabunu	1.154.715,998	793.390,39	2.421.925,936	2.388.594,98	3.576.640,634	3.181.985,37
Pirina »	78.733,319	53.067,95	1.225.856,106	977.081,54	1.304.589,425	1.030.149,49
Sobistok »	23.426.720	20.350,11	740.551,950	757.577,46	763.978,670	777.927,57
Toprak - polim	11.260.424	2.486,23	3.917, —	3.734,36	15.177,424	6.220,59
Posa	8.896.170	8.787,87	20.067,990	6.849,20	28.964,160	15.637,07
Toplam	1.277.031,631	878.082,55	4.412.318,682	4.133.837,54	5.689.350,312	5.011.920,09

1945 yılı satışları (maliyet)		Fireler		Yekûn (maliyet bedeli)		1946 yılına devir	
Kilo	T. L.	Kilo	T. L.	Kilo	T. L.	Kilo	T. L.
3.419.930,000	3.056.871,97	24.930,490	21.249,16	3.444.860,490	3.078.121,13	168.113,683	139.161,77
1.100.350,034	872.769,79	9.318,714	5.965,66	1.109.668,748	878.735,45	185.805,958	141.934,73
714.808,650	720.433,40	4.785,871	4.770,55	719.594,521	725.203,95	21.284,729	29.624,20
—	—	500	50	500	50	11.057,524	3.501,29
10.000, —	5,311,94	204,744	204,74	10.204,744	5.516,68	18.759,416	10.120,39
5.245.088,684	4.655.387,10	39.240,319	32.190,61	5.284.329,003	4.687.577,71	405.021,312	324.342,38

Yukarıki cetvelde 1945 imali olarak 4 133 837 lira tutarında 4 412 318 kilo sabunun ambara gir-diği görülmektedir. Halbuki sabun imalâtı bahsinde 1945 senesinde elde edilen sabunun 4 047 544 lira tutarında 4 311 342 kilo olarak gösterilmişti. Aradaki 86 293 lira tutarındaki 100 975 kilo fark 1945 - 1946 kampanyası yağları sabun imalâtı olup 1945 yılı sonunda ambara girmiş olan sabunları teşkil etmektedir.

Bilançoda 1946 yılına devir 336 594,81 lira tutarında 425 042 810 kilo olarak, yukarıda yer alan cetveldeki devirden 12 252,43 lira tutarında 20 021,500 kilo daha fazla gösterilmiştir. Bu aradaki fark birlikten emanet olarak alınan sabunları teşkil etmektedir. Sabunların hakiki devrini göstermek ve giriş ve çıkışların muvazenesini temin etmek için bu emanet sabunlar yukarıki cetvelde gösterilmemiştir.

d) Satışlar : Mübayaaya edilen yağlar ve bu yağların bir kısmıyla imal ettirilen sabunlar Ticaret Bakanlığının tahsislerine uyularak, askerî ve hayır müesseseleriyle sabit gelirliyle satılmıştır. Devlet Yağları Müdürlüğü bu emteadan maada varil, teneke, torba, akar yakıt satışları yapmıştır. Bütün satışlarla neticelerini gösterir cetvel aşağıya çıkarılmıştır :

Satılan emtianın cinsi	Aded	Kg.	Maliyet bedeli		Satış bedeli		Satın neticesi
			T. L.	T. L.	T. L.	T. L.	
Yağ	—	8 702 550	13 249 189,05	14 147 920,09	+	898 731,04	
Sabun	—	5 245 088	4 655 387,10	5 308 362,01	+	652 975,91	
Varil	6 890	—	141 813,29	206 700,00	+	64 886,71	
Teneke	108 808	—	203 233,83	206 787,90	+	3 554,07	
Torba	195 803	—	69 279,14	174 447,90	+	105 168,76	
Akar yakıt	—	58 090	19 002,90	15 975,96	—	3 026,94	
Yekûn	311 501	14 005 728	18 337 905,31	20 060 194,86	+1	722 289,55	

Yağ satışları 152 - 213 kuruş ve sabun satışları ise çamaşır 71 - 138, pirina 66 - 130, sobitok 105 - 135 kuruş arasında yapılmıştır. Bunların satış fiyatları arasındaki yüksek farklar, mübayaat kısmında bahsettiğimiz veçhile, yağların mübayaaya fiyatlarına mütaaddit kararnamelerle yapılan zamlardan ileri gelmektedir.

Dar gelirliyle kilosu 65 kuruştan dağıtılan sabunlardan maliyeti 102 kuruşa kadar yükselenler bulunduğundan 39 856 liralık bir zarar tahassül etmiş ve yukarıki cetvelde bu zarar diğer sabun kârlarından tenzil edilmiştir.

Varil satışlarından % 46 ve torba satışlarından ise % 152 bir kâr sağlanmış bulunmaktadır. Millî Savunma ve halk ihtiyacını karşılamak maksadiyle yapılan bir görevde bu kadar fahiş bir kâr temininin gayeye uygun görülmediğini açıklamak yerinde olur kanaatindeyiz.

Akaryakıt satışlarında mazottan 3 245,49 lira, makine yağından ise 86,01 lira zarar edilmiş petrolden elde edilen 304,56 liralık kâr tenzil edildikten sonra 3 026,94 lira zarar tahassül etmiştir. Bu zarar evvelce mübayaaya edilen mazotun satış tarihinde Hükümetçe yapılan satış fiyat indirmelerinden ileri gelmiştir.

e) Muamelât ve hesap işleri - Millî Korunma Muhasebe Talimatnamesinin 11 nci maddesine göre birlikçe hazırlanmış bulunan Devlet yağları personel kadrosunun İcra Vekilleri Heyetinin tasvip ve tasdikına arz edilmesi gerekir iken geçen seneki raporumuzda da işaret olunduğu veçhile yalnız Ticaret Bakanlığınca tasdik edilmiştir. Bakanlar Kurulunun tasdikına arz edilmesi icap ettiğini tekrarlarız.

1945 yılı kâr ve zarar hesabına 22 222,18 lira acyo ve havale masrafları alındığı görülmüştür. Fakat incelememiz neticesinde geçen seneki raporumuzda Millî Korunma Kanununun istilzam ettirdiği havalelerden bir masraf tahakkuk ettirilmesinin Maliye Bakanlığı ile Banka arasındaki anlaşmaya mugayir olduğu ve tahakkuk ettirilen masrafların istirdadı cihetine gidilmesine işaret

olduğundan bu tavsiyeye uyularak teşebbüse geçildiği ve mühim bir kısmının da geri alındığı müşahede edilmiştir.

1944 yılında 307 138,64 lira kıymetindeki varillere 104 569,32 lira amortisman ayrılmış olmasına rağmen 1945 yılında kullanılan varillerin kıymeti 469 281,36 liraya yükseldiği ve bilhassa bunlara kırk bin liraya yakın tamir masrafı da yapıldığı halde amortisman ayrılmaması tenkide şayan görülmüştür.

393 sayılı Koordinasyon Kararıyla Birliğe verilen vazifenin hizmet karşılığı olarak bütün satışlardan kilo başına üç kuruş komisyon alınması Ticaret Bakanlığına Birliğe bildirilmiş olduğundan evvelki seneler bilânçolarında gösterildiği gibi bu yıl bilânçosunda da 419 506,81 lira tutarında bir komisyon yer almaktadır. Geçen senekiraporumuzda da tafsilen arzettiğimiz veçhile bu nevi hizmetleri alelade ticari birer muamele şeklinde mütalâa ederek bunun ifasından Birliğe maddî menfaat sağlamak Millî Korunma Kanunu ile istihdaf edilen gayeye uygun olmayacağı kanaatinde olduğumuzu belirtmek isteriz.

Sene sonunda yalnız Merkez depolarının sayımları yapılmış olup diğer yardımcı teşekküllerin sayımları yapılmıyarak muhasebe kayıtlarına göre stokları tesbit edilmiştir. Merkez demirbaşları sayımı da yapılmamıştır. Sene sonlarında sayımların bilfiil yapılması icap ettiğine işaret etmek isteriz.

II. (Üzüm) doğrudan doğruya müstahsılından incir ve üzüm mubayaası için, 22 . VIII . 1944 tarih ve 360 sayılı Kararla, Ticaret Bakanlığı emrine 2 000 000 liraya kadar bir mütedavil sermaye tahsis olunmuştur.

Ticaret Bakanlığı üzüm fiyatlarının muayyen bir kıymetten aşağı düşmemesi için emrine verilen bu sermayeden lüzum hâsıl oldukça İzmir Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine tahsisat yoluyla müdahale mubayaatı yaptırmıştır.

Birliğin 1943 - 1944 senelerinde yaptığı mubayaa ve satışlarla stokları aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

	Mubayaa Kg.	Satış Kg.	Fire Kg.	Stok Kg.
Müdahale mubayaatı	3 984 200	3 429 587	61 243	493 370
Birlik mubayaatı	6 824 935	5 826 383	104 908	893 644
Yekûn	10 089 135	9 255 970	166 151	1 387 014

Birlik kendi hesabına satın aldığı 6 824 935 kilo üzümünden 207 618 liralık bir zarara mâruz kalmış ve mubayaatı her ne kadar kendi hesabına yapmış ise de yine müstahsılı korumak maksadiyle hareket ettiği göz önünde tutularak çıkarılan 583 sayılı Kararla bu zarar Tutarı Millî Korunma fonundan mahsup ettirilmiştir. Bu durum karşısında müdahale mubayaatı 10 807 135 kilo olarak mütalâa edilmiştir.

1944 yılından stok olarak 1945 yılına devreden 134 035 lira tutarındaki 495 370 kilo üzümün ertesi sene satış masraflarını karşılamak üzere 17 436 liralık bir provizyon ayrılmıştır. 1945 yılında bu stok ayrılan provizyon kadar bir masrafla elden çıkarılmış müspet veya menfi bir fiyat farkı bırakmamıştır.

Birlik hesabına alınıp sonradan müdahale mubayaası gibi zararı Millî Korunma fonundan mahsup edilen partiden 1945 yılına devreden 247 779 lira tutarındaki 893 644 kilo üzümün de ertesi sene satış masraflarını karşılamak üzere 36 549 lira bir provizyon ayrılmıştır. İlk nazarda bu provizyon Millî Korunma fonundan ödenmesinde bir usulsüzlük müşahede edilmiş ise de 1944 de alınan partiden bir kısmının riskini karşılaması ve ancak bu suretle birlik zararının tamamen telâfi olunacağı alâkadarlardan alınan izahatla belirmiş ve muamelenin yerinde olduğu neticesine varılmıştır. Yalnız birlik, ana mukavelesinin 59 ncu maddesine istinaden, ayırmış olduğu birinci ve ikinci yedek tutarı olan ceman 20 361 liranın Millî Korunma fon hesabına iade edilmesi gerek-

tiği kanaatindeyiz. Her ne kadar evvelce birlik ana mukavelesine göre ayrılmış olan bu yedek akçenin, mallar bütün neticeleriyle müdahale mübayaası durumuna geçince bu meblâğın ayrılmasındaki kanuni yetki de ortadan kalkmış bulunmaktadır.

1943 - 1944 yılında 5 144 464 lira kıymetinde üzüm alınmış; tamamının satışı sonunda 1 600 572 lira bir kâr temin edilmiş fakat tahmil edilen 1 887 579 liralık masraf neticesi bu parti satışı 287 007 liralık bir zararla kapatılmış ve 23 . IV . 1945 tarih, 583 sayılı kararla bu meblâğın, Millî Korunma Kanununun 27 nci maddesi gereğince tesis edilen fondan, İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine ödenmesi takarrür etmiştir.

1944 - 1945 yıllarında, Birliğin yapmış olduğu müdahale mübayaası ile satışları ve stok miktarları aşağıda gösterildiği gibidir :

Müdahale mübayaası		Satış		Baş		Stok	
Kilo	Lira	Kilo	Lira	Kilo	Lira	Kilo	Lira
416 089	156 910,54	405 613	215 054,61	5 888	2 220,41	16 364	7 613,20

Bu tablonun tetkikından anlaşılacağı veçhile birlik 1945 yılında 416 089 kilo üzüm mübayaası yapmış, işletme neticesinde, bu mübayaadan tahassül eden 5 888 kilo başla birlikte tutarı 215 054,61 liraya balığ olan 405 613 kilo üzüm satmış ve 1946 yılına 7 613,20 lira kıymetinde 16 364 kiloluk stok devir etmiş bulunmaktadır. ,

Masraf hesaplarının memzucen yürütülmüş bulunması dolayısıyla yapılan bilfimum masrafları tesbit etmek mümkün olmamış ve birlikçe bunlar için, umumi masraf üzerinden, aşağıda gösterilen masraf hisseleri ayrılmış bulunmaktadır :

Masrafın nev'i	Lira
İşletme masrafları	34 784,14
Satış masrafları	17 117,08
İdare masrafları	3 637,93
Faiz	5 694,70
Yekûn	61 233,85

Bir taraftan, 1945 yılının Millî Korunma sermayesiyle satınalınıp işlettikten sonra satılan üzümlere 61 233,85 liralık bir masraf hissesi tahmil edilmiş bulunduğuna ve diğer taraftan satışlardan 65 757,27 liralık gayrisâfi bir kâr temin edilmiş olduğuna göre, net olarak tahassül eden kâr miktarının 4 523,42 liradan ibaret bulunduğu anlaşılmaktadır.

Millî Korunma Kanunu gereğince; Maliye Bakanlığı ile Ziraat Bankası arasında yapılan anlaşmada, Millî Korunma Kanununun istihdam ettiği havaleler dolayısıyla bankaca bir masraf talebedilmeyeceği tasrih edilmiş olmasına rağmen müdahale mübayaası için kooperatiflere gönderilen paralardan 576,65 lira acyo ve muhabere masrafları ödendiği görülmüştür.

Bu itibarla anlaşma hilâfına ödenen bu meblâğın istirdadı cihetine gidilmesi zaruretine işaret etmek isteriz.

1943, 1944 ve 1945 yıllarında yapılan mübayaalarla bunlara tahmil edilen masrafları, ayrılan karşılıkları ve satılan üzüm tutarlarının, bu şartların neticelerini ve 1946 yılına devreden stokları gösterir cetvel, toplu bir bilgi verebilmek için, aşağıda dercedilmiştir :

İzmir Tarıf Kooperatifinin 1944 ve 1945 yılları üzüm müdahale mubayaatı fiyat farkı tablosu

Seneler	Mubayaa	Satış	Stok	Satış müspet fiyat farkı	Muhtelif müspet fiyat farkı	Yekûn
1944 - Birlik	3.278.540,27	4.008.623,37	242.779,70	972.862,80	—	972.862,80
1944 - Müdahale	1.865.924,42	2.359.598,70	134.035,72	627.710,00	—	627.710,00
1944 - Devir	134.035,72	134.035,72	—	—	—	—
1945 - Müdahale	159.130,95	215.054,61	7.613,20	63.536,86	2.220,41	65.757,27

İdare masrafları	İşletme masrafları	Satış masrafları	Gayrimenkul sigorta amortismanı		% 3 I. yedek	% 4 II. yedek	Provizyon	Muhtelif menfi fiyat farkı	Yekûn	Müspet fiyat farkı	Menfi fiyat farkı
			Faiz								
48.411,73	520.684,53	416.848,97	16.946,17	113.940,16	8.726,21	11.634,95	36.549,40	6.738,75	1.180.480,87	—	207.618,07
28.395,60	353.569,91	245.370,16	9.939,66	48.421,50	—	—	17.436,26	3.936,66	707.099,75	—	79.389,75
2.010,53	10.044,71	—	—	5.381,02	—	—	—	—	17.436,26	—	—
3.637,93	34.784,14	17.117,08	—	5.694,70	—	—	—	—	61.233,85	4.523,42	—

III - Göztaşı - Maliye, İktisat ve Ziraat Bakanlıklarınca tesbit edilecek fiyatlardan, Ziraat Bakanlığı tarafından verilecek direktifler dairesinde müstahsıla tevzi edilmek üzere hariçten göztaşı ithal edilmesi için Ziraat Bakanlığı hesabına ve İzmir Üzüm ve İncir Tarım Satış Kooperatifleri Birliği emrine 398 numaralı koordinasyon kararıyla 1 000 000 liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmiştir.

d) Mubayaat - birlik emrine tahsis edilen 1 000 000 lira ile yaptığı mubayaatı ve bu mubayaat esnasında hâsıl olan avaryaya ve zuhur eden noksanlıklar ile net mubayaat ve bedellerini gösterir cetvel aşağıya derç edilmiştir.

Mubayaa senesi	Fatura mucibince mubayaat			Avaryaya		
	Kilo	Lira	Kr.	Kilo	Lira	Kr.
1943	782 000	330 078,81		12 000	5 063,80	
1944	620 015	262 211,68		—	—	
Yekûn	1 402 015	592 290,49		12 000	5 063,80	

Dara Kilo	Lira	Kr.	Zuhur eden noksanlık			Net mubayaat		
			Kilo	Lira	Kr.	Kilo	Lira	Kr.
—	—		23 282,600	—		746 717,400	325 015,01	
10 306	—		11 840, —	5 092,66		597 869, —	257 119,02	
10 306	—		35 122,600	5 092,66		1 344 586,400	582 134,03	

Yukarıda gösterilen cetvele nazaran birlik emrine tahsis edilmiş olan 1 000 000 lira ile net olarak 1 344 586,400 kilo göztaşı mubayaat edilmiş ve işbu miktar için 582 134,03 lira ödenmiştir.

Birinci Partide zuhur eden 12 000 kilo avaryaya ait bedel ile ikinci partide noksan zuhur eden 11 840 kiloya ait bedelin fatura bedellerinden tenzil edildiği ve birinci partide zuhur eden 23 282,600 kilo noksanlık ile ikinci partide tesbit edilmiş olan 10 306 kilo daraya ait bedellerin faturalardan düşülmediği müşahede edilmiş ve sigorta şirketi ile yapılan mukavele mucibince zuhur eden noksanlığın mubayaat edilen miktarın % 5 inden dahi olması itibarıyla tazmin edilmiştir.

b) Maliyet : Mubayaat bedeli, masraf ve faizler ile umumi mubayaat bedelini ve beher kilo maliyetini gösteren cetvel aşağıdadır :

	1943	1944	Yekûn
Mubayaat bedeli	325 015,01	257 119,02	582 134,03
Mubayaat masrafları	67 735,85	36 359,67	104 095,52
Faiz	6 924,19	7 038,24	13 962,43
Yekûn	399 675,05	300 516,93	706 191,98
Masraf } Ambara girişi mütaakırp	156,76	9 635,80	9 792,56
Faiz } Yapılan masraflar	—	2 046,77	2 046,77
Umumi mubayaat bedeli	399 831,81	312 199,50	712 031,31
Maliyet (Beher kilo)	53,5452	52,2187	52,9554

Esas ve muavin defterleri ile fişlere nazaran göztaşı mubayaat bedellerinin yukarıdaki cetvelde gö-

rüleceği ve hile 712 031,31 lira olduğu halde bilânçoda hesap hatası olarak 3,94 lira fazlasiyle 712 035,25 lira olarak gösterilmiştir.

Birlikçe çıkarılan maliyet hesabında, cetvelde görülen, faizler tutarı 16 009,20 liranın da maliyete intikal ettirildiği görülmüştür. Halbuki bu paranın maliyetle alâkalandırılmaması ve umumi masraflar meyanında, kâr ve zarar hesabında, gösterilmesi daha yerinde olurdu kanaatindeyiz.

e) Satış - Göztaşı satış bedeli ve miktarı ile ayrılan fon miktarı sene itibariyle aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir:

Satış seneleri	Beher kilonun satış		Satış miktarı Kg.	Satış bedeli		Ayrılan fon	
	bedeli Kuruş			Lira	Kr.	Lira	Kr.
Birinci parti mubayaa 1943 - 1944	70		546 405,900	382 484,13		89 965,42	
» » » 1944	63		200 311,500	126 196,25		32 982,02	
İkinci » » 1944	63		88 281,500	55 617,34			
» » » 1945	63		509 587,500	321 040,13			
			1 344 586 400	885 337,85		122 947,44	

Yukardaki tabloda görüleceği ve hile Ziraat Bakanlığı ve Donatım Kurumunun emirlerine uyularak; mubayaa olunan 746 717,400 kilo birinci parti göztaşından 546 405,900 kilosu 70 kuruştan ve bakiyesi olan 200 311,500 kilosu 63 kuruştan ve ikinci parti olarak ithal edilmiş olan 597 869 kilonun tamamı 63 kuruştan satılmıştır.

Tabloda görüldüğü üzere satış bedeli yekûnu 885 337,85 lira olduğu halde bilânçoda hesap hatası olarak 4 kuruş fazlasiyle 885 337,89 lira olarak gösterilmiştir.

d) Fon hesabı - Ziraat Bakanlığı Ziraat İşleri Umum Müdürlüğünün 4 . V . 1943 tarih ve 8794 sayılı mektubuna istinaden ithal edilmiş olan birinci parti göztaşının maliyet bedeli ile satış bedeli arasındaki fark olarak bilânçoda 122 947,44 liranın fona ayrılmış olduğu gösterilmiş ise de: İthal edilen birinci parti göztaşı 746 717,400 kilo olup tesbit edilen maliyet fiyatı 53 54 kuruş ve satış bedelinin 70 kuruştan hesap edilmiş olmasına mebni 122 882,05 liranın fona ayrılması icabettiği ve bu miktarın defter ve kayıtlara da uygun olduğu görülmüş olduğu halde bilânçoya 63,39 lira fazlasiyle 122 947,44 lira olarak kaydedilmiştir.

Buna rağmen fon hesabının maliyet ile satış fiyatları arasındaki farkı teşkil etmesi icabettiğine göre: Birinci parti olarak ithal edilmiş olan 746 717,400 kilo göztaşının 546 405,900 kilosu 70 kuruştan ve bakiyesini teşkil eden 200 311,500 kilosu 63 kuruştan satılmış olmasına mebni işbu miktarın satış bedelleri ile maliyet bedelleri arasındaki fark olan

$$16,46 \times 546 405,900 = 89 938,41$$

$$9,46 \times 200 311,500 = 18 949,47$$

$$108 887,88$$

108 887,88 liranın fona ayrılması lâzımgeldiği halde Birlikçe tamamen 70 kuruştan satılmış gibi gösterilmek suretiyle 14 059,56 lira fazlasiyle 122 947,44 lira fon hesabına ayrılmıştır ki, bu şekilde kâr ve zarar hesabına müessir olmaktadır.

e) Kâr ve zarar - 1945 gayesi itibariyle Birlikçe tanzim kılınmış olan göztaşı bilânçosuna nazaran: 1943 ve 1944 senelerinde 1 344 586,400 kilo göztaşı 712 035,25 liraya mubayaa edilmiş ve bu miktar tamamen 885 337,89 liraya satılmış ve arada 173 302,64 lira gayrisâfi satış farkı zuhur etmiş ve işbu farktan:

Lira

122 947,44	Ziraat Bakanlığının emirleri mucibince birinci partiden ayrılan fen
15 204,37	Zirai Donatıma ayrılan % 2,5 hisse
14 231,87	1943 - 1944 idare, satış, sevk ve teslim ve müteferrik masraflar
11 604,87	1944 - 1945 idare, satış, sevk ve teslim ve müteferrik masraflar

163 988,55 Yekûn

163 988,55 lira masraflar mahsup edildikten sonra 9 314,09 lira sâfi kâr tahassül ettiği gösterilmiştir.

Zirai Donatım Kurumuna ayrılmış olan % 2,5 hisse tutarı 15 204,37 liranın Biriik ile Kurum arasında yapılan telefon muhaberesi neticesi ayrıldığı Birliğin Donatım Kurumuna yazmış olduğu 25 . IV . 1944 tarih ve 1503/9307 numaralı mektupta görülmüştür.

Göztaşı hesabının 4604 numara Kanun gereğince Zirai Donatıma devredilmiş olması itibarıyla böyle bir hisse tefriki yerinde görülememiştir.

F) Türk Tütün Limitet Şirketi :

Doğrudan doğruya müstahsıldan tütün mubayaası için 3 780 sayılı Millî Korunma Kanununun 26 nci maddesine müsteniden 82 sayılı Koordinasyon Kararı ile Ticaret Bakanlığı hesabına ve Yerli Ürünler Şirketi ile Türk Tütün Limitet Şirketi namına 2 000 000 liralık bir mütedavil sermaye tahsis olunmuştur. Bu sermaye K/93 ile 4 000 000 liraya ve K/126 ile de 5 000 000 liraya ve gene K/251 ile de 10 000 000 liraya iblâğ edilmiştir.

Bilâhara bu sermayenin 5 000 000 lirası 379 sayılı Koordinasyon Kararı ile iptal olunmuş ve 565 sayılı Koordinasyon Kararı ile yeniden tahsis edilen 5 000 000 lira ile birlikte mütedavil sermayenin 10 000 000 liraya çıkarıldığı görülmüştür.

Türk Tütün Limitet Şirketi, 1945 yılında Karadeniz muntakasında 1944 mahsulünden Ticaret Bakanlığı hesabına muhtelif einsten 4 078 411,31 lira kıymetinde 1 531 685 kilo tütün satınalmıştır. Bu tütünlerin 1945 yılı sonuna kadar tamamı işlenmiş ve % 49 a tekabül eden 479 830 kilosu satılmış olup bu satışlardan 240 613,01 lira gayrisâfî satış kârı elde edilmiş bulunmaktadır.

a) Mubayaalar - Geçmiş senelerde Marmara ve Karadeniz bölgelerinde ve 1943 yılında ise Ege muntakasında Millî Korunma sermayesi ile müdahale mubayaasında bulunan şirket 1945 yılında yalnız Karadeniz bölgesinde 1944 yılı mahsulü tanzim mubayaatında bulunmuştur.

Tütün piyasasının tanzimi için, yukarıda zikredilen koordinasyon kararlarıyla, Ticaret Bakanlığı emrine verilen 10 milyon liralık mütedavil sermayeden 4 milyon lirası Türk Tütün Limitet Şirketine tahsis edilmiştir.

Şirket 1945 yılında ekieiden 4.078.411,31 lira tutarında 1.531.685 kilo tütün satınalmıştır.

Şirket 1944 mahsulü tütünlerin en düşük evsafta olan (Erbaa) tütününü 190,19 kuruştan ve en yüksek kaliteli olan (Maden) tütününü ise 295,06 kuruştan satın almıştır.

Bu duruma göre vasati tütün mubayaa fiyatının 266,27 kuruş olduğu anlaşılmıştır.

Bu tütünlerin alımı dolayısıyla 252.651,18 lira mubayaa masrafı yapılmış olduğundan kilo başına 16,50 kuruş masraf isabet etmektedir. Mubayaa masraflarının müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Nakliye masrafları	142.488,01
Amele ücretleri	31.763,26
Depo kiralari	22.056,88
Sigortalar	19.592,51
Haretrahlar	10.414,19
Maas ve ücretler	10.411,45
Sair mubayaa masrafları	15.924,88
	252.651,18

1944 mahsulü tütünlerin mubayaaşında kilo başına isabet eden 16,50 kuruş mubayaa masrafı her ne kadar diğer mntakaların son seneler zarfında 7 ilâ 11 kuruş arasında tehalüf eden vasati mubayaa masraflarından yüksek olduğu görülmektedir.

Fazlalık Karadeniz mntakası tütünlerinin İstanbul ve İzmir'de işlenmesi neticesinde nakliye, depo kirası ve sigorta için fazla masraf yapmak zaruretinden doğmaktadır.

b) İmalât - 1945 yılında Ticaret Bakanlığı hesabına satın alınan 4 078 411,31 lira değerindeki 1 531 685 kilo Karadeniz havalisi 1944 mahsulü tütünler, alımlar için ihtiyar olunan 252 651,18 lira masrafın ilâvesiyle 4 331 062,49 liraya mal edilmiş ve geçen seneden işlenmemiş olarak kalan 705 lira kıymetindeki 231 kilo tütün ile ceman 4 331 767,49 lira ve 1 531 916 kilo üzerinden imalâta devir edilmiştir.

1945 yılı sonuna kadar tamamı işlenmiş bulunan bu tütünlerden % 5,16 sına tekabül eden 78 912 kilo fire, % 3,03 nispetinde olan 46 422 kilo toz ve 857 kilo iskarta olmak üzere ceman % 8,24 de ulaşan 126 191 kilo zayıatın tenzilinden sonra 1 405 125 kilo sâfi işlenmiş tütün elde edilmiştir.

Tütünlerin işlenmesi için 780 905,29 lira manipülasyon masrafı yapılmış ve işletme neticesinde elde edilen 1 405 725 kilo işlenmiş tütün, 5 112 672,78 liraya ve beher kilosunun vasati olarak 363,70 kuruş mal olmuş ve kilo başına 55 kuruş işletme masrafı isabet etmiştir.

1945 yılı zarfında imalâta verilen tütünlerin işletme neticelerini imalât için ihtiyar olunan masrafları ve imalât sonunda elde edilen maliyet ve randımanları gösterir tablo aşağıya derç edilmiş bulunmaktadır:

	Miktar (kilo)	Bedel (lira)
İmalâta verilen tütünler	1 531 916,—	4 331 767,49
İmalât masrafları	—	780 905,29
Zayıat (fire, toz ve iskarta)	— 126 191,—	+ —
İmalât neticesinde elde edilen tütün ve tutarı	1 405 725,—	5 112 672,78
Ortalama kilo maliyeti	—	363,70
Kilo başına imalât masrafı	—	55,55
Randıman (elde edilen işlenmiş tütünlerin imalâta verilenlere nispeten % si)	91,76	—

1945 yılında işlenen 1944 mahsulü Millî Korunma Karadeniz tütünleri ile şirketin kendi hesabına 1944 yılında satın alıp işlediği 1943 mahsulü Karadeniz tütünlerinden elde edilen randıman ve beher kilo için yapılan masraf mukayese edildiği takdirde; 1944 Millî Korunma tütünlerinin işlenmesi neticesinde % 8,24 fire zuhur ettiği ve % 91,76 randıman elde edildiği ve beher kilonun işlenmesi için 55,55 kuruş masraf yapıldığı halde 1943 mahsulü şirket tütünlerinin işlenmesinde ise

% 9,60 fire kaydedildiği % 90,40 randıman alındığı ve kilo başına 62,70 kuruş masraf isabet ettiği görülmüştür. Bu durum karşısında millî korunma tütünlerinin işlenmesinde gerek randıman ve gerekse masraf bakımından şirketin kendi tütünlerine nazaran randımanda yükseliş ve masraflarda da tasarruf sağladığına memnuniyetle işaret etmek isteriz.

c) Satışlar ve stok - Muhtelif seneler zarfında millî korunma sermayesinden Ticaret Bakanlığı hesabına tahsis olunan paralarla Türk Tütün Limitet Şirketince satın alınan tütünlerin 1 755 198,95 lira değerindeki 749 830 kiloluk kısmı 1945 yılı içinde 2 108 768,65 liraya satılmış ve satış neticesinde 353 569,70 lira gayrisâfi kâr elde edilmiştir.

Satılan tütünlerin mahsul yılına göre miktarını, maliyet ve satış bedeli ile gayrisâfi satış kârını ve % sini gösterir cetvel aşağıya derç edilmiştir.

Mahsul Yılı	Satılan tütünlerin miktarı Kilo	Maliyet bedeli		Satış bedeli		Gayrisâfi satış kârı		Satış kârı % si
		Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.	
1941	36 398,500	48 461,98		105 287,47		56 825,49		117,25
1943	355 486, —	435 066,40		491 197,60		56 131,20		12,90
1944	357 945,250	1 271 670,57		1 512 283,58		240 613,01		18,92
	<u>749 829,750</u>	<u>1 755 198,95</u>		<u>2 108 768,65</u>		<u>353 569,70</u>		<u>20,14</u>

1941 yılı mahsulü satışından elde edilen kâr nispetinin yüksek olmasına bu tütünlerin ucuz mu-bayaa edilmesi ve imalât masraflarının azlığı dolayısıyla maliyetlerinin düşük olması âmil olmuş-tür. 1943 ve 1944 yılı mahsulünden yapılan satışların maliyet ve satış bedelleri arasında görülen yüksek fark tütün kalitelerinin ayrı ayrı olmasından ileri gelmektedir.

Türk Tütün Limitet Şirketi nezdindeki Millî Korunma tütünlerinin 1945 yılı harekâtını gösterir cetvel aşağıda bulunmaktadır:

1944 yılından müdevver :

	Lira	K.	Kilo
İşlenmiş	486 073,13		397 288
İşlenmemiş	705		231
1945 yılı mubayaatı	5 119 566,60		1 531 685
Yekûn	<u>5 606 344,73</u>		<u>1 929,204</u>
1945 satışları	1 755 198,95		749 830
1945 yılında maliyet bedeli ile Tekele devredilen	121 407,67		61 063
Avarya	1 790,77		625
Tütünlerin işlenmesi neticesinde zuhur eden fire, toz ve iskarta	—		126 191
1944 yılından müdevver tütünlerden imha edilen	—		358
Yekûn	<u>1 878 397,39</u>		<u>938 067</u>
1945 yılı sonu stoku (tamamı işlenmiştir)	3 727 947,34		991 137
Yekûn	<u>5 606 344,73</u>		<u>1 929 204</u>

Tekel İdaresine 121 407,67 lira bedelle devir edilen 61 063 kilo tütün maliyetinin tesbitinde, tütün-

lerin mubayaası için tahsis olunan mebalîğ faizlerinin paranın tahsisi tarihinden tütünlerin adı geçen idareye devri tarihine kadar geçen müddet üzerinden tahakkuku gerektiği halde bu müddetin noksan hesap edildiği görülmüştür.

Tekel idaresine tütünlerin en az maliyet bedeli üzerinden devri gerektiğine göre, noksan hesap edilmiş olması dolayısıyla Millî Korunma hesabında kalmış bulunan bu faizlerin de Tekelden tahsili cihetine gidilmesinin muvafık olacağı kanaatindeyiz.

1946 yılına stok olarak devir olunan 3 727 947,34 lira değerindeki 991 137,500 kilo mamul tütünlerin 3 663 648,52 liralık 961 178 kiloluk kısmı sene sonunda şirket depolarında ve 64 298,82 liralık 29 959 kiloluk kısmı da ankonsinyasyon tütünlerden ibarettir.

d) İnhalar - Şirket ve şubelerinde yıl sonu stokları sayılırken aynı sayım zaptı üzerinde de o sene imhas gereken köhne malzemenin miktar ve tutarı gösterilerek imhası yapılmıştır. Yalnız bu imha edilen malzemenin mühim bir kısmını tahta malzeme teşkil ettiğine göre üç bin liraya yakın değeri olan bu malzemenin satılması ve tutarının irat kaydı gerekirdi.

Türk Tütün Limitet Şirketi 1945 yılı zarfında Millî Korunma sermayesiyle Ticaret Bakanlığı hesabına yapmış olduğu faaliyet neticesinde, muhtelif seneler mahsulleri tütün satışlarından 353 569,70 lira gayrisâfi kâr sağladığı ve istirdat olunan 57 219,34 lira ihracat vergileri farklarıyla gelirinin 410 789,04 liraya yükseldiği anlaşılmıştır.

Aynı yıl zarfında kullandığı paralar için 153 066,43 lira faiz ödediği 1941, 1942, 1943 ve 1944 yılları mahsulleri üzerinden 194 983,02 lira mubayaa komisyonu verdiği, 1945 yılı satışları için 51 096,71 lira satış masrafı yaptığı ve 349,79 lira muhtelif zararlarıyla giderler yekûnunun 399 495,95 liraya ulaştığı ve 1945 hesaplarını 11 293,09 lira sâfi kârla kapadığı görülmüştür.

e) Faiz ve Komisyon - Türk Tütün Limitet Şirketi Ticaret Bakanlığından aldığı 9 . VII . 1945 tarih ve 5/11793 sayılı emre uyarak 1945 bilânçosunda 1945 yılı sonuna kadar Bakanlık namına yaptığı bütün mubayaaların tutarı üzerinden % 2 nispetinde olmak üzere 194 983,02 liralık bir komisyon tahakkuk ettirmiştir. Bu meblâğın :

24 009,17	lirası	1941	mubayaa	üzerinden
18 744,87	»	1942	»	»
70 303,02	»	1943	»	»
81 925,96	»	1944	»	» hesap-
				lanmıştır.

Şirket bu suretle yaptığı mubayaalardan dolayı müteferrik masraflarını karşılamak üzere komisyon almış bulunmaktadır. Buna rağmen 1944 raporumuzda da arzetmiş olduğumuz veçhile 1943-1944 umumi masraflarından Millî Korunmaya ayrıca 121 415,70 liralık bir masraf hissesi tahmil etmesi yerinde görülmediğinden bunun iadesinin muvafık olacağına tekrar işaret etmek isteriz.

Diğer taraftan şirketin Mısır'da bulunan bürosu vasıtasıyla satmış olduğu tütünlerin bedeli üzerinden İdare Meclisi kararı ile bu büronun masraflarını karşılamak üzere % 2 ve % 3 ten müdahale işlerinin başlangıcından 1945 yılı sonuna kadar 12 000 lirayı müteceviz bir komisyon ödendiği görülmüştür.

Geçen yıldaki raporumuzda da açıklandığı veçhile büro şirket muvacehesinde bir üçüncü şahıs olmadığına ve sene nihayetindeki kârı şirketin bilânçosuna intikal tetiğine göre büronun sattığı tütünler üzerinden ayrıca komisyon verilmesini çift komisyon tahakkuku mahiyetinde telâkki etmekte ve bunların da iadesi gerektiği neticesine varmaktayız.

Ticaret Bakanlığı hesabına Türk Tütün Limitet Şirketi emrine Millî Korunma sermayesinden müdahale mubayaatında bulunmak üzere tahsisedilen paralardan bir kısmının 1945 yılı zarfında Millî Korunma işleriyle bir ilgisi bulunmayan şirket işlerinde kullanıldığı ve bu hesabın yıl sonunda 459 249,69 lira borç bakiyesi arzettiği görülmüştür.

Millî Korunma hesabından kullanılan paralar Ziraat Bankasından % 6 faiz mukabili temin

edildiğine ve faizlerinin de Millî Korunma hesaplarına intikal ettiğine göre, 1945 yılında Türk Tütün Limitet Şirketinin Millî Korunmadan kullanmış olduğu paralara isabet eden 40 bin liraya yakın faizin Millî Korunmaya tahsis edilmiş olması doğru görülememiştir.

Şirketin kendi işlerinde kullanılmış olan Millî Korunma sermayesinden tefrik edilen paralara ait faizin Millî Korunma hesaplarına iade etmesi zaruretine işaret ederiz.

G) Ziraat Bankası pamuk hesabı:

26 . IX . 1940 tarih ve 59 sayılı Koordinasyon Kararı ile doğrudan doğruya müstahsildan pamuk mübayaası için Millî Korunma sermayesinden Ticaret Bakanlığı adına altı milyon liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş ve 27 . XII . 1940 tarih ve 87 sayılı Koordinasyon kararı ile de müstahsilden gayri kimselerden mübayaata müsaade olunmuş ve aynı zamanda mübayaaya ve ihraç işlerini ifaya Ziraat Bankası memur edilmiştir.

Ziraat Bankasının göreceği hizmetlere karşılık olarak pamukların mübayaaya bedeli üzerinden % 1 komisyon verilmesi esası da aynı kararla vaz edilmiş bulunmaktadır.

Geniş senelerde olduğu gibi bu sene de Ziraat Bankasının Adana, Tarsus, Ceyhan, C. Bereket, Mersin ve İstanbul Şube ve ajansları eliyle yapılan pamuk alım ve satışlarına ait kuyudat mahallerinde tutulmuş, banka merkezine aylık vaziyet cetvelleri gönderilmiş ve sene sonunda merkezde bu cetvellerin tevhidî suretiyle Millî Korunma pamuk bilâncosunun çıkarıldığı görülmüştür.

Pamuk işlerinin tedviri için tahsis olunan altı milyon liralık mütedavil sermayenin kifayetsizliği yüzünden 1944 yılında Ticaret Bakanlığı emriyle pamuk müdahale mübayaatında kullanılmak üzere Ticaret Ofisine ait devir edilen 3 068 137,19 liralık pamuk fonu 1945 yılında da aynı gayelerde kullanılmış, hattâ yapılan alımlara ait kâfi miktarda para bulunmaması dolayısıyla kredi suretiyle Çukurova Pamuk Satış Kooperatifleri Birliğinden satın alınan pamuklar için faiz ödemek mecburiyetinde dahi kaldığı görülmüştür.

Müdahale suretiyle satın alınan pamukların 1945 yılı harekâtını gösterir cetvel aşağıya dercedilmiştir :

	Kilo	Lira
1944 yılından devir edilen pamuklar	13.735.694	16.578.965,60
1945 yılı mübayaatı (mübayaaya bedeliyle)	4.342.248	5.438.324,87
1945 yılı mübayaaya masrafları	—	1.118.193,97
1945 yılında zuhur eden işletme ve depo fazlaları	23.652	
1946 mübayaatı olup zuhulen 1945 kayıtlarına intikal etmiş miktar	13.056	—
	18.114.650	23.135.484,44
1945 yılı satışları (malîyet bedeli üzerinden)	3.474.224	4.471.355,25
1946 yılına ait olup zuhulen 1945 kayıtlarına intikal etmiş mebalîğ		3.252,33
1945 yılı depo noksanı	24.788	
	3.499.012	4.474.607,58
1945 yılı sonu stoku	14.615.638	18.660.876,86
	18.114.650	23.135.484,44

1945 yılı mübayaaları, bankanın Adana, Tarsus, Ceyhan ve Cebelibereket şube ve ajansları vasıtasıyla; 510 sayılı Koordinasyon Kararının 12 nci maddesiyle verilen salâhiyete dayanılarak Ekonomi ve Tarım Bakanlıklarıyla Ticaret Bakanlığının tesbit etmiş olduğu fiyatlar üzerinden yapılmıştır. Mu-

bayaa fiyatları, pamuk nevelerine göre 90 ilâ 125 kuruş arasında tehalüf etmiştir.

1945 yılı mubayaatının 2.790.258,21 liralık 2.498.738 kiloluk kısmını yerli, 2.088.088,36 liralık 1.473.572 kiloluk kısmını klevland ve 559.978,30 liralık 369.938 kiloluk kısmını da akala pamukları teşkil etmektedir.

1945 yılı zarfında satın alınan pamuklar maliyetine ilâve olunan 1 118 193,97 lira mubayaa masrafları, meyanında geçmiş senelerde olduğu gibi bu sene de sermaye faizleri ve Ziraat Bankasının almış olduğu hizmet komisyonları gibi paraların da yer aldığı görülmüştür. Bu kabil mebalığın maliyetlerde değil kâr ve zarar hesabında mütalâa edilmesi zaruretine tekrar işaret etmek isteriz.

Ziraat Bankasının 1945 yılı içinde sattığı pamukların satış neticelerini gösterir tablo aşağıya dercedilmiş bulunmaktadır:

		T. L.	%
Satılan pamukların maliyet bedeli		4. 471 355,25	100
1945 satış zararları	332 521,24		
1945 satış kârları	—15 032,35		
Zarar	317 488,89	4 153 866,36	7
1945 yılında satılan pamukların satış bedeli		4 153 866,36	93

1945 yılında pamuk mahsulünün az olması dolayısıyla bu yıl harice pamuk satılamamıştır. Dahili satışlardan meydana gelmekte olan 3 474 224 kiloluk pamuk satışlarının % 81 ni teşkil eden 2 823 067 kiloluk kısmı 7 . IX . 1945 tarihinde yürürlüğe giren 606 sayılı Koordinasyon Kararının 8 nci maddesi gereğince Ekonomi Bakanlığı tarafından tesbit olunan satış fiyatları üzerinden Sümer Banka devredilmiş ve geri kalan 651 159 liralık kısmı da, Ticaret Bakanlığınca yapılan tahsislere göre, muhtelif devair ve müesseselere verilmiş bulunmaktadır.

Yukarda bahsi geçen 606 sayılı koordinasyon kararı gereğince, Sümer Banka satılan pamukların satış fiyatlarının Ekonomi Bakanlığınca tesbitinde; Hükümetçe tâyin olunan 1945 yılı pamuk mubayaa fiyatları esas itihaz edilmiş ve pamukların presli olarak teslimi kararlaştırılmış olduğundan mubayaa fiyatlarına prese ve ambalâj masrafları da ilâve edilmiştir.

Bu suretle preselenmiş kanaviçe ambalâjlı pamukların fiyatları 101 ilâ 130 kuruş arasında tehalüf ettiği görülmüştür.

Pamuk satış fiyatlarının tesbitinde, bir taraftan esas itihaz olunan 1945 yılı mubayaa fiyatlarının geçmiş seneler alım fiyatlarından daha yüksek olması, diğer taraftan geçmiş seneler pamukları için bakım ve saire gibi masraflar ihtiyar edilmiş bulunması, geçmiş seneler pamuk maliyetlerinin 1945 yılı satış fiyatlarına nazaran daha yüksek bulunmasına yer vermiştir.

Bu itibarla Sümer Banka satılan pamukların kısmı mühimmını 1945 yılından evvelki seneler mahsulü pamukları teşkil etmiş olması, 1945 yılı satışlarının 317 488,89 liralık bir zararla kapatılmasına sebebiyet vermiştir.

Ziraat Bankası Koordinasyon pamukları hesabının 1945 yılı faaliyeti neticesinde; pamuk satışlarından 15 032,35 lira kâr ıslak pamuk ve harar satışlarından elde edilen 5 874,06 lira muhtelif gelir ile ceman 20 906,41 lira umumi geliri olduğu, kısmen 1944 ve kısmen de 1945 yılları zarfında Çukurova Pamuk Satış Kooperatifleri Birliğinden satın alınan pamuklar için 850 320,37 lira faiz ödendiği 1945 yılında yapılan pamuk satışlarından 332 521,24 lira zarar kaydedildiği ve 1942 yılında Çukurova İhracatçılar Birliğinden mubayaa olunan muhtelif eins pamuk masrafları olarak da adı geçen Birliğe 47 039,37 lira ödenmesiyle beraber nakliye sigortası, depo hesabından tashihi icap ederken zarar kaydedilen bâzı paralar ve demirbaş amortismanları ve saire gibi 39 429,76 lira muhtelif mebalığ ile giderler yekûnunun 1 269 310,74 liraya ulaştığı ve binnetice 1945 yılı kâr ve zarar hesabının 1 248 404,33 lira zararla kapandığı görülmüştür.

III - BİLÂNÇONUN TETKİK VE TAHLİLİ :

1945 yılı Millî Korunma bilânçosunun yekûnu 234 052 419,58 liradır. Bu meblâğ geçen yıl bilânçosu yekûnundan 16 116 946,46 lira bir fazlalık arz etmektedir.

1945 yılı bilânçosunun aktif ve pasif kalemleri hakkındaki gerekli izahat ve tahlilimiz aşağıda arz edilmiş bulunmaktadır :

A) Aktif :

I - Tahsis edilmeyen sermaye	2 005 297,15
II - Tahsis edilen sermaye	83 394 720,85
III - Sermaye tahsisinden borçlular	19 084 920,71
IV - Muhtelif borçlu hesaplar	47 328 494,37
V - Mutavassıt hesaplar	24 578 694,51
VI - Stoklar	47 875 807,30
VII - Sabit kıymetler	9 784 502,69
	<hr/>
	234 052 419,58

I ve II - Tahsis edilmeyen sermaye ile tahsis edilen sermaye :

Bu hesaplar pasifteki sermaye hesabının kontrpartisi olarak aktifte yer almış bulunmaktadır. Bu sebeple gereken izahat pasif hesaplarının incelenmesi sırasında arz edilecektir.

III - Sermaye tahsisinden borçlular 19 084 920,71 lira :

Millî Korunma sermayesinden biraz veya mütedavil sermaye veya teşkilât ve idare masrafları olarak tahsis mahalleri emrine verilmiş bulunan paralardan 1945 yılı Millî Korunma Bilânçosunun hazırlanma devresinde tahsis mahallerince hesabı verilmeyen kısmını göstermektedir. Bakanlar Kurulu kararı ile Millî Korunma sermayesinden 1945 yılı sonuna kadar tahsis edilen paraların tutarı 83 394 720,85 lira olup bunu 54 340 682,89 lirası sermaye tahsis mahalleri tarafından Ziraat Bankasından çekilmiştir. Bu çekilen paranın % 35 inin hesabı verilmemiştir. Ki, bu da sermaye tahsisinden borçlular hesabında 19 084 920,71 lira olarak yer almaktadır. Bilfiil kullanılan paradan mütebaki 35 255 762,18 lirasının evrakı müsbitesi veya bilânçosu tahsis mahallerince Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderildiğinden bu miktarın mahsubu yapılmıştır. 1945 yılında tahsis edilen parada 1944 yılına nazaran beş milyon liralık bir artış ve mahsubu yapılmıyan çekilen paralarda da yine iki bin liraya yakın bir fazlalık müşahede edilmiştir.

Sermaye tahsisinden borçlular hesabının 1945 yılı sonu bakıyesinin senelere göre müfredatı ve mahsup durumları aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir :

1944 ten devredilen borç bakıyesi	17 410 924,10
1945 Bilânçosunun hazırlama devresinde hesabı verilen eski senelere ait paralar	4 135 880,26
	<hr/>
1944 yılı içinde tahsis edilen paralardan senesi içinde mahsubu yapılmıyan	12 275 043,84
	5 809 876,87
	<hr/>
Sermaye tahsisinden borçlular hesabının 1945 yılı bakıyesi	19 084 920,71
	<hr/>

1945 yılı Bilânçosunun hazırlama devresinde 1944 yılına ait mahsubu yapılan paraların tahsis nevelerine göre müfredatı aşağıda gösterilmiştir :

Mütedavil sermayeden	2 165 122,95
İkraz	1 883 420,31
Teşkilât ve idare masraflarından	87 337,00
Yekûn	4 135 880,26

1945 yılı Bilânçosunun sermaye tahsisinden borçlular hesabındaki 19 084 920,71 liranın :

5 427 951,65	Lirasını mütedvil sermaye
1 115 604,58	» teşkilât, idare masrafları karşılığı
12 541 364,48	Lirasını da ikraz bakiyesi teşkil etmektedir.

19 084 920,71

Bu meblâğın sermaye tahsis mahallerine göre müfredatı aşağıda gösterilmiştir :

Bakanlığın adı	Mütedavil sermaye; T. L.	Teşkilât ve idare masrafları karşılığı T. L.	İkraz T. L.	Yekûn T. L.
Başbakanlık	—	491,80	—	491,80
Ticaret Bakanlığı (1)	5 115 406,03	995 765,59	78 829,42	6 190 001,04
Ekonomi Bakanlığı	50 091,53	623,39	8 061 033,33	8 111 748,25
Ulaştırma Bakanlığı	—	757,53	—	757,53
Tarım Bakan. (2)	262 454,09	—	(3) 1 785 006,84	2 047 460,93
Adalet Bakanlığı	—	82 173,92	—	82 173,92
Maliye Bakanlığı	—	51,02	2 616 494,89	2 616 545,91
Dışişleri Bakanlığı	—	35 741,33	—	35 741,33
Yekûn	5 427 951,65	1 115 604,58	12 541 364,48	19 084 920,71

1 3 434,89 Lirası faizdendir.

2. 262 454,09 » »

3. 385 006,84 » »

Yukarda, tahsis nev'ine göre ve Bakanlıklar sırasıyla yer alan paralar hakkında gerekli bilgi aşağıda arz edilmiş bulunmaktadır.

1. Mütedavil sermaye 5 427 951,65 lira :

A) Ticaret Bakanlığı :

Bu bakanlık emrine verilen mütedavil sermayeden 1945 yılında mahsubu yapılmıyan 5 115 406,03 liralık bakiyenin, müesseseler itibariyle müfredatı şöyledir :

Yerli ürünler	4 987 298,98
Petrol Ofisi	86 764,21
Türk Tütün Limited	814,85
Ticaret Ofisi	13 481,04
Mahrukat Ofisi	8 238,38
Tariş Devlet yağları	15 373,68
Dağıtma Ofisi (Faizden)	3 434,89
Yekûn	5 115 406,03

Yukarıdaki müesseselerden yerli ürünler hariç diğerleri 1945 yılı bilançolarını Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermişlerdir. Borçlu göründükleri paralar 1945 yılı sonundaki kasa mevcutlarını göstermektedir. Dağıtma Ofisinin 3 434,89 liralık borcu tamamen faizden mütevellittir.

Yerli Ürünler Şirketi zimmetinde görülen 4 987 298,98 lira bu şirkete 565 sayılı Koordinasyon Kararıyla tahsis edilen 5 000 000 liralık mütedavil sermaye bakiyesini göstermektedir. Şirketin tetkikimizi yaptığımız tarihte dahi (Eylül 1948) bir bilanço göndermediği öğrenilmiştir. 305 sayılı Karar gereğince bu şirketin de Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bilanço göndermesinin zaruri olduğunu belirtmek isteriz.

B) Ekonomi Bakanlığı :

Bu Bakanlık emrine verilen mütedavil sermayeden 1945 bilançosunda sermaye tahsisinden borçlular hesabında görülen 50.091,53 lira, tasfiyesi dolayısıyla bilanço gönderemiyen, Yalvaç Deri Fabrikasının borcunu göstermektedir.

C) Tarım Bakanlığı :

Bu Bakanlık hesabında görülen 262.454,09 lira, Zirai Kombinalar Kurumunun çekmiş olduğu meblâğın faizini göstermektedir.

2. Teşkilât ve İdare masrafları karşılığı : 1.115.604,58 lira.

Bu paralar kararla bir takvim yılı için tahsis olunur ve yıl bitiminde yeni tahsisat verilirken evvelki sene bakiyesi de yine kararla iptal edilir. Bu hesapta diğer seneye devir mevzuubahis olamayacağına göre kalanın iadesi ve sarfedilenlerin müsbit evraklarıyla mahsubu gerekmektedir. Millî Korunma bilançosunun senesinden iki yıl sonra çıktığı nazarı dikkate alınırsa bu uzun müddet zarfında mahsup evrakının Millî Korunma Muhasebe Bürosuna verilmemiş olmasıyla tahsis mahallerinin bu işe gereken önemi vermedikleri anlaşılmaktadır. Bu paraya mütaallik evrakın geciktirilmeden Millî Korunma Muhasebe Bürosuna tevdi için alâkadarların dikkat nazarlarının ehemmiyetle çekilmesi lüzumuna işaret etmek isteriz.

Teşkilât ve idare masraflarından hesabı verilmeyen 1 115 604,58 liranın Bakanlıklar ve Bakanlıklara bağlı idare ve teşekküllere göre müfredatı aşağıya çıkarılmıştır :

Başbakanlık :	
Koordinasyon Bürosu	491,80
Ticaret Bakanlığı :	
Fiyat Mürakabe ve İlaş	126 161,69
Ekmeğin karne ile tezvi masrafları	202 515,92
İlaş Müsteşarlığı	306 655,65
Subaşı ve yardımcı teşkilât	120 673,63
Halk Dağıtma Birlikleri	27 841,39
İhtikârı Tetkik komisyonları	207 083,09
Valilikler	4 834,22
Ekonomi Bakanlığı :	
Kâğıt ve Matbaa Düzenleme Bürosu	623,39
Ulaştırma Bakanlığı :	
Kadro ve Teşkilât masrafı	757,53
Adalet Bakanlığı :	
Millî Korunma mahkemeleri	82 173,92
Maliye Bakanlığı :	
Ticari kredileri Tanzim Komisyonu	51,02
Dışişleri Bakanlığı :	
Ticari ve Malî Anlaşmalar Heyeti	35 741,33

Yekûn 1 115 604,68

Yukarıki cetvelde yer alan evrakı müsbitesi gönderilmemiş teşkilât ve idare masraflarından, üzerinde durulmaya değer görülenler hakkında aşağıda malûmat arz edilmiştir.

a) Fiyat Murakabe ve İlaşe teşkilâtı:

29, 228 ve 307 sayılı Koordinasyon kararları ile kurulan Fiyat Murakabe Komisyonları ile vilâyetler İlaşe teşkilâtları 371 sayılı kararla lâğvedilerek vazifeleri belediyelere devredilmiş ve bu işlerin görülmesi için yapılacak masrafları karşılamak üzere Ticaret Bakanlığı emrine 400 000 lira tahsis edilmiş, 421 sayılı kararla da yine bu masrafları karşılamak üzere Dahiliye Bakanlığı emrine 390 000 lira verilmiştir. Evvelce 371 sayılı kararla Ticaret Bakanlığı emrine tahsis edilen 400 000 liralık ödenek 563 sayılı Koordinasyon kararının 4 numaralı bendi ile mahsup bakımından belediyelere yardım hükmüne tâbi tutulmuştur. Belediyelerden tahsil ettikleri paralara mukabil yalnız makbuz almak suretiyle bu meblağın mahsubu cihetine gidilmiş olmasına rağmen 1945 bilânçosunda 126 161,69 lira bir bakiye arz etmektedir. (31 . VII . 1948 vaziyet cetvelinde 493 567,20 liradır.)

b) Ekmeğin karne ile tevzii masrafları :

19 . I . 1942 tarih ve 247 sayılı kararla ekmeğin ve ekmeklik hububatın tahdit ve karne ile tevzii kararlaştırılmış ve bu işlerden doğacak masrafları karşılamak üzere Ticaret Bakanlığı emrine 200 000 lira tahsis olunmuş ve 25 . III . 1942 tarih ve 298 sayılı kararla bu tahsisat 500 000 liraya iblâğ edilmiştir. Yapılan sarfiyatın 202 515,92 liralık kısmının sarf evrakı Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderilmemiş bulunduğu için mahsubu yapılamamıştır. (31 . VII . 1948 vaziyet cetvelinde 499 780,70 liradır.)

c) İlaşe Müsteşarlığı:

102, 307 ve 339 sayılı kararlarla kurulan Ticaret Bakanlığı İlaşe Müsteşarlığının teşkilâtı 373 sayılı kararla lâğvedilmiş fakat aradan geçen beş senelik bir müddet zarfında hesabı tasfiye edilmemiş ve 1945 bilânçosunda 305 655,65 liralık bir bakiye görülmüştür. (1 391 970,30 liradır)

d) Subaşı ve yardımcı teşkilât:

11 . V . 1942 tarihli 320 sayılı koordinasyon kararıyle istihsal edilecek maddelerin ve istihsal sahalarının doğru tesbiti vazifesiyle mükellef olmak üzere Subaşı ve yardımcı teşkilâtı kurulması için Ticaret Bakanlığı emrine 200 000 lira tahsis edilmiştir. 25 VII . 1942 tarihli 370 sayılı koordinasyon kararıyle bu teşkilât lâğvedilerek vazifeleri ihtiyar heyetlerine devir edilmiş ve tahakkuk edecek ücretlerin tesviyesi için de Ticaret Bakanlığı emrine 500 000 lira tahsis edilmiştir. Bu hesapta 1945 bilânçosunda evrakı sarfiyesi gönderilmediğinden mahsubu yapılamayan 120 673,63 liralık bir bakiye görülmektedir. (413 045,82 liradır)

e) İhtikârî Tetkik Komisyonları:

15 . III . 1944 tarihli 510 sayılı kararın 20 nci maddesiyle İhtikârî Tetkik Komisyonları ve Millî Korunma Kontrolörlükleri kurulmuş ve masraflarına karşılık olarak 512 sayılı kararla Ticaret Bakanlığı emrine 530 000 lira tahsis edilmiş ve 16 . I . 1945 de 563 sayılı kararla 1944 senesi tahsisat bakiyesi iptal edilerek 1945 yılı masraflarını karşılamak üzere 675 380 liralık bir ödenek kabul edilmiştir. 1944 senesinde 232 092,89 liralık bir bakiye arzeden bu hesap 1945 bilânçosunda da 207 083,09 liralık bir bakiye arzettiğine göre alâkadarların yaptıkları masraflara karşılık Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gereken sarf evrakını göndermekte ihmal gösterdikleri kanaatindeyiz. (1 203 777,64 liradır)

Teşkilât ve İdare masrafları bahsine son vermeden evvel mahsubu basit olan bu hesapta yüksek bakiye veren teşekküllerin yalnız Ticaret Bakanlığına ait birlikler olduğunu belirterek bu hususta ilgili bakanlığın dikkat nazarının çekilmesini yerinde görmekteyiz.

3. İkrazat : 12.541.364,48 lira :

Millî Korunma sermayesinden ikraz olarak para tahsis edilen müesseseler evrakı müsbite veya bilânço göndermek mecburiyetinde olmayıp bunlar istikraz ettikleri paraların faizlerini ödemek ve ikrazı tâyin eden Koordinasyon kararında verilen mehilde şayet mehil tâyin edilmemişse talep edildikte bu paraları iade etmekle mükellef bulunmaktadır. Sermaye tahsisinden borçlular bakiye-

sinden mühim bir kısmını teşkil eden bu paraların bakanlıklar ve teşekküller sırasıyla müfredatı aşağıda gösterilmiştir :

	Lira
Ticaret Bakanlığı :	
Ekmeklik un stoku	39.198,51
Ekonomi Bakanlığı :	
Pamuk ipliği - Kaput bezi	4.061.033,33
Etibank - Bakır	3.000.000,00
Etibank - Krom	1.000.000,00
Tarım Bakanlığı :	
Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu	1.400.000,00
» » » » (faiz)	385.006,84
Maliye Bakanlığı :	
Kâğıt stoku	2.616.494,89
Şahıslar :	
Yasin Aral (Siird Yenihayat Un Fabrikası)	23.539,57
Muammer Alemdar (Pasinler)	16.091,34
Toplam	<u>12.541.364,48</u>

a) Ekmeklik hububat ve un stoku: Bu iş için Ticaret Bakanlığı emrine 204 sayılı kararla 500 000 lira mütedavil sermaye tahsis edilmiş, 425 sayılı Koordinasyon kararıyla bu meblâğ 550 000 liraya iblâğ edilerek ikraza kalbolunmuştur. Sonradan bunun 400 000 lirası 564 sayılı kararla iptal edilmiştir. 1945 yılı Bilânçosunda her ne kadar 39 198,51 liralık bir bakiye arz ediyor ise de müstakızların borçlarını ödiyecek durumda olmamaları yüzünden 1946 yılı başında 620 sayılı Koordinasyon kararıyla bakiyenin Millî Korunma fon hesabından mahsup edilmek suretiyle ödendiği görülmüştür.

b) Pamuk ipliği ve kaput bezi satış ve tevzii - Pamuk ipliklerinin tevzii ve satışı işlerinin düzenlenmesi için 95 ve 279 sayılı Koordinasyon kararlariyle Ekonomi Bakanlığı adına iki milyon liralık bir mütedavil sermaye ve kaput bezinin satış ve tevzii işleri için de 190 sayılı Koordinasyon kararıyla 400 000 liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş Bakanlık bu işlerin görülmesi için kararlarda belirtilen paraları Sümer Bank emrine vermiştir. Bu sermayeler 444 sayılı Koordinasyon kararıyla tahsis tarihlerinden itibaren ikraza kalbedilmiş ve 4 000 000 liraya iblâğ edilmiştir. 2 . I . 1948 tarihinde neşredilen 716 sayılı Koordinasyon kararıyla hariçten ithal edilecek Portland Çimentosunun finansmanı için Ekonomi, Ticaret ve Maliye Bakanlıklarınca Millî Korunma fonunun kullanılmamış kısmından müştereken tesbit edilecek üç milyon liraya kadar bir sermaye tahsis edilmesi uygulandığından bu üç milyon liralık mütedavil sermayenin bir milyon lirası Ticaret Bakanlığı emrine tahsis edilen mütedavil sermayenin kullanılmıyan kısmından ve iki milyon lirasının da kaput bezi ve pamuk ipliğine tahsis edilen krediden karşılanması Bakanlıklararası Komisyonca kararlaştırılmıştır. Bu durum karşısında 444 sayılı Koordinasyon kararıyla 4 000 000 liraya iblâğ edilen ikraz 2 000 000 liraya düşmüş bulunmaktadır. Teşkilâtımızı yaptığımız tarihteki (Eylül 1948) vaziyet cetveline nazaran bunun tamamı ilgili Başkanlıkça çekilmiştir.

c) Bakır - Bakır stoku vücuda getirmek ve bu stoktan satış yapıldıkça faiz ile birlikte ödenmek şartıyla 230 sayılı Koordinasyon kararı ile Ekonomi Bakanlığı hesabına ve Etibank emrine 3 000 000 liraya kadar bir mütedavil sermaye tahsis olunmuştur. Bu para 1944 yılında 535 sayılı Koordinasyon kararıyla ikraza kalbedilmiştir. Tetkikatımız sırasında bu para ödenmemiştir. (3 000 000 lira),

d) Krom - Bilûmum krom işletmeleri müstahsalâtının memleket dışına satışını bir elden tan-

zim ve idare etmek için 9 . III . 1942 tarih ve 283 sayılı Koordinasyon kararıyle İktisat Vekâleti hesabına ve Etibank emrine 1 000 000 liraya kadar bir mütedavil sermaye tahsis edilmiş, 11 . X . 1944 tarih ve 535 sayılı Kararla bu para ikraza kalbedilmiştir. Bu paradan da hiçbir iade yapılmamıştır. (1 000 000 lira),

e) Devlet Ziraat İşletmeleri - İşletmekte olduğu çiftliklerdeki faaliyetlerinin tevsi ve yeni Ziraat işletmeler tesisinde kullanılmak üzere 1940 senesinde 37 sayılı Koordinasyon kararıyle dört takvim senesi zarfında dört müsavi taksitte ödenmek ve faiz masrafları da Devlet Ziraat İşletmelerince tediyesi şartıyla Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuna 400 000 lira ikrazına karar verilmiş 1942 senesinde 271 sayılı Koordinasyon kararıyle bu para 1 400 000 liraya çıkarılmıştır. 1945 yılı Bilâncosunda faiz ile birlikte 1 785 006,84 liralık bir bakiye arzeden bu hesap 1943 de ödenmiş bulunmaktadır.

f) Kâğıt stoku - Kâğıt stoku vâcudu getirmek için 1942 yılında 354 sayılı Kararla Maliye Bakanlığına 5 000 000 liraya kadar bir kredi tahsis olunmuş, 1944 yılında 509 sayılı Koordinasyon kararıyle bu meblâğ 10 000 000 liraya çıkarılmıştır. 1945 yılı bilâncosunda 2 616 494,89 lira bakiye arzeden bu meblâğ 7 . VI . 1946 tarihinde yürürlüğe giren 4911 sayılı Kanunun geçici maddesi gereğince Devlet Kâğıt ve Basım Genel Müdürlüğüne mütedavil sermaye olarak verilmiş ve Millî Korunma Kanununun 43 ncü maddesinde zikredilen 100 000 000 liralık sermaye de bu miktarda tenkise uğramıştır.

g) Yasin Aral - 1940 yılında 39 sayılı Koordinasyon kararıyle Siird'de yangın neticesinde hasara uğriyan Yenihayat Un Fabrikasının işler hale getirilmesi için sahibi Yasin Aral'a 35 000 liraya kadar bir kredi açılmış ve 1941 yılında 114 sayılı Koordinasyon Kararıyle bu fabrikaya elkonmuş ihyası vazifesi Toprak Ofise verilerek 35 000 liralık kredi de Ofise devredilmiş ve 310 sayılı kararla da tahsisat 38 000 liraya çıkarılmıştır. 1945 yılı bilâncosunda 23 539,57 lira bir bakiye arzeden bu hesap 1946 yılı sonunda kapaamıştır

h) Muammer Alemdar - 1940 yılında 47 sayılı Kararla Hasankale'de bâzı tesisatı noksan olan bu fabrikanın tesisatının ikmali için, fabrikanın yarı hissesi, borcun ödenmesine kadar, Hazine namına birinci derece ve sırada ipotek edilmek şartıyla sahibi Muammer Alemdar'a 15 000 liraya kadar bir kredi açılmış ve 86 sayılı Koordinasyon Kararıyle bu tahsisat 21 000 liraya iblâğ edilmiştir. 1942 yılında 338 sayılı Kararla bu tahsisat ve faizlerinin beş senede ve on müsavi taksitte ödenmesi kararlaştırılmıştır. 1945 yılı bilâncosunda 16 091,34 lira bir bakiye arzeden bu ikraz mukabilinde tetki katımızı yaptığımız tarihte (Eylül 1948) hiçbir tahsilât yapılmamıştı. Bu alacağın tahsili için kaza mercilerine gereken müracaat yapılmıştır.

IV - Muhtelif borçlu hesaplar: 47 328 494,37 lira :

1945 yılı sonu itibariyle muhtelif şahıs ve müesseselerin Millî Korunma camiasına borçlarını gösteren bu hesabın sermaye tahsis mahallerine göre dağılışı aşağıdaki gibidir :

Lira

13 766 931,35	Ticaret Ofisi
11 358 747,96	Zirai Kombinalar
9 467 671,13	Petrol Ofisi
6 627 283,14	Tariş Devlet yağları
1 945 492,86	Yerli Ürünler Türk Anonim Şirketi
1 461 007,51	Zeytinburnu Çimento Fabrikası
975 497,31	Türk Tütün Limitet Şirketi
929 993,69	Fazla kârlar fonları
778 943,42	Mahrukat Ofisi
10 598,34	Pamuk Zerbank
6 327,66	Dağıtma Ofisi
47 328 494,37	Yekûn

Borçları, mahiyetlerine göre. aşağıda gösterildiği veçhile üç grupta mütalâa etmek mümkündür:

Lira

a) Bankaların borçları	11 243 042,59
b) Borçlu şahıslar	23 289 796,58
c) Diğer borçlu hesaplar	12 795 655,20
	47 328 494,37

a) Millî Korunma camiasının muhtelif Bankalardaki nakit mevcutlarını göstermekte olan 11 243 042,59 lira, Bankalar borcunun sermaye tahsis mahallerine göre dağılışı aşağıda yer almış bulunmaktadır:

Lira

Millî Korunma Kanununun 27 neî maddesi gereğince tahassül eden fazla kârlar fonlarından T. C. Ziraat Bankasının borcu	929 993,69
82, 93 ve 126 sayılı Koordinasyon kararlariyle Ticaret Bakanlığı hesabına Yerli Ürünler T. A. Şirketi emrine tahsis olunan mütedavil sermaye ile 1939 - 1940, 1940 - 1941 ve 1941 - 1942 kampanyalarında yapılan muamelelerden tahassül eden kârlardan Ticaret Bakanlığı hissesi olup Ziraat Bankasına yatırılan paralar	1 945 492,86
Petrol Ofisinin muhtelif bankalardaki alacaklı cari hesaplarının yıl sonu bakiyeleri	3 596 598,58
Ticaret Ofisinin muhtelif bankalardaki alacaklı cari hesaplarının yıl sonu bakiyeleri	3 360 286,48
Zeytinburnu Çimento Fabrikasının Sümerbank nezdindeki alacaklı cari hesabının yıl sonu bakiyesi	1 340 787,83
Zirai Kombinalar Kurumunun Ziraat Bankası nezdindeki alacaklı cari hesabının yıl sonu bakiyesi	69 883,15
	11 243 042,59

b) Muhtelif borçlu şahısların, bâyilerin ve nakden ikrazattan borçluların Millî Korunmaya karşı borçlarını göstermekte olan 23 289 796,58 liranın sermaye tahsis mahallerine göre müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Petrol Ofisinin muhtelif alacakları	3 521 466,73
Dağıtma Ofisinin muhtelif alacakları	6 084,59
Ticaret Ofisinin muhtelif alacakları	6 063 034,82
Zeytinburnu Çimento Fabrikasının muhtelif şahıslardan alacakları	665,23
Mahrukat Ofisinin muhtelif şahıslardan, bâyilerden ve alacaklı senetlerle borçlanılardan alacakları (raporumuzun işletme faaliyetleri kısmının Mahrukat Ofisine ait bahsinde bâyiler kısmında kayıtlı bulunan bu mebalığın stoklar meyanında yer alması icabettiğine temas edilmiştir)	612 539,90
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Devlet Yağlarının muhtelif alacakları	5 262 262,57
Zirai Kombinalar Kurumunun muhtelif alacakları	7 823 742,74
	<hr/>
	23 289 796,58

c) Sair borçlardan, verilen avanslardan, açılan akreditiflerden ve yatırılan depozitolardan mütevellit alacakları teşkil eden 12 795 655,20 liranın ait olduğu Millî Korunma müessese ve teşekkülleri itibariyle müfredatı aşağıda gösterilmiştir :

	Lira
Petrol Ofisinin muhtelif depozitolardan, avanslardan ve sair borçlulardan alacakları	2 349 605,82
Türk Tütün Limitet Şirketinin muhtelif alacakları	975 497,31
Ziraat Bankası pamuk hesabının muhtelif alacakları	10 598,34
Dağıtma Ofisinin avanslardan alacakları	243,07
Ticaret Ofisinin açtırmış olduğu akreditiflerden, yatırdığı depozitolardan ve tasfiye edilmemiş bulunan Varlık Vergisi hesaplarından alacakları (raporumuzun işletme faaliyetleri kısmının Ticaret Ofisine ait bahsinde Varlık Vergisi emtiasının stoklar hesabında yer alması icabettiğine temas edilmiştir).	4 343 610,05
Zeytinburnu Çimento Fabrikasının tasfiyesi neticesinde elde kalmış bulunan malzeme tutarı. (Millî Korunma Muhasebe Bürosunca zuhulen borçlular hesabına kaydedilmiş bulunan bu mebalığın stoklar meyanında yer alması icabeder idi)	119 554,45
Mahrukat ofisinin muhtelif alacakları	166 403,52
Tarım Devlet yağlarının depozitolar ile sair borçlulardan alacakları	1 365 020,57
Zirai Kombinalar Kurumunun yatırmış olduğu muhtelif depozitolar ve açtığı avanslardan alacakları ile Millî Korunma Muhasebe Bürosunca yanlışlıkla borçlular hesabına kaydedilmiş bulunan ambar noksanları, yoldaki mallar, sarf listeleri bulunamayan yedek parçalar, tasfiye edilecek hesaplar ve saire gibi bâzı mebalığ	3 465 122,07
	<hr/>
	12 795 655,20

Borçlu hesaplarda yer alan mebalığın Millî Korunma camiasının hakiki alacaklarını göstermesi icabederken Millî Korunma Muhasebe Bürosunca alacaklar ile bir ilgisi bulunmayan paraların da bu hesaba alınması yerinde görülememiştir.

V - Mutavassıt hesaplar : 24 578 694,51 lira :

24 578 694,51 liraya yükselmekte olan mutavassıt hesapların tâli hesap itibariyle dağılışı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Gelecek seneye ait masraflar	9 079 653,69
İnşaat hesapları	6 155 301,54
Muhtelif hesaplar	9 343 739,28
	<hr/>
	24 578 694,51

Gelecek seneye ait masrafları göstermekte olan 9 079 653,69 liranın 7 823 032,44 lirası Zirai Kombinalar Kurumunun muhtelif zirai işletmelerinin 1945 yılından mütaakıp yıla devir ettikleri ekimler tutarı ile gelecek sene için yapmış oldukları toprak hazırlıklarını, 1 248 404,33 lirası Ziraat Bankası pamuk hesabının 1945 yılı zarfındaki faaliyeti neticesinde zuhur etmiş bulunan zarar bakıyesini ve 8 216,92 lirası da Sudkostik hesabının zimmet bakıyesini teşkil etmektedir.

İnşaat hesapları namı altında yer almakta olan 6 155 301,54 liranın 5 530 024,37 lirası Zirai Kombinalar Kurumunun muhtelif işletmelerinde 1945 yılı sonuna kadar tamamlanamamış bulunan muhtelif binalar inşası, tesisat, tertibat, yollar ve kanallar yapımı ve tarla açma ve ıslahı ile kurmakta olduğu bağ, bahçe, fidanlık ve saire gibi işler için sarfedilen paraları ve 625 277,17 lirası da Mahrukut Ofisinin İstanbul'da yaptırmakta olduğu fennî fırın için 1945 yılı sonuna kadar sarfettiği mebalığı göstermektedir.

9 343 739,28 liraya baliğ olan muhtelif hesaplar ile yanlışlıkla mutavassıt hesapların gelecek seneye ait masraflar tâli hesabı meyanında yer alan 1 248 404,33 lira Ziraat Bankası pamuk hesabının 1945 yılı zararı ki, ceman, mutavassıt hesaplarda görülen, 10 592 143,61 lira, 1945 yılı bilânçosunun tanziminden evvel istatistiki mahiyette Mutavassıt hesaplarda zimmet ve matlûplu olarak yer almakta olan geçmiş seneler gider ve gelirlerinin sene sonunda bilânçoya intikallerinde mutavassıt hesaplardan yalnız bakıye olarak çıkarılmaları neticesinde hesabın zimmet ve matlûbunda kalmış bulunan mebalığın ileri gelmektedir.

Mutavassıt hesapların füzulen 10 küsur milyonliraya yakın kabarması, binnetice bilânço aktif ve pasifinin de bu nispette yükselmiş olmasına sebebiyet vermesi, yerinde görülememiştir.

VI - Stoklar : 47 875 807,30 lira :

Millî Korunma Kanunu gereğince kurulan müesseselerin ve aynı kanuna göre Millî Korunma sermayesinden namlarına mütedavil sermayeye tahsis edilmiş bulunan teşekküllerin 1945 yılı sonu entia mevcudunu göstermekte olan bu mebalığın ait olduğu sermaye tahsis mahallerine göre müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Ziraat Bankası (Pamuk hesabı)	18 660 876,86
Ticaret Ofisi	13 630 375,67
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği	
Devlet yağları	5 213 554,99
Zirai Kombinalar Kurumu	5 034 842,29
Türk Tütün Limitet Şirketi	3 740 155,67
Petrol Ofisi	1 294 284,24
Mahrukut Ofisi	301 717,58
	<hr/>
Yekûn	47 875 807,30

47 875 807,30 liraya yükselmekte olan 1945 yılı sonu stoklarını emtia nevilere göre aşağıdaki dört grupta mütalâa etmek mümkündür.

	Lira
a) Ticari emtia	42 494 998,98
b) Hammadde ve işletme malzemesi	3 532 404,42
c) Zirai istihsal maddeleri	1 495 922,99
d) Yarı mamûller	352 477,91
	47 875 807,30

a) Ticari emtia: (42 494 998,98 lira)

Yıl sonu ticari emtia mevcudunun ait olduğu müesseseye ve teşekküllere göre müfredatı aşağıdaki gibidir:

	Lira
Ziraat Bankası (Pamuk hesabı)	15 660 876,86
Ticaret Ofisi	13 630 375,67
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Devlet yağları	4 981 642,01
Türk Tütün Limitet Şirketi	3 727 947,34
Petrol Ofisi	1 200 547,87
Mahrukat Ofisi	293 609,23
	42 494 998,98

Raporumuzun işletme faaliyetleri kısmında yukarıda adı geçen müessese ve teşekküllere ait bahislerde bunların sene sonu stokları hakkında gerekli izahat verilmiş bulunduğundan burada yeniden bu konu üzerinde durulmamıştır.

b) Ham madde ve işletme malzemesi : (3 532 407,42 lira)

Ham madde ve işletme malzemesi sene sonu stokunun ait olduğu mahallere göre sureti tevezzüü aşağıda yer almış bulunmaktadır :

	Lira
Zirai Kombinalar Kurumu	3 186 441,39
Tarım satış Kooperatifleri Birliği Devlet yağları	231 912,98
Petrol Ofisi	93 736,37
Türk Tütün Limitet Şirketi	12 208,33
Mahrukat Ofisi	8 108,35
	3 532 407,42

Yukarıda adı geçen müesseselerin yıl sonundaki ham madde ve işletme malzemesi stokları hakkında da raporumuzun işletme faaliyetleri kısmında temas edilmiş olduğundan bu konuya burada tekrar avdet edilmemiştir.

c) Zirai istihsal maddeleri : (1 495 922,99 lira)

Bilâncoda 1 495 922,99 lira değerindeki zirai istihsal maddeleri mevcudu Zirai Kombinalar Kurumunun 1945 yılı sonu muhtelif eins hububat stoklarını göstermektedir.

d) Yarı mamuller : (352 477,91 lira)

352 477,91 lira olarak yer almakta olan yarı mamuller Zirai Kombinalar Kurumu teşkilâtında yapılmakta olup 1945 sonuna kadar tamamlanamamış bulunan bâzi yedek parça, alât ve edevat ve saire bedelleri mecmuundan ibarettir.

VII - Sabit kıymetler : (9 784 502,69 lira)

Bilâncoda sabit kıymetler namı altında yer almakta olan 9 784 502,69 lira, Millî Korunma umumi sermayesinden namlarına sabit ve mütedavil sermaye tahsis edilmiş bulunan mahallerin 1945 yılı sonu itibarile mevcut sabit kıymetlerinin net bedellerini ifade etmektedir.

Sabit kıymetlerin nevilerini, mubayaa kıymetlerini, sabit kıymetler üzerinden 1945 yılı sonuna kadar tefrik edilmiş bulunan amortismanları ve sabit kıymetler net bedellerini gösterir tablo aşağıya derç edilmiştir :

Sabit kıymetin nev'i	İktisap bedeli	Amortisman	Net bedeli
Arazi ve binalar	1 271 392,28	160 934,93	1 110 457,35
Sabit makine ve tesisat	1 302 223,42	181 508,—	1 120 715,42
Menkul makineler	20 836,04	3 987,34	16 848,70
Mefruşat ve demirbaşlar	1 638 746,77	459 674,01	1 179 072,76
Ziraat makine ve aletleri	5 207 533,32	1 462 047,75	3 745 485,57
Alât ve edevat	1 093 635,81	217 736,66	875 899,15
Nakil vasıtaları	2 497 804,34	888 077,83	1 609 726,51
Sarnıç ve hangarlar	125 783,73	30 107,97	95 675,76
İş hayvanları	54 227,50	23 606,03	30 621,47
	13 212 183,21	3 427 680,52	9 784 502,69

Sabit kıymetlerin yıl sonunda buldukları teşekkül, müessese ve bakanlık itibariyle iktisap bedelleri üzerinden dağılışı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Zirai Kombinalar Kurumu	9 695 098,03
Petrol Ofisi	2 071 007,60
Tariş Devlet Yağları	514 458,62
Millî Savunma Bakanlığı (Deniz nakil vasıtaları)	418 841,43
Ticaret Bakanlığı (Demirbaş ve nakil vasıtaları)	135 023,73
Ticaret Ofisi	108 723,96
*Adalet Bakanlığı (Büro demirbaşları ve mefruşat)	105 950,15
Mahrukat Ofisi	73 431,87
Türk Tütün Limitet Şirketi	51 594,11
Zerbank pamuk hesabı	15 030,07
Başbakanlık Koordinasyon Bürosu (Büro demirbaşları)	10 053,77

	Lira
Dışişleri Bakanlığı (Büro demirbaşları)	7 226,52
Sair mahaller	5 743,35
	13 212 183,21

Sabit kıymetlerin, neveleri itibariyle, iktisap bedelleri üzerinden 1944 ve 1945 yılları sonundaki durumlarını ve bunlarda kaydedilen artış ve azalışları gösterir tablo mukayeseye imkân vermek üzere aşağıya dercedilmiştir :

Nev'i	1944 Yılı sonu	1945 Yılı sonu	Fark
Arazi ve binalar	835 390,46	1 271 392,28	+ 436 001,82
Sabit makine ve tesisat	247 191,37	1 302 223,42	+ 1 055 032,05
Menkul makineler	263 440,45	20 836,04	— 242 604,41
Mefruşat ve demirbaşlar	1 427 810,90	1 638 746,77	+ 210 935,87
Ziraat makine ve aletleri	2 530 591,33	5 207 533,32	+ 2 676 941,99
Alât ve edevat	249 976,94	1 093 635,81	+ 843 658,87
Nakil vasıtaları	1 670 941,85	2 497 804,34	+ 826 862,49
Sarınc ve hangarlar	—	125 783,73	+ 125 783,73
İş hayvanları	—	54 227,50	+ 54 227,50
	7 225 343,30	13 212 183,21	+ 5 986 839,91

Geçen seneye nispeten sabit kıymetlerin brüt bedellerinde görülen 5 986 839,91 liralık artışın kısmı mühimmi Zirai Kombinalar Kurumuna ait sabit kıymetlerde görülen fazlalıklardan ileri geldiği müşahede edilmiştir.

a) Arazi ve binalarda kaydedilen 436 001,82 liralık artışın üç yüz yirmi bin liraya yakın kısmı Kombinalar Kurumunun 1945 yılında satınalmış olduğu araziden ve geri kalan yüz on küsur bin liralık kısmı da Petrol Ofisinin aynı yıl zarfında inşa ettiği binaları ile satınalmış olduğu bir kısım araziden ileri gelmektedir.

b) 1944 yılına nazaran sabit makine ve tesisatta görülen 1 055 032,05 liralık yükselişin kısmı mühimmini 1945 yılında zirai Kombinalar Kurumunun satınalmış olduğu sabit makine ve tesisat bedelinin teşkil ettiği anlaşılmıştır.

c) Menkul makinelerde görülen 242 604,41 lira azalış kombinaların 1945 yılı zarfında satmış olduğu muhtelif cins menkul makine bedellerinin tenzilinden ileri gelmektedir.

d) Zeytinburnu Çimento Fabrikası faaliyetinin sona ermiş ve hesaplarının tasfiye edilmiş olması ve tasfiyeye tâbi tutulan Yalvaç Deri Fabrikasının da tasfiye bilançosu göndermemiş olması dolayısıyla bu müesseselere ait mefruşat ve demirbaşların 1945 yılı bilançosunda yer almamış olmasına rağmen mefruşat ve demirbaşlar hesabında görülen 210 935,87 lira artışın yüz altmış bin küsur liralık kısmı Tarış Devlet Yağları, kırk küsur bin liralık kısmı Petrol Ofisi ve geri kalan kısmı da Ticaret Ofisi, Adalet ve Ticaret Bakanlıkları tarafından 1945 yılında satınalmış bulunan muhtelif cins mefruşat ve demirbaşlardan ileri geldiği görülmüştür.

1945 yılı sonunda 1 638 746,77 liraya yükselmekte olan mefruşat ve demirbaşların ait oldukları

sermaye tahsis mahalleri itibariyle dağılışı aşağıda yer almış bulunmaktadır:

	Lira
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği	
Devlet yağları	493 248,73
Zirai Kombinalar Kurumu	402 198,61
Petrol Ofisi	356 505,67
Ticaret Bakanlığı	133 453,09
Adalet Bakanlığı	105 950,15
Ticaret Ofisi	102 175,96
Ziraat Bankası pamuk hesabı	15 030,07
Başbakanlık Koordinasyon Bürosu	10 053,77
Dışişleri Bakanlığı	7 226,52
Mahrukat Ofisi	7 058,85
Millî Korunma Muhasebe bürosu	5 153,35
İşleri Bakanlığı	590,—
Türk Tütün Limitet Şirketi	102,—
	<hr/>
	1 638 746,77

e) Ziraat makine ve aletlerinde, sarnıç ve hangarlarda ve iş hayvanlarında geçen seneye nispeten görülen artışların tamamı, alât ve edevat ile nakil vasıtalarındaki farkların da kısmı mühimmi Zirai Kombinalar Kurumunun ve geri kalan kısmı da Petrol ve Mahrukat Ofislerinin 1945 yılı zarfında yapmış oldukları mubayaaları teşkil etmektedir.

Bu bahse son vermeden, bundan evvelki senelere ait raporlarımızda da üzerinde hassasiyetle durduğumuz sabit kıymetler sene sonu sayım zabıtları hakkındaki temennilerimizi aşağıda yeniden belirtmekte fayda mülâhaza etmekteyiz.

Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bilânço gönderen mahaller dışında kalan sermaye tahsis mahallerinin satınalmış oldukları sabit kıymetlere ait sene sonu sayım zabıtları tanzim edip Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermedikleri ve bilânçoda yer almakta olan sabit kıymetlere Muhasebe Bürosunda kayıtlı buldukları miktarlar üzerinden yer verildiği görülmüştür.

Halbuki sözü geçen sermaye tahsis mahallerinin sene sonunda envanter tanzim etmeleri ve bunları Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermeleri ve büronun da envanterleri muhasebe kayıtları ile karşılaştırarak farklarını hesaplara aksettirmesi ve ancak bu suretle bilânçoda sabit kıymetlere hakiki miktarlar üzerinden yer verilmesinin sağlanabileceğine işaret etmek isteriz.

f) Amortismanlar : 3 427 680,52 lira

1945 yılı sonuna kadar Millî Korunma camiasına ait sabit kıymetler üzerinden ayrılan amortismanları göstermekte olan 3 427 680,52 liranın geçmiş senelere göre dağılışı aşağıda yer almış bulunmaktadır :

Yıl	Lira
1940	286 463,54
1941	374 640,21
1942	618 811,54
1943	767 699,74
1944	150 503,16
1945	1 229 562,33
	<hr/>
	3 427 680,52

Tabloda görüldüğü veçhile, 1945 yılı amortismanlarında kaydedilen artış, bu yıl zarfında sabit kıymetlerin 7 küsur milyondan 13 küsur milyona yükselmiş olmasından ileri gelmiştir.

B) Pasif :

31 . XII . 1945 tarihi itibariyle tanzim edilmiş bulunan Millî Korunma Umumi Bilânçosunun Pasif kısmı aşağıdaki gibidir:

	Lira
VIII - Sermaye	85 400 000,—
IX - Sermaye tahsisinden alacaklılar	54 340 682,89
X - Muhtelif alacaklı hesaplar	37 909 842,81
XI - Mutavassıt hesaplar	10 617 634,27
XII - Karşılıklar	14 061 509,14
XIII - Kâr	31 722 750,47
Yekûn	<u>234 052 419,58</u>

VIII - Sermaye : 85 400 000,— lira.

Millî Korunma umumi sermayesi, Millî Korunma Kanununun 4180 sayılı Kanunla tadil edilmesi neticesinde yüz milyon liraya çıkarılmışsa da bilâhara yürürlüğe giren Türkiye Zirai Donatım Kurumunun teşkiline mütedair 4604 sayılı Kanunun muvakkat birinci maddesi hükmüne göre bu sermaye, 14 600 000,— liranın tenzilinden sonra, 85 400 000,— liradan ibaret bulunmaktadır.

1945 yılı sonuna kadar, muhtelif koordinasyon kararıyle Millî Korunmaya ait işlerde kullanılmak üzere verilen 83 394 720.85 lira sermayenin, sermaye tahsis nevilerine göre müfredatı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Sabit sermaye	9 030 786,52
Mütedavil sermaye	45 993 746,07
Teşkilât ve idare masrafları karşılığı	8 911 188,26
İkraz	19 459 000,—
	<u>83 394 720,85</u>

Geçen seneki raporumuzda da arzedildiği veçhile, 1944 yılı nihayetine kadar tahsis olunan 78 218 960,90 liralık Millî Korunma sermayesine 1945 senesinde yeniden 10 740 796,00 liralık bir tahsis yapılmış ve heyeti umumiyesi üzerinden 5 565 036,05 lirası iptal edilerek 1945 yılı sonunda tahsis olunan bilûmum paralar tutarının 83 394 720,85 liradan terekkülüp ettiği görülmüştür.

Bilânçonun aktifinde yer almakta olmakla beraber, tahsis edilmeyen 2 005 279,15 lira ile tahsis edilen 83 394 720,85 liralık sermaye, pasifte 85 400 000,— lira üzerinden yer almakta olan sermaye hesabının kontrpartisini teşkil etmektedir.

IX - Sermaye tahsisinden alacaklılar: 54 340 682,89 lira.

Bu para, Millî Korunma umumi sermayesinden tahsis olunan 83 394 720,85 liradan muhtelif tahsis mahallerinin 1945 yılı zarfında bilfiil kullanmış oldukları mebalığın yekûnunu göstermektedir.

Bu paraların temin edildiği kaynak itibariyle müfredatı aşağıdaki gibidir :

Lira

Bonoların reeskontu suretiyle Ma- liye Bakanlığı kefaletiyle temin olunan	32 500 000,—
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Ban- kası tarafından açılan kredi ile te- min olunan	21 840 682,89
	<u>54 340 682,89</u>

Millî Korunma sermayesinden muhtelif sarf mahalleri emrine tahsis edilen kredilerle bu kre-
dilerden bilfiil kullanılmış bulunan paralar ve bunlara isabet eden faizler aşağıda gösterilmiş
bulunmaktadır :

Sarf mahalleri	Açılan kredi	Kredinin kul- lanılan kısmı	Kullanılan kısmın faizi
Başbakanlık	370 545,05	371 356,57	20 196,35
Ticaret Bakanlığı	50 346 321,15	26 008 350,81	1 480 174,69
Ekonomi Bakanlığı	8 155 258,68	8 205 469,24	553 835,91
Millî Savunma Bakanlığı	422 786,52	420 843,—	25 250,58
Ulaştırma Bakanlığı	3 376,20	3 376,20	202,56
Adalet Bakanlığı	1 543 551,59	1 603 551,60	81 905,75
Tarım Bakanlığı	12 039 574,08	13 478 278,17	778 769,47
Maliye Bakanlığı	10 035 657,33	3 772 958,68	277 168,42
Dışişleri Bakanlığı	79 688,47	79 688,47	3 643,43
İçişleri Bakanlığı	397 961,78	396 810,15	23 821,08
	<u>83 394 720,85</u>	<u>54 340 682,89</u>	<u>3 244 968,24</u>

Yukardaki tablonun tetkikinde; Başbakanlık, Ekonomi, Adalet, Tarım Bakanlıklarına açılmış olan kredilerde depasman olduğu görülmekte ve bu durumun Bankaca açılmış bulunan krediler için tahakkuk ettirilen faizlerin Millî Korunma sermayesinden yapılmış bir tahsis gibi sermaye tahsisinden alacaklılar hesabına kaydedilmiş olmasından ileri geldiği anlaşılmaktadır. Çekilen paralara ait yukardaki tabloda görülen faizler, kredilerin kullanılan kısımları meyanında yer almış bulunmaktadır.

X - Muhtelif alacaklı hesaplar: 37 909 842,81lira -

Bu meblâğ, Millî Korunma camiasının 1945 yılı sonundaki borçlarını göstermektedir. Muhtelif alacaklıları aşağıda yazılı olduğu üzere üç grupta mütalâa etmek mümkündür :

Lira

1. Bankalar	1 157 523,65
2. Alacaklı şahıslar	22 779 370,94
3. Diğer alacaklı hesaplar	13 972 948,22
	<u>37 909 842,81</u>

1. Bankaların alacağını göstermekte olan 1 157 523,65 lira Ticaret Ofisinin Ziraat Bankasına olan borcunu teşkil etmektedir :

2. Alacaklı şahıslar namı altında yer almakta olan 22 779 370,94 lira aşağıdaki sermaye tahsis mahallerinin borçlarını göstermektedir.

	Lira
Yerli Ürünler Şirketinin 1939 - 1940, 1940 - 1941, 1941 - 1942 yıllarında Ticaret Bakanlığı ile müştereken müdahale yoluyla mübayaaya etmiş olduğu tütünlerden mütehasıl kârdan Bakanlığın hissesi	1 945 492,86
Petrol Ofisinin muhtelif şahıslara olan borçlarıyla ödenecek vergileri, icra tevkiyatı ve tefrik olunan taahhüt vergisi karşılığı	1 156 158,80
Türk Tütün Limitet Şirketi	74,95
Ziraat Bankası pamuk hesabının muhtelif borçları	5 568 462,23
Ticaret Ofisinin muhtelif şahıslara olan borçları	8 421 850,19
Zeytinburnu Çimento Fabrikasınca ayrılan temettü ikramiyesiyle sair karşılıklar	28 300,00
Mahrukat Ofisinin muhtelif borçlarıyla ödenecek vergileri	154 965,22
Tariş Devlet yağlarının muhtelif borçları	2 501 151,51
Yerli Ürünler Türk Anonim Şirketinin 1942 - 1943 mahsul yılında Ticaret Bakanlığı hesabına yapmış olduğu müdahale mübayaatından tahassül eden kâr	145 788,18
Zirai Kombinalar Kurumunun maaş ve ücretlerden, mütaahhit istihkaklarından borçlarıyla resmî daire ve şahıslar ile sair muhtelif borçları	2 857 127,00
	<hr/>
	22 779 370,94

Alacaklı hesaplar vesilesiyle geçen seneki raporumuzda da tafsilen arzedilmiş olduğu veçhile Ticaret Bakanlığının Yerli Ürünler Türk Anonim Şirketiyle yaptığı 1939 - 1941 yılı tütün mahsulü müdahale mübayaatı satışlarından elde edilen 1 945 492,86 lira kâr, T. C. Ziraat Bankası tarafından yapılan taksim neticesinde 3 009,05 lira noksan hesap edilmiş olduğundan sözü edilen kâr miktarının tashihi cihetine gidilmesine bu seneki raporumuzda da tekrar işaret etmek isteriz.

3. Diğer alacaklıların hesabını gösteren 13 972 948,22 liranın ait olduğu müessese ve teşekküller itibariyle dağılışı aşağıda yer almış bulunmaktadır :

	Lira
Toprak Mahsulleri Ofisinin kuru fasulye,, kuş yemi ve bakla mübayaasından tahassül eden zarardan mütevellit Millî Korunmadan alacağı	2 349,93
Petrol Ofisinin muhtelif borçları	1 543 579,59
Ziraat Bankası pamuk hesabının muhtelif borçları	15 903,58
Ticaret Ofisinin aldığı depozitolarla satmış olduğu Varlık Vergisi emtia bedelleriyle diğer alacaklılara olan borcu	970 196,85
Mahrukat Ofisinin muhtelif borçları	1 520,00
Tariş Devlet Yağlarının almış olduğu depozitolarla ayırmış olduğu memurin ikramiyesi karşılığı ile 1945 yılı zarfında satınalmış olduğu yağlardan mütevellit borçlarıyla sair müteferrik borçları	4 173 206,85
Tarım Satış Kooperatiflerinin Millî Korunma hesabına 1944 ve 1945 yıllarının müdahale suretiyle mübayaada buldukları üzümün satışlarından tahassül eden zarardan alacağı	91 038,53

Lira

Zirai Kombinalar Kurumunun ambar fazlaları, eski seneler amortismanları, kabul edilmeyen aviler bedelleriyle çiftlikleri arasında tasfiye edilecek hesaplar tutarı ile sair tranzituar hesaplar

7 175 102,89

13 972 948,22

Her ne kadar Toprak Mahsulleri Ofisinin kuru fasulye, kuş yemi ve bakla mubayaasından tahassüi eden zarardan mütevellit Millî Korunmadan 2 349,93 lira alacağı yukarda görülmekte ise de; 1943 yılı Millî Korunma hesaplarının ibrasına mütedair 5193 sayılı Kanun, 14 . IV . 1948 tarihinde yürürlüğe girdiğine ve bu kanunla Toprak Mahsulleri Ofisinin 1943 yılı hesapları reddedilmiş olduğuna göre; 28 . IV . 1948 tarihinde hazırlanması sona eren 1945 yılı Millî Korunma umumi bilânçosunun tanziminde Toprak Mahsulleri Ofisine ait hesapların reddi dolayısıyla icabeden kuyudatın yapıldığı görüldüğünden 1946 yılı hesaplarında, bu durumun ıslahı eihetine gidilmesi tavsiyeye şayandır.

Ayrıca, geçmiş senelere ait raporlarımızda da bahsettiğimiz gibi alacaklı hesapların yıl sonunda Millî Korunma camiasının bilfiil borçlarını irae etmesi lâzımgelirken, yukarda belirtildiği veçhile, alacaklı hesaplarla bir ilgisi bulunmayan bâzı mebalighden mahiyetleri itibariyle bir kısmının provizyonlar - muhtelif karşılıklar - bir kısmının da mutavassıt hesaplarda yer almasının münasip olacağına dair mütalâamızı tekrarlamakta fayda görmekteyiz.

IX - Mutavassıt hesaplar : 10 617 634,27 lira.

Mutavassıt hesaplarda yer alan 10 617 634,27 liranın dağılışı, ait olduğu mahaller itibariyle, aşağıdaki gibidir :

Lira

Sene sonu hesaplarının kapatılmasında zuhulen mutavassıt hesaplarda kalmış bulunan mebaligh (bu para hakkında aktifteki mutavassıt hesaplar vesilesiyle gereken izahat verilmiş olduğundan üzerinde tekrar durulmamıştır)

10 592 143,61

1946 yılında ait olduğu hesaplara alınacak Zirai Kombinalar Kurumuna ait faiz hakıyesi

16 402,37

Halen tasfiye edilmemiş sudkostik hesabının geçmiş seneler zararı

9 088,29

10 617 634,27

XII - Karşılıklar : 14 061 509,14 lira.

Bilânçoda 14 061 509,14 lira olarak yer alan bu hesap aşağıda müfredatı yazılı mebalighden terekküp etmiş bulunmaktadır :

Lira

a) Fazla kârlar fonları	745 801,10
b) Kok kârı	38 404,41
c) Pamuk kârı	7 359 176,64
d) Teşkilât masrafları karşılığı	794 000,—
e) Diğer karşılıklar	5 124 126,99

14 061 509,14

a) Fazla kârlar fonlarını gösteren bu meblağ, Millî Korunma Kanununun 27 nci maddesi gereğince, Hükümetçe akdolan mukaveleler veya ittihaz edilen tedbirler dolayısıyla bir malın dahilî satış fiyatı ile harici satış fiyatı arasında tahassül eden fazla kârların bu hesaba kaydedilmiş olmasından meydana gelmiştir.

	Lira
Bu hesapta 1944 yılı sonuna kadar teraküm eden paralar olup 1945 yılına devren gelen	14 986 049,25
1945 yılında yeniden girenler	78 032,52
	<hr/>
	Yekûn 15 064 081,77
Bu hesaptan 1945 yılı içinde çıkanlar	194 063,42
	<hr/>
	14 870 018,35
1945 yılı bidayetine kadar bu hesaptan ödenen ve çıkan meblağ yekûnu	14 124 217,25
	<hr/>
Fazla kârlar fon hesabından 1945 yılı sonu bakiyesi olup mütaakıp yıla devredilen	745 801,10
	<hr/> <hr/>

Fazla kârlar fonları hesabının 1945 yılı tahsilâtını teşkil etmekte olan 78 032,52 liranın 49 173,81 lirası fon hesabına ait meblağın 1945 faizlerini ve geri kalan kısmı da tiftik, keten elyafı ve saire gibi muhtelif ihraç maddelerinin fiyat farklarından ileri gelmektedir.

Bu hesabın 194 063,42 liraya baliğ olan 1945 yılı çıkışlarının 192 715,26 lirası geçmiş seneler zarfında zühulen fazla kârlar fonları hesabına alınmış olan Yerli Ürünler Şirketinden müdevver kârın, bu defa tashihi eihetine gidilmesinden ileri gelmektedir.

b) Karşılıklar hesabında kayıtlı bulunan 38 404,41 lira kok kârı, geçen seneki raporumuzda da arzedildiği veçhile, 5 sayılı Koordinasyon kararıyla kömür stoku yapmak üzere Millî Korunma sermayesinden Etibank emrine verilmiş bulunan mütedavil sermayenin işletilmesinden tahassül eden kârdan ibarettir.

c) Karşılıklar hesabında yer alan 7 359 176,64 lira pamuk kârı, Millî Korunma sermayesinden pamuk müdahale mübayaatında bulunmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası emrine verilen mütedavil sermaye ile mübayaâ edilen pamukların satışlarından tahassül etmiş bulunmaktadır.

Millî korunma mevzuatı bakımından, bu meblağın harici satışlardan tahassül eden kısmının, 165 sayılı Koordinasyon Kararı gereğince fon hesabına ve dahilî satışlardan tahassül eden kısmının da Millî Korunma umumi kâr ve zarar hesabına intikal ettirilmesi icabettiğine işaret etmek isteriz.

d) Teşkilât ve idare masrafları karşılığı olarak bu hesapta yer alan 797 000,00 lira, sermaye tahsis mahallerince sarfolunup 1942 yılı nihayetine kadar evrakı müsbitesi Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderilmeyen paralar için karşılığa ayrılan meblağı teşkil etmektedir.

1945 yılı Millî Korunma Umumi Bilânçosununda, sermaye tahsisinden borçlular hesabının teşkilât ve idare masrafları karşılığı 1 115 604,58 lira bir bakiye arz etmekte olduğuna göre pasifte karşılıklar hesabında bu meblağın sadece 1942 yılına ait 797 000,00 lirası üzerinden karşılık tefrik edilmesi yerinde görülememiştir.

e) Bilânçoda diğer karşılıklar yekûnunu göstermekte olan 5 124 126,99 lira, muhtelif Millî Korunma müessesese ve teşekküllerinin 1945 yılı sonuna kadar karşılığa ayırmış oldukları meblağı teşkil etmektedir.

Bu paraların ait oldukları mahal itibariyle sureti tevezzüü aşağıdaki gibidir :

	Lira
Petrol Ofisi	2 225 672,85
Ticaret Ofisi	1 726 917,69
Zirai Kombinalar	534 781,99
Tariş Devlet yağları	457 153,94
Zeytinburnu Çimento Fabrikası	179 600,52
	<u>5 124 126,99</u>

XIII - Kâr 31 722 750,47 lira -

Millî Korunma umumi sermayesinden tahsis olunan mütedavil sermayelerin müessese ve teşekküllerce işletilmesi sonunda tahassül eden ve 1945 yılı umumi bilânçosunun kâr ve zarar hesabının matlup bakıyesini gösteren bu meblâğ 4 031 343,62 liradan ibaret bulunmaktadır.

Bu kârın sureti tahassülü hakkındaki gerekli izahata, kâr ve zarar hesabının tahlili vesilesiyle temas edileceği cihetle burada üzerinde fazla durulmamıştır.

1940 ve 1941 seneleri zararları yekûnu olan 826 115,84 lira ile 1942 yılı teşkilât ve idare masrafları karşılığı olarak tefrik olunan 794 000,00 lira ve Zirai Donatım Kurumunun 1943 kârı olup 4604 sayılı Kanun gereğince tenzili icabeden 98 733,80 lira ki, ceman 1 718 849,64 liranın 1945 yılı sonu itibariyle Millî Korunma camiasının umumi kârını teşkil eden 33 441 600,11 liradan çıkarıldığında net kâr miktarının 31 722 750,47 lira olduğu görülmüştür.

IV - Kâr ve zarar hesabının tetkiki:

31 . XII . 1945 tarihi itibariyle hazırlanmış bulunan 1945 yılı Millî Korunma umumi kâr ve zarar hesabı aşağıda yer almış bulunmaktadır.

Zimmet	Lira	Matlup	Lira
Ticari işletmeler masrafları	6 577 906,06	Ticari işletmeler gelirleri	11 487 348,96
Sınai işletmeler masrafları	671 941,49	Sınai işletmeler gelirleri	938 442,59
Zirai işletmeler masrafları	3 339 868,98	Zirai işletmeler gelirleri	4 729 234,41
Teşkilât ve idare masrafları	2 306 537,72	Müteferrik gelirler	1 905,40
Sabit sermaye hesapları faizleri	229 333,49		
	<u>13 125 587,74</u>		
Kâr	4 031 343,62		
	<u>17 156 931,36</u>		<u>17 156 931,36</u>

Bu tablonun tetkikinde; Millî Korunma camiasının 1945 yılı zarfındaki umumi gelir yekûnunun 17 156 931,36 lira olduğu, umumi masraf yekûnunun ise 13 125 587,74 liradan ibaret bulunduğu ve bu iki meblâğın arasındaki farkı teşkil eden 1945 yılı sâfi gelir fazlasının da 4 031 343,62 liraya inhisar ettiği görülmektedir.

Kâr ve zarar hesabında yer almakta bulunan gelir ve giderler hakkında bu hesabın zimmet ve matlubundaki mebalığın tahlili vesilesiyle, gerekli izahat verilecektir.

A) *Zimmet* :

a) Ticari işletmeler masrafları : 6 577 906,06 lira -

Millî Korunma Kanununun 6 ncı maddesine müsteniden, kurulmuş bulunan müesseselerle Millî Korunma umumi sermayesinden namlarına mütedavil sermaye tahsis edilmiş bulunan muhtelif teşekküllerin 1945 yılı faaliyetleri dolayısıyla yapmış oldukları masraflar yekûnu 6 577 906,06 liraya ulaşmış bulunmaktadır.

Bu masrafların ait oldukları sarf mahalleri itibariyle dağılışı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Tariş Devlet yağları	1 886 509,16
Ticaret Ofisi	1 668 168,39
Petrol Ofisi	1 463 170,70
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği üzüm müdahale	707 099,75
Türk Tütün Limitet Şirketi	399 495,95
Tarım Satış Kooperatifleri Birliği göztaşu hesabı	163 988,55
Ziraat Bankası pamuk hesabı	148 143,58
Mahrukat Ofisi	141 073,01
Ziraat Bankası sudkostik hesabı ile Dağıtma Ofisi	256,97
	<hr/>
	6 577 906,06
	<hr/> <hr/>

6 577 906,06 liraya ulaşan ticari işletmeler masrafları muhasebe harici olarak yapılan tasnif neticesinde masraf nevelerine göre müfredatı aşağıda yer almış bulunmaktadır :

	Lira
Maaş ve ücretler	925 299,64
İkramiyeler	72 798,61
Harcırahlar	74 057,15
Kiralar	13 701,18
Isıtma, aydınlatma ve su	14 044,91
Posta, telgraf ve telefon	56 221,36
Basılı kâğıtlar, kırtasiye	41 495,02
Vergi ve resimler	17 052,76
Sigorta masrafları	698 107,57
Sair müteferrik masraflar	259 525,27
Karşılıklar	756 270,11
Verilen faizler	495 648,86
Amortismanlar	203 705,93
Depo ve satış masrafları	1 194 068,83
Satış zararları	767 243,53
Diğer zararlar	988 665,33
	<hr/>
	6 577 906,06
	<hr/> <hr/>

767 243,53 liradan ibaret bulunan satış zararlarınının 433 227,45 liralık kısmı Tariş Devlet yağlarına ödenen satış ve gümrük komisyonlarını 246 079,73 liralık kısmı, Türk Tütün Limitet Şirketi tarafından verilen fazi ve komisyonları ve geri kalan kısmı da Petrol ve Ticaret ofisleri ile Zira-

at Bankası pamuk hesabının emtia satış zararlarını teşkil etmektedir.

Diğer zararlar namı altında yer alan 988 665,33 lira da, Tarış Devlet yağlarının 612 928,20 lira ya ulaşan nakliye ve hamaliye ücretleriyle fiyat farklarından, Ticaret Ofisinin 191 274,59 lira muhtelif zararlarından ve geri kalan kısmı da Zerbank pamuk hesabı gibi sair yerlerin muhtelif masraflarıyla zarar kabûlinden olan bâzı mebalîğden tahassül etmiştir.

b) Sınai işletmeler masrafları: 671 941,49 lira -

Sınai işletmeler masrafını göstermekte olan bu meblâğ, Zeytinburnu Çimento Fabrikasının muhtelif işletme masraflarını teşkil etmektedir.

Bu paranın masraf nevelerine göre müfredatı aşağıdaki gibidir:

	Lira
Geçmiş sene zararları	16 422,90
İkramiyeler	27 114,01
Tesisat ve montaj masrafları	220 000,00
Sair muhtelif zararlar	200 504,06
Muhtemel ödemeler karşılıkları	207 900,52
	<hr/>
	671 941,49
	<hr/>

c) Zirai işletmeler masrafları: 3 339 868,98 lira -

Muhtelif koordinasyon kararlarıyla Tarım Bakanlığı namına Zirai Kombinalar Kurumu emrine verilen paralarla görülen işlere dair masrafları ve bu işler neticesinde zuhur etmiş bulunan zararları gösteren 3 339 868,98 liranın masraf ve nevelerine göre sureti tevezzüü aşağıdaki gibidir:

	Lira
İdare masrafları	1 272 851,98
Amortismanlar	257 163,53
Faizler	168 631,73
Depo ve satış masrafları	108 299,29
Geçen sene zararları	59 900,23
Satış zararları	423 897,06
Ekim, hasat ve hazırlık masrafları	487 422,65
Hayvancılık işletmesi masrafları	31 440,38
Diğer muhtelif zararlar	530 262,13
	<hr/>
	3 339 868,98
	<hr/>

1945 yılı sonuna kadar 423 897,06 liraya ulaşan satış zararları, bu yıl zarfında Zirai Kombinalar Kurumuna ait çiftliklerde istihsal olunan muhtelif cins hububat maliyetlerinin bir kısmının satış fiyatından yüksek olması dolayısıyla husule gelen farklardan neşet etmiştir.

Diğer zararlar namı altında yer alan 530 262,13 liranın 210 414,58 liralık kısmı, 1945 yılı zarfında Zirai Kombinalar Kurumu teşkilâtının terkin etmiş olduğu demirbaşlar tutarlarını ve 272 741,91 lirası Kombinalar merkez atelyesinin kuvvet santrali ile sair müşterek masraflarını ve kalan kısmı da diğer müteferrik masraflarla muhtelif zararlara ait bulunmaktadır.

d) Teşkilât ve idare masrafları: 2 306 537,72 lira

Teşkilât ve idare masraflarının masraf hâmilelerine göre dağılışı aşağıda yer almış bulunmaktadır:

	Lira
Maaş ve ücretler	1 927 553,53
Harcırahlar	47 546,24
Kiralar	18 315,35
Isıtma ve aydınlatma	14 018,59
Posta telgraf ve telefon	28 945,10
Basılı kâğıt, kırtasiye ve büro levazımı	64 078,41
Sair müteferrik masraflar	44 588,98
Ekspertiz ve ehli-vukuf ücretleri	9 451,50
İkramiyeler	63 107,28
	<hr/>
	2 217 604,98
Sabit kıymetler amortismanları	88 932,74
	<hr/>
	2 305 537,72
	<hr/>

Teşkilât ve idare masraflarının 1945 yılı sonu bakiyesini göstermekte olan 2 306 537,72 liranın 2 217 604,98 lirası Millî Korunma umumi sermayesinden namlarına teşkilât ve idare masrafları karşılığı olarak tahsis edilen mebalîğin tahsis mahallerince sarfolunan kısmına ait 31 . XII . 1945 tarihine kadar, Millî Korunma Muhasebe Bürosuna gönderilmiş bulunan evrakı müsbitedeki mebalîg yekûnunu göstermektedir.

Geri kalan 88 932,74 liranın 66 525,38 lirası namlarına sabit sermaye tahsis edilmiş bulunan sarf mahallerinin 1945 yılı sonuna kadar satın alınmış oldukları sabit kıymetleri, 22 612,36 lirası da teşkilât ve idare masrafları faslından mübayaâ edilmiş bulunan demirbaş ve mefruşat için yıl sonunda tefrik edilmiş olan amortisman paylarını teşkil etmektedir.

Sözü geçen teşkilât ve idare masraflarının sarf mahalleri itibariyle müfredatı aşağıda gösterilmiştir:

	Lira
Başbakanlık Koordinasyon Bürosu, Millî Korunma Muhasebe Bürosu, Kâğıt ve Matbuatı Düzenleme Bürosu	75 480,66
Ticaret Bakanlığı, İaşe Müsteşarlığı, Subaşı ve Yardımcı teşkilât, Belediyelere yardım, hububata elkoyma ve saire	1 399 598,48
Ekonomi Bakanlığı, Kâğıt ve Matbuayı Düzenleme Bürosu	66 311,76
Adalet Bakanlığı, Millî Korunma mahkemeleri kadro ve teşkilât masrafları	664 430,60
Maliye Bakanlığı	11 758,53
Dışişleri Bakanlığı	24,95
	<hr/>
	2 217 604,98
	<hr/>

-e) Sabit sermaye hesapları faizleri: 229 333,49 lira

Sabit sermaye faizleri namı altında yer almakta olan bu meblâg, Millî Korunma sermayesinden tefrik edilmiş bulunan sabit sermayeler üzerinden % 6 hesabıyla tahakkuk ettirilen faizlerin Millî Korunma kâr ve zarar hesabına intikal ettirilmiş bulunan kısmını teşkil etmektedir.

1945 yılı sonuna kadar, Millî Korunma umumi sermayesinden tahsis edilmiş bulunan muhtelif nevi mebalîğın, çekilen kısmı ülerinden tahakkuk ettirilen faizlerin ait oldukları tahsisat nevi-lerine göre müfredatı aşağıda gösterilmiş bulunmaktadır :

	Lira
Teşkilât ve idare masrafları	549 127,62
Sabit sermaye	444 626,00
Mütedavil sermaye	1 475 843,84
İkraz	775 370,24
	<u>3 244 968,24</u>

Hazine kefaletini haiz bonoların reeskontu suretiyle 1945 yılında temin olunan paralar üzerinden Ziraat Bankası tarafından Maliye Bakanlığı hesabına 764 420,13 lira faiz tahakkuk ettirilmiştir.

Maliyenin bu faiz alacağından 549 127,62 liraya baliğ olan 1945 yılı teşkilât ve idare masraflarına ait faizler mahsup edilmiş ve geri kalan 215 292,51 lirası da 1945 yılı sonu sabit sermaye faizlerinden düşülmüştür. Bu suretle 1945 nihayetinde 444 626,00 liraya yükselmekte olan sabit sermaye faizlerinden Maliyenin alacağından mahsup olunan 215 292,51 liranın tenzilinden sonra arta kalan 229 333,49 liraya da 1945 yılı kâr ve zarar hesabında yer verildiği görülmüştür.

Millî Korunma umumi sermayesinden tahsis olunan mütedavil sermayelerin 1945 yılı sonuna kadar çekilen kısmı üzerinden, Ziraat Bankası tarafından her ne kadar 1 475 843,84 lira faiz tahakkuk ettirildiği görülmüşse de; bu faizin yalnız 893 614,08 liralık kısmının 1945 yılı Millî Korunma kâr ve zarar hesabına intikâl ettirildiği anlaşılmıştır.

Geri kalan faizlerin bir kısmı, ait oldukları müessese ve teşekküllerce emtia maliyetlerine intikal ettirilmiş ve kısmı diğerinin de sermaye tahsis mahalleri tarafından 1945 yılı sonuna kadar bilânço alınamaması dolayısıyla, Millî Korunma umumi hesaplarına, geçmemiş olmasından ileri gelmektedir.

1945 yılı sonuna kadar ikraz suretiyle verilen paralar üzerinden Ziraat Bankası'na tahakkuk ettirilmiş bulunan 775 370,78 lira faizler, ikrazdan faydalananlar tarafından ödendiği için bu faizlere Millî Korunma umumi kâr ve zarar hesabında yer verilmemiştir.

f) Kâr : 4 031 343,62 lira :

Bu meblâğ, 1945 yılı Millî Korunma umumi kâr ve zarar hesabının gelir ve gider yekûnları arasındaki farkı - Gelir fazlası - teşkil etmektedir.

B) *Matlup* :

Ticari işletmeler gelirleri: 11 467 248,96 lira-

İştilal mevzuları itibariyle ticari işletme mahiyetinde bulunan mütedavil sermaye tahsis mahallerinin 1945 yılı gelirlerini irae cümekte olan bu meblâğın ait olduğu müessese ve teşekküller itibariyle, dağılışı aşağıdaki gibidir :

	Lira
Tariş üzüm	627 710,00
Tariş Göztaşı	163 988,55
Petro Ofisi	3 609 542,98
Türk Tütün Limitet Şirketi	582 498,30
Ziraat Bankası sudkostik hesabı	134,31
Ziraat Bankası pamuk hesabı	148 143,58
Ticaret Ofisi	4 236 107,12
Mahrukat Ofisi	232 714,96
Tariş Devlet yağları	1 886 509,16
	<hr/>
	11 487 348,96
	<hr/>

Ticari işletmeler gelirlerinin 10 737 065,79 lirası emtia satışlarından 127 131,02 lirası alınan faiz ve komüsyonlardan 623 152,15 lirası da diğer gelirlerden tahassül etmektedir.

Sınai işletmeler gelirleri : 938 442,59 lira -

Sınai işletme mahiyetinde olan Zeytinburnu Çimento Fabrikasının bilûmum gelir yekûnunu göstermekte bulunan bu meblâğın 569 710,55 lirası emtia satışlarından 8 248,81 lirası alınan faiz ve komüsyonlardan 360 483,23 lirası da tasfiye neticesinde zuhur etmiş bulunan müspet fiyat farklarıyla karşılıklardan bu hesaba nakledilen mebalığden tereküp etmiştir.

Zirai işletmeler gelirleri : 4 729 234,41 lira -

1945 yılı sonu itibariyle Zirai Kombinalar Kurumunun muhtelif gelirlerini göstermekte olan bu paranın tahassül ettiği gelir menabiine göre, müfredatı aşağıda yer almış bulunmaktadır :

	Lira
Mahsul satışları gelirleri	3 310 175,09
Ziraat makine ve alet satış kârları	291 656,37
Geçen yıllarda tahakkuku yapılamayıp bu yıl hesaplarına intikal ettirilen gelirler	477 599,12
Bâzı mahsul gelirleriyle yapılan bir kısım zirai işler hasılatı	76 140,38
Hayvancılık işletmesi gelirleri	19 989,45
Müspet fiyat farkları, tamir atelyesi gelirleri ile sair müteferrik gelirler	553 674,00
	<hr/>
	4 729 234,41
	<hr/>

Müteferrik gelirler : 1 905,40 lira -

Teşkilât, idare ve mefruşat faslından ödenip de istirdat olunan paraları ifade etmekte olan bu meblâğın ait olduğu sermaye tahsis mahalleri itibariyle müfredatı aşağıda gösterilmiş bulunmaktadır :

	Lira
İçişleri Bakanlığı (Belediyeler) kadro	1 151,63
Maliye Bakanlığı - Tahsil olunacak faizler -	399,02
Dışişleri Bakanlığı	327,72
Sair mahaller	27,03
	<hr/>
	1 905,40
	<hr/>

V - NETİCE VE TEKLİFLER

1945 yılı Millî Korunma bilânçosu hakkında takdim edilen raporda yer alan müşahede, teklif ve temennilerimiz fasıl sırasına göre, aşağıda arzedilmiş bulunmaktadır:

II - İşletme faaliyetleri:

1. Ticaret Ofisi :

a) Ticaret Ofisinin resmî dairelere satmış olduğu mallar bedelinden kesilmiş olan taahhüt vergilerinin istirdadı cihetine gidilmesi geçen seneki raporumuzda da tafsilen arzedilmişti. 1943 bilânçosunun tasdikına mütedair kanunun Sayıştay Komisyonu tarafından hazırlanmış bulunan mazbatasında da bu kanaatimiz yerinde görülerek tasvip edilmiş olduğu halde Ticaret Ofisinin 1945 yılı hesaplarının tetkiki tarihinde (Temmuz 1948) bu paraların istirdadı için Ofis tarafından herhangi bir teşebbüsün yapılmamış olduğu cihetine,

2. Petrol Ofisi:

Geçen seneki raporumuzda da tafsilen arzettiğimiz veçhile, mübayaalardan borçlu aynı şahıs için hem borçlu ve hem de alacaklı olarak iki hesap açıldığı ve sene sonunda bunların mahsupları yapılmadan bilânçonun çıkarıldığı ve binnetice bilânçonun aktif ve pasifinde iki yüz küsur bin liralık fuzulî bir yükselişin husule egldiği görülmüş ve tarzı muamelenin muhasebe usullerine uygun olmadığına,

3. Mahrukat Ofisi:

Raporumuzun işletme faaliyetleri kısmının Mahrukat Ofisine ait bahsinde arzedilen sebeplere binaen adı geçen Ofis tarafından hazırlanmış olup Millî Korunma Muhasebe Bürosunca Millî Korunma umumi bilânçosuna intikal ettirilmiş bulunan Mahrukat Ofisi bilânçosu ile kâr ve zarar hesabının sihatli görülememesine binaen reddi cihetine gidilmesine,

4. Zirai Kombinalar Kurumu:

a) Zirai Kombinalar Kurumunun yevmiye ile istihdam ettiği daimî memur ve müstahdemler için 80 bin liraya yakın bir masraf yapılmıştır.

• Millî Korunma Kanununa göre (ihdas olunan işlere ait kadroların İera Vekilleri Heyeti - Bakanlar Kurulu - tarafından tasdik edilmesi) icabettiğinden bu muamelenin mevzuata uygun görülemediği cihetine,

• b) Tamir atelyesi hesap işlerinin iyi organize edilmemesi dolayısıyla mühim bir yekûna baliğ olan sevk masraflarıyla bâzı imâlât ve tamirata ait masrafların ait oldukları işlerin maliyetlerine intikal ettirilmemiş olması, 1945 yılı atelye hesaplarının 757 bin küsur liralık bir zararla kapanmasına sebebiyet verdiğinden bu durumun ıslahı cihetine gidilmesine;

c) Kombinalar Kurumunun her ne kadar geçen senelere nispeten bu sene muhasebe teşkilâtiyle kuyudatında ıslaha doğru bir terakki görülmekte olduğu memnuniyetle kaydedilmekte ise de, muhasebe kayıtlarının lâyık veçhile tutulmadığı birçok hak ve silintilerle usulsüz iptallere yer verildiği müşahede edilmiştir. Bununla beraber ambar kayıtlarıyla muhasebe kayıtlarında mutabakatın mevcut olmadığı ve 1945 yılı bilânçosunun da ancak Mart 1948 de verilmiş olduğu gözönünde bulundurulacak olursa, Muhasebe Servisinin gerek keyfiyet ve gerekse kemiyet bakımından süratle takviyesinin zaruri bulunduğu;

5. *İzmir Tarım Satış Kooperatifleri Birliği :*

a) Geçen seneki raporumuzda da işaret olunduğu veçhile Millî Korunma Muhasebe Talimatnamesinin 2 nci maddesine göre; Birlikçe hazırlanmış bulunan Devlet Yağları personel kadrosunun Bakanlar Kurulunun tasdikına arz edilmesi icabettiği halde bu lâzimenin bu sene de yerine getirilmediği hususuna;

b) 469 281,36 lira kıymetindeki variller için 1945 yılında kırk bin liraya yakın bir tamir masrafı yapılmıştır. Geçen sene olduğu gibi bu sene de tamir masraflarının varil kıymetlerine ithal edilmesi suretiyle husule gelen kıymet üzerinden amortisman ayrılması icabettiğine;

c) Sene sonunda yalnız merkez depolarındaki yağların tartısı yapılmış olup merkezdeki demirbaşlarla yardımcı teşekküllerde mevcut yağların envanteri yapılmamış ve bunlar muhasebe kayıtlarına istinaden bilânçoya aksettirilmiştir. Sene sonunda gerek stokların ve gerekse bütün demirbaşların envanterlerinin yapılmasının lüzumlu olduğuna;

d) Birlik hesabına mübayaa edilip satış neticesinde husule gelen zararî müdahale mübayaası gibi Millî Korunma fonundan mahsup edilen üzümlerin mübayaa bedelleri yekûnu üzerinden birlik ana mukavelesinin 59 ncu maddesine istinaden ceman 20 361 lira birinci ve ikinci yedek akçe namıyla bir meblâğ ayırmıştır. Her ne kadar evvelce birlik ana mukavelesine göre bu yedek akçelerin ayrılması zaruri ise de, satın alınan üzümler neticeleriyle müdahale mübayaası durumu na geçtiğinden bu meblâğın ayrılmasındaki nizamı yetki de ortadan kalktığı cihetle bahsi geçen 20 361 liranın Millî Korunma fon hesabına iadesinin icabettiğine;

e) Üzüm müdahale mübayaası için birlikçe kooperatiflere gönderilen paralar T. C. Ziraat Bankasına 576,65 lira acyo muhabere masrafı ödendiği görülmüştür.

Maliye Bakanlığı ile Ziraat Bankası arasındaki vâkı anlaşma hilâfına ödenen işbu meblâğın istirdadı cihetine gidilmesine;

6. *Türk Tütün Limitet Şirketi :*

a) Türk Tütün Limitet Şirketinin Tekel İdaresine 121 407,67 lira bedelle devir ettiği 61 063 kilo tütünlerin maliyetinin tesbitinde, tütünlerin mübayaası için tahsis olunan meblâğ faizlerinin, paranın tahsisi tarihinden tütünlerin adı geçen İdareye devri tarihine kadar geçen müddet üzerinden tahakkuku gerektiği halde, bu müddetin noksan hesap edildiği görülmüştür. Bu sebeple Millî Korunma hesabında kalmış bulunan bu faizlerin Tekelden tahsilî cihetine gidilmesinin icabettiğine;

b) 1945 yılı sayım zabıtlarında, imha edildiği görülen üç bin liraya yakın bir kıymet ifade eden malzemenin satılarak tutarının irat kaydedilmesi icabettiği halde bu hususta bir muameleye tevessül edilmediğine.

7. *Zeytinburnu Çimento Fabrikası :*

a) Zeytinburnu Çimento Fabrikasına el konduğunda, ambarlarında mevcut bilûmum ham ve manûl madde ile malzeme bedelleri tutarlarının fabrika sahiplerine peşinen ödenmiş olduğuna göre, fabrikanın sahiplerine iadesinde şirkete terkedilmiş bulunan (A) hesabında kayıtlı 600 000 liraya yakın aynı eins hammadde ve malzeme bedelleri üzerinden paranın ödendiği tarihe kadar faiz tahakkuk ettirilmemesiyle Millî Korunmanın zarara mâruz bırakıldığı kanaatinde olduğumuza;

b) Şirketin Sümer Bank nezdindeki ikinci borçlu hesabı olan (B) hesabındaki borcun mukavele hükümlerine göre 1. IV. 1947 tarihinden itibaren muacceliyet kesbedip % 8,5 faize tâbi tutulması icabederken Sümer Bank tarafından anlaşma hükümlerinin yerine getirilmediği görülmüştür. Bu vesile ile Bankanın tasfiye mukavelesindeki hükümleri daha esaslı tatbik etmesini Hazinesinin (Millî Korunmanın) menfaati bakımından lüzumlu görüldüğüne;

c) Muvakkat tasfiye bilânçosunun Eylül 1946 sonlarına doğru tanzim edilmiş olduğuna göre

bu tarihe kadar tahakkuk ettirilmiş bulunan faizlerin Millî Korunmaya aidiyetleri hasebiyle Millî Korunma hesaplarına geçirilmesi icabettiğine;

d) Mukavele hükümlerine göre şirkete 220 000 liralık bir tazminat verilmiştir. Esaslı bir şekilde tesbit edilen normal amortisman karşılıklarının şirkete verilmesine ve fabrikanın senelik büyük tamirlerinin de şirket zamanına nispeten banka tarafından daha esaslı bir şekilde yapılmasına ve tazminat mevzuunun da kaza mercilerine intikal etmiş olmasına rağmen şirkete ayrıca 220 000 liralık bir tazminat verilmesi raporumuzun ilgili bahsinde etraflıca açıklandığı ve hile yerinde görülemediği cihetine;

e) Tasfiye neticesinde Sümer Bank tarafından Türk Çimentosu ve Kireci Anonim Şirketine devredilemeyip elde kalan 119 554,45 liralık malzemenin bir an evvel nakde kalbi hususu Millî Korunmanın menfaati bakımından elzemdir. Fabrikanın devrinden tetkikatımız tarihine kadar geçen üç sene zarfında bu malzemenin cüzi bir kısmının satılmış olması Sümer Bank teşkilâtınca bu konu üzerine gereken ehemmiyetin atfedilemediğine delâlet etmektedir. Bu hususta Bankanın daha esaslı bir şekilde teşebbüste bulunmasını ve sözü geçen malzemenin bir an evvel nakde kalbiyle hesabın tasfiyesinin zaruri bulunduğuna,

III - Bilânçonun tetkik ve tahlili :

a) Millî Korunma Kanununun 51 nci maddesinde belirtilen işlerin zamanında başarılabilmesi için, mütedavil sermaye tahsis mahallerinin ve bunlardan bilhassa Zirai Kombinalar Kurumunun, bilânçolarını kısa bir zamanda Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermelerinin ve Muhasebe Bürosunun da tevhit vazifesini daha süratle neticelendirmesinin zaruri bulunduğuna,

b) Teşkilât ve idare masrafları karşılığı olarak verilen paralar bir takvim yılı için tahsis edilir ve yıl sonunda yeni tahsisat verilirken evvelki sene bakiyesi de iptal edilir. Bunun sarfedilen kısımları için tahsis mahalleri, müsbit evrakını Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermek suretiyle, mahsubunu yaptırmaktadırlar. Mahsubun bu kadar basit olmasına rağmen yine 1945 yılı Bilânçosunda teşkilât ve idare masraflarından 1 115 604,68 liranın hesabı verilmediği ve bunun 995 765,59 lirasını da Ticaret Bakanlığına bağlı birliklere verilen tahsisat bakiyesini teşkil ettiği görülmüştür. Binaenaleyh mahsup evrakının tahsis mahallerince Muhasebe Bürosuna göndermekte daha eddî ve süratli hareket etmelerinin ilgililerin dikkat nazarlarının celbi hususuna,

c) 5 . I . 1945 tarih ve 565 sayılı Koordinasyon kararıyla Yerli Ürünler Şirketine 5 000 000 liralık bir mütedavil sermaye tahsis edilmiştir. Bu tahsisatın mahsubu için Şirketin Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bir bilânço göndermesi gerekirken tetkikatımızı yaptığımız Eylül 1948 tarihine kadar şirketçe böyle bir bilânço gönderilmemiştir. 305 sayılı Koordinasyon Kararı gereğince bu şirketin de Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bilânço göndermesinin zaruri olduğu cihetine,

d) Millî Korunma Muhasebe Bürosu, bilânçonun borçlular hesabına, ambar noksanları, yoldaki mallar ve saire gibi bâzı mebalîği geçirdiği görülmüştür. Borçlu hesaplarda yer alan mebalîğin, Millî Korunma camiasının hakiki alacaklarını göstermesi icabettiğinden bu hesapla ilgisi bulunmayan paraların bu hesaba alınması yerinde görülmemiştir. Alacaklılar hesabı da aynı mahiyette olduğundan temennimizi o hesap için de tekrarlamak zaruretinde olduğumuzu;

e) Millî Korunma Muhasebe Bürosuna bilânço gönderen sermaye tahsis mahalleri haricinde kalan diğer tahsis mahallerinin satınalmış oldukları sabit kıymetlere ait sene sonu sayım zabıtlarını tanzim edip Muhasebe Bürosuna göndermediklerinden Muhasebe Bürosu bunları büroda kayıtlı buldukları miktarlar üzerinden umumi bilânçoya aksettirmiştir. Bilânçodaki sabit kıymetlerin, sene sonunda mevcut olan sabit kıymetlerin iktisap bedeli üzerinden bilânçoda yer alması icabettiğinden, sene sonunda sayım zaptı göndermemiş olan tahsis mahallerinin envanter göndermeleri lüzumuna;

f) Ticaret Bakanlığının Yerli Ürünler Türk Anonim Şirketiyle müştereken yaptıkları 1939 - 1941 yılı mahsulü müdahale mübayaatı satışlarından elde edilen ve 1945 bilânçosunun alacaklılar hesabında gösterilen 1 945 492,86 lira kâr, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından yapılan taksim neticesinde 3 009,05 lira noksan hesap edildiğinden bu yanlışlığın Bankaca incelenerek Millî Korunma fon hesabına iadesinin icabettiğine;

İşaret etmek isteriz.

Millî Korunma 1945 yılı umumi bilânçosu ile kâr ve zarar hesabına intikal ettirilmiş bulunan Mahrukat Ofisi 1945 yılı hesaplarının tenzili suretiyle tadilen tanzim edilen ilişik 31 . XII . 1945 tarihli Millî Korunma umumi bilânçosu ile kâr ve zarar hesabını saygı ile yüce tasvibinize arzederiz.

Başbakanlık
Umumi Murakabe Heyeti
Başkanı
T. A. Anamur

T. C.
Ekonomi ve Ticaret
Bakanlığı
Teşkilâtlandırma Gn. Md.
Sayı : 6/1600

Ankara 19 Mart 1949
Özü : 1945 yılı Millî Korunma Bilânçosu h.
Karar Müdürlüğü ifadeli 30 . XII . 1948 6/4414 S.
buyrukları

Başbakanlık Yüksek Makamına

1945 takvim yılı Millî Korunma Bilânçosu ve kâr, zarar hesaplarının Umum Murakabe Heyeti tarafından tetkiki neticesinde hazırlanan raporda tenkid konusu edilen hususlara mütedair Bakanlığımızı ilgilendiren cevaplar ekli olarak yüksek ıttıfınıza saygıyla sunulmuştur.

Ekonomi ve Ticaret
Bakanı
C. S. Barlas

1945 yılı Millî Korunma Bilânçosu hakkında Umumi Mürakabe Heyetinin raporuna karşı Ticaret Bakanlığının mütalâası

1945 yılında Millî Korunma fonundan yapılan sarfiyat hakkında Yüksek Başbakanlık Umumi Mürakabe Heyetince düzenlenen raporun Bakanlığımızı ilgilendiren kısımlarına verilen cevaplar aşağıda arz olunmuştur.

Ticaret Ofisi :

1. Umumi Murakabe Heyetinin raporunun (d) fıkrasında, Ofisin 1945 yılında koordinasyon kararı ile tâyin edilen 172 kişilik nazari kadrosundan 7 sinin 1945 yılı sonunda münhal tutulmuş olmasına rağmen kadroda derpiş edilmeyen ayrıca 75 yevmiyeli memur kullanılmış olduğu belirtilmekte ve bu durum tenkid olunmaktadır.

Umumi Murakabe Heyetinin, Ofisin 1944 yılı muamelâtı hakkındaki raporunda da temas edilen bu noktaya geçen yıl verilen bakanlık mütalâasında da tebarüz ettirildiği üzere, Ofis kadroları, yapılması derpiş edilen işlere göre tanzim edilmiş bulunmaktadır. Halbuki yıl içinde Ticaret Ofisine, kuruluş maksadına uygun olmakla beraber bâzı munzam ve geçici vazifeler verilmektedir. Evvelden kestirilemeyen bu işler için Ofisin esas kadrosuna ilâveler yapmak mümkün görülmemekte ve geçici mahiyetleri göz önünde bulundurularak, bu çeşit yeni işler verildikçe esas kadronun değiştirilmesi de mahzurlu sayılmaktadır. Bu mucip sebepler tahtında adı geçen müessesenin munzam ve geçici mahiyetteki işlerinin yürütülebilmesi için geçici olarak yevmiyeli müstahdem çalıştırılması muvafık görülmektedir.

Bu yevmiyeli memurların miktarı Ofisin munzam olarak meşgul olduğu mevzua ve alınan işin hacmine bağlı bulunmaktadır. Nitekim 1945 yılında 75 aded olarak görülen yevmiyeli memur miktarı 1947 senesi sonunda 29 a inmiştir.

2. Raporun (f) fıkrasında, Almanya'dan yapılacak ithalâtın mukabili olarak ihraç edilmek üzere satın alınmış bulunan rafine ayçiçeği yağlarının ihraç imkânlarının kalmaması neticesinde dahilde satılmasından 9 860,25 lira zarar tahassül ettiği kaydedilerek maliyeti 276 kuruş olan bu malların, o sıralarda borsa rayici 240 - 250 kuruş olduğu halde 226 kuruştan satılması sebebinin anlaşılmadığı belirtilmektedir.

Bahsi geçen yağların 1943 senesinde imal ettirilmesi ve iki seneye yakın bir müddet durması sonunda asit derecelerinin yükselmesi, akıntı sebebiyle zayıf ve fire vermesi ihtimali, toptan bir satış yaparak uzun bir müddet bekleyen bu malların tasfiye edilmesi arzusu, malların şehrin merkezine uzak olan Kuzguncuk depolarında bulunması ve bu zamana kadar bu fiyattan fazlaya alıcı bulunmamış olması, kalite bakımından daha yüksek olan 1945 senesinin taze rafine yağlarına ait borsa rayiç fiyatının altında satılmasını mucip olmuştur.

Raporun aynı fıkrasında, emtiaın ambalâjını teşkil eden çuval, torba, sandık ve emsali gibi müteferrik emtiadan yüksek nispette kâr sağlandığı belirtilmektedir.

Ambalâj malzemesi, mubayaa edilen emtia maliyetine dâhil olduğundan, Ticaret Ofisi bu gibi malzemenin ayrılması halinde, mevcudun muhasebeleştirilmesi zmnında bunların beher vâhidini bir kuruş veya bir lira gibi kıymetlerle hesaplarına kaydetmektedir. Bunların satışı sırasında ise tabiatıyla ofis menfaatlerine en uygun piyasa fiyatının sağlanması zararı bulunduğundan, ambalâj malzemesinin muhasebeleştirilmek üzere kabul edilen itibari kıymetleriyle satış tutarları arasında büyük bir fark hâsıl olmaktadır. İik nazarda ofisin yüksek nispette bir kâr temin ettiği zehabı uyanırsa da hakikatta satış bedeli piyasa normal fiyatlarına uygundur ve kâr nispetinin yüksek görünmesi yukarıda izah edilen sebepten doğmaktadır.

Esasen bu gibi emtiaın satışı, ofisin 20 milyon liralık satışı içinde takriben 9 bin lirayı bulmaktadır ki, bu da bütün satışların ancak 10 binde dört buçuğuna tekabül eylemektedir.

3. Raporun (g) fıkrasında ofisin stok durumu izah edilmekte ve kayıtlarla mevcutlar arasındaki bâzı ufak tefek farkların zamanla ıslah edileceği umulur denilmektedir.

Ticaret Ofisinin bu husustaki cevabında, ofisin bu gibi farklara ittıla kesbetmemiş ise de daha sonraki senelerde sayımları en geniş bir hassasiyetle yaptırmış ve mutabakatı sağlamış olduğu belirtilmektedir.

4. Umumi Murakabe Heyeti raporunun (h) fıkrasında, ofisçe resmî dairelere yapılmış olan satışlardan kesilen taahhüt vergisinin istirdadı lâzımgeldiği ve 4180 sayılı Kanunun neşrinden evvel ofise mal satanlardan kesilmiş olan taahhüt vergisi karşılığının Hazineye geç yatırılmış bulunması sebebiyle tahakkuk ettirilen 4 665,92 lira para cezasının ne gibi bir muameleye tâbi tutulacağı bildirilmektedir.

Ofisin o sıralarda resmî dairelere Bakanlığımızca tesbit edilmiş bulunan yüksek fiyatlı mallardan, yaptığı satışların bedelleri üzerinden taahhüt vergisi ödenmiş, bunun haricinde kalan ve maliyet fiyatıyla veya normal kâr haddi fiyatla yapılmış olan satışların taahhüt vergisine tâbi olmaması lâzımgeldiği kanaati ile hareket edilmiştir.

Ancak 5193 sayılı Kanunun Sayıştay Komisyonu tarafından hazırlanmış bulunan mazbatasında, yüksek fiyatlı mallar için ödenmiş bulunan taahhüt vergisinin dahi istirdadı lâzımgeldiğinin belirtilmesi üzerine, ofisçe bu hususta gerekli muameleye tevessül edilmiş bulunmaktadır.

Ceza keyfiyetine gelince; Umumi Murakabe Heyeti raporunda belirtildiği üzere, Millî Korunma Kanununun 51 nci maddesinin, Millî Korunma hesaplarının murakabesine 3460 sayılı Kanunla teşekkül eden Umumi Murakabe Heyetinin memur edilmiş olması neticesi 3460 sayılı Kanun hükümlerinin ofise de şâmil olup olmayacağı ve bu itibarla adı geçen kanunun 48 nci maddesinden istifade edilip edilemeyeceği hususunda Ticaret Ofisi Genel Müdürlüğü tereddüde düşerek keyfiyeti Bakanlığımıza bildirmiştir. Bu konuda gerekli tetkikat yapıp bir netice alınmıncaya kadar 4180 sayılı Kanun çıkmış ve mezkûr kanunun 50 nci maddesinin makale teşmil edilmemesi netice-

sinde ofisin bidayeti teşekkülünden 4180 sayılı Kanunun neşri tarihi olan 3 . II . 1942 ye kadar satın almış olduğu mallardan kesilen taahhüt vergisinin Maliyeye zamanında yatırılmış bulunması sebebiyle 4 665,92 lira ceza ödemesi icabetmiştir.

5. — Umumi Murakabe Heyeti raporunun (i) fıkrasında, Ofisin her sene sonunda alım ve satım farklarında % 5 nispetinde ihtiyat akçesi ayırmakta olduğu, fakat Ofis kârının tevzii bahis mevzuu olmadığına göre böyle bir ihtiyat ayrılmasına lüzum ve zaruret bulunmadığı bildirilmektedir.

Ticaret Ofisi, Millî Korunma Kanununda alım ve satım neticesinde hâsil olan müspet farkların ne gibi bir muameleye tâbi tutulacağı hakkında sarılı bir hüküm bulunmaması sebebiyle, bu hususta 3460 sayılı Kanun hükümlerine göre hareket etmiş ve bir ihtiyat akçesi ayırmış bulunmaktadır. İhtiyat akçelerinin herhangi beklenmiyen bir zararı karşılama bakımından oynıyacağı faydalı rol gözönünde tutulursa, Ofisin bu suretle hareketinin uygun olduğu anlaşılır.

Petrol Ofisi :

Umumi Murakabe Heyeti raporunda Petrol Ofisi muamelâtı bütçe ve bilânçosu izah edilmekte ve 1945 yılı mubayaa hesaplarında aynı şahıs için hem borçlu hem de alacaklı iki hesap açılmış ve sene sonunda bunların mahsupları yapılmadan bilânçoya aksettirilmiş olması yüzünden bilânço aktif ve pasifinin füzulü olarak kabartılmış olması tenkid edilmektedir.

Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü bu mevzuda verdiği cevapta badema bilânçolarında bu gibi haller meydana verilmeyeceğini bildirdiğinden. Bakanlığımızca ayrıca verilecek bir mütalâa bulunmamaktadır.

İncir ve üzüm Tarım satış Kooperatifleri Birliğı:

Nebati yağlar :

Rafinaj :

Turyağ Fabrikasında rafinaja sevk edilen yağlardan Kuşadası Fabrikasına göre daha az randıman elde edilmesi sebebi :

1945 yılında toplanan 12 271,5 tonluk natürel yağın kupajlarını yapmak ve rafine tahsislerini karşılamak üzere 2620,8 ton ham yağın rafine ettirilmesi mecburiyeti hâsil olmuş, sıra malı 5 - 7 asitli zeytin yağlarının rafinaja kifayetsizliği yüzünden rafinaja tahsis edilen yağlar arasında 670 ton miktarında sabunluk (Yüksek asitli) yağların da ithali zaruretiyle karşılanmıştır. Bu yüzden rafinaja tahsis olunan 2620,8 tonluk partinin vasatı asit derecesi % 9,5 a yükselmiş ve bu yüksek asitli sabunluk yağların rafinaja tahsisi randımanı düşürmüştür.

Bu arada rafinaj için her iki fabrikaya verilen yağların asit dereceleri de müsavi kılınmamış ve Kuşadası Fabrikasına verilen yağların asit dereceleri vastisi % 8,5 u geçmemiş iken Turyağ Fabrikasına ayrılanların asit dereceleri % 10 u tecavüz etmiştir. Bu itibarla bahse konu teşkil eden fabrikaların elde ettikleri birbirlerine uyumıyan neticeleri haddizatında bir randıman farkı sayılmak uygun olur.

Çuval ve varil satışları :

Varil satışlarından % 46 ve torba satışlarından % 152 nispetinde büyük kârlar sağlandığı belirtilmektedir.

Toplama, nakil, rafinaj ve sabun imali gibi pek mühim ve dağınık mevzuları ihtiva eden yağ işlerine, geçen seneki cevabımızda da belirtildiği veçhile, kiloda ancak 16,92 kuruşluk bir külfet yükletilmiştir.

Yağ mevzuu kül halinde mütalâa edildiği takdirde, bu yolda girişilen teşebbüs neticesinde, serbest piyasa fiyatlarına nazaran sabun ve muhtelif cins yemeklik yağlarda müstehlike 31,5 milyon liralık bir menfaat sağlandığının tezahür etmesi ve o günkü şartlar içinde emsallerine kıyasen çok az bir masraf ihtiyarıyla başarılmış olan ve geniş ve çeşitli mevzuları içine alan bu işin türlü safhaları arasında ancak bir tanesinin tenkidi mucip görüldüğünün müşahede edilmesi üzerine esasen fazla bir önem taşımıyan bu konuda tevakkuf etmek faydalı görülmüştür.

Personel kadrosu:

Bu hususta geçen yıl yapılan tenkide mukabil verilen cevabımızda da belirtildiği veçhile:

Devlet yağ işleri toplama ve satışları için vazifelendirilmiş kurumların, esasen kendi teşkilât-ları mevcut bulunması hasebiyle, yağ işlerinin görülebilmesi için her bölgenin coğrafi durumunun hususiyeti ve mahsul vaziyetinin (bereketli veya az olması) kestirilmesine imkân olmaması sebe-biyle, daimî mahiyette bir kadronun kullanılmasının müdebbirane bir hareket olarak telâkki edil-mesine imkân görülememiş, bu sebepten yağ işlerinde çalıştırılan personel ücretlerinin doğrudan doğ-ruya işletme masrafları zümresinde mutalâa edilmesi yerinde görülerek işin icapları ve şumulü derecesi ile kadrolar ayarlanmıştır. Bu yüzden de yukarda belirtildiği gibi yağ işlerinin verimli bir şekilde başarılmasına imkân hâsıl olmuştur. Kadro alınamaması hususunda yapılan tenkid nebati yağ işlerinin hususiyeti muvacehesinde bir önem taşımamaktadır.

Amortisman:

1945 yılında 469 281,36 liraya yükselen varil kıymetlerinden amortisman payı ayrılmaması, şe-kil bakımından tenkide değer görülmekte ise de, bu tefrikin yapılmaması, yağ işlerinden elde edi-len neticeleri değiştirecek mahiyette görülmemiştir.

Komüsyonlar:

Komüsyon mevzuu üzerinde geçen sene yapılan tenkide karşılık olmak üzere verdiğimiz cevap Büyük Millet Meclisi Sayıştay Komisyonunca mühik görülerek kabul edilmiş olduğundan, bu yıl aynı mevzu üzerinde yapılan tenkid için geçen seneki mütalâamıza ilâve edilecek bir husus yoktur.

Üzüm:

Birlik hesabına alınıp sonradan müdahale mübayaası gibi telâkki edilerek 583 sayılı Koordinas-yon kararı gereğince, zararı Millî Korunma fonundan mahsup edilen üzüm'er için Birlikçe ayrılan birinci ve ikinci yedek akçe tutarı olan 20 361 liranın Millî Korunma hesabına iadesi için mahal-line gerekli tebligat yapılmıştır.

Müdahale mübayaası için tahsis edilen kredilerin muhtelif yerlere havalesi hususunda bankaca aeyo ve muhabere masrafı alınmaması gerektiği halde, ödenen 576,65 liralık nakli nokut ücreti Millî Korunma hesaplarına iade edilmiştir.

Göztaşı :

Birliğin Zirai Donatım Kurumuna göztaşı işlerinden verdiği % 2,5 hisse 1 Nisan 1943 tarihinden 30 Haziran 1944 tarihine kadar yapılan göztaşı satışlarına aittir.

Zirai Donatım Kurumu evvelâ Millî Korunma Kanununa tevfikân 430 sayılı Koordinasyon Kara-rı gereğince kurulmuş, bilâhara 1 Temmuz 1944 tarihinden itibaren 4604 sayılı Kanuna intibak etti-rilmiştir. Bu kanun hükümleri gereğince de göztaşı hesapları mezkûr kuruma devredilmiştir.

Göztaşı satışları hâsılasından fon hesabına fazla para ayrılması, yalnız göztaşı mevzuuna ait kâr ve zarar hesabı neticelerini değiştirmekte ise de, umumi Millî Korunma hesaplarına bir tesiri dokun-mamaktadır.

Türk Tütün Limitet Şirketi :

Tekel İdaresine 121 407,67 lira bedelle devredilen 61 063 kilo tütün maliyetinin tesbitinde, tütün-lerin mübayaası için tahsis olunan mebalîğ faizlerinin, paranın tahsis tarihinden tütünlerin adigeçen idareye devri tarihine kadar geçen müddet üzerinden tahakkuku gerektiği halde, bu müddetin nok-san hesap edilmesi yüzünden, Millî Korunma hesaplarında kalan faizlerin Tekelden tahsili uygun gö-rülmektedir.

Yıl sonunda mevcut kıymetler sayılırken imha edildiği görülen 3 000 lira değerindeki tahta mal-zemenin satılması ve tutarının irat kaydedilmesi gerektiği halde bunların imha edilmesi üzerinde du-rulmaktadır. Alınacak neticeye göre işlem yapılacaktır.

Şirketin muhtelif mübayaalarda % 2 komisyon tahakkuk ettirmesine rağmen umumi masrafların-dan Millî Korunma hesaplarına tahakkuk ettirdiği 121 415,70 liralık masraflarla Mısır şubesinin al-dığı 12 000 lira'yı müteceviz komüsyonu 1949 yılında Millî Korunma hesaplarına iade etmiştir.

T. C.

2. II. 1949

Ekonomi Bakanlığı
Tetkik Kurulu Başkanlığı
Sayı : 7/262

Özü : 1945 Millî Korunma Bilânçosu H.

Başbakanlık Yüksek Makamına

30. XII. 1948 - 6/4414 yazıya K.

1945 yılı Millî Korunma Bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı hakkında Umumi Murakabe Heyeti tarafından hazırlanan raporda Zeytinburnu Çimento Fabrikası hakkında Bakanlığımızı ilgilendiren konulara mütaallik mütalâmamız, Millî Korunma Kanununun 51 nei maddesinin 2 nei fıkrası gereğince, aşağıda arz olmuştur :

1. Zeytinburnu Çimento Fabrikası, fabrikanın sahibi bulunan Türk Çimentosu ve Kireci Anonim Şirketine 7. XII. 1945 tarihli Anlaşma hükümlerine göre devredilmiş ve o tarihte Sümerbank borçlanan şirket için İstanbul şubesi nezdinde biri faizsiz (A) ve biri de % 7 faizli olmak üzere (B) hesabı açılmıştır.

Sözü geçen şirket 569 799,11 liralık (A) hesabını anlaşma hükümlerine göre muntazam tediyatta bulunmak suretiyle 1. IV. 1946 tarihinde kapatmış ve 1 484 408,18 lira bakiye arzeden (B) hesabını ise 31. III. 1947 tarihine kadar ayda 150 000 liradan aşağı düşmeyen taksitlerle tediyatta bulunmuştur.

Şirket bu tarihte bakiye borcu olan 189 713,15 lirayı vâde beklemeden derhal ödemeye âmade olduğunu ancak askıda kalmış bulunan bâzı ihtilâfların halli neticesinde bakiye borç her iki tarafın kabul edeceği katî rakamla ifade edilmedikçe de bir ödemede bulunmayacağı bildirilmiştir.

Ihtilâfta bulunan mevzulardan birini teşkil eden klinker emsali üzerinde yapılan inceleme neticelendirildikten sonra şirketin matlubuna 31. XII. 1947 tarihinde eski valörle 77 000 lira kaydolunmuştur.

Ihtilâf mevzularından ikincisini teşkil eden dış memleketlere yapılan siparişlerden iptal olunanların bedeli 17 702,62 liranın da bu şirketin (B) hesabına alacak olarak eski valörle kaydında, bakiye borcu 100 737,31 lira olacaktır.

Ancak İngiliz Kredi Anlaşmasına tevfikân yapılan siparişlerle diğer siparişler konusunun halli neticesinde şirketin bakiye borcu kalacak olursa, mukavele hükümlerinin tatbiki yönünden keyfiyet ayrı bir tetkika tâbi tutulacaktır.

Bu sebeplerle, şirket bakiye borcunu ödemekten çekinmemiş yalnız bu borcun katî olmadığını hesapların tasfiyesi neticesinde husule gelecek bakiye hakiki borcu ödiyeceğini bildirmiş olması ve hesapların da henüz tasfiye edilmemiş bulunmasına göre, ortada muaceleliyet kesbetmiş bir borç bulunduğu kabul edilmemiş ve bunun için şirket bakiye borcuna % 8,5 faiz tahakkuk ettirilmemiştir.

Tahakkuk ettirilmiş ve ettirilecek faizler nihai tasfiyede elde edilecek neticeye göre Millî Korunma hesaplarına intikal ettirilecektir.

2. Zeytinburnu Çimento Fabrikası Sümerbank İşletmesinin eski sahipleri olan Türk Çimentosu ve Kireci Anonim Şirketine devir ve teslimine mütedair 7. XII. 1945 tarihli Mukavelenamenin 7 numaralı maddesindeki,

«Fabrikanın banka tarafından işletilmesi zamanında fabrika binası ile tesisat, makine, alât ve edevatında mütat işletmenin icabı olup ekonoma tazminatı bedeline dâhil olan amortisman dışında vâkı aşınma, yıpranma ve hasar ve noksanlar ve fabrikanın şirkete devrinden itibaren yapılması gereken kampanya revizyon masraflarından bankaya isabet eden pay karşılığı olarak bankaca şirkete maktuan (220 000) iki yüz yirmi bin Türk Lirası ve bankanın işletmesi zamanında yapılmış olan tamirlerden itfası gelecek senelere geçen kısımlar ile bina, tesisat ve makine ve alât ve edevat ilâveleri bedelinden dolayı da şirketçe bankaya (40 000) kırk bin Türk Lirası ödenmesi taraflarca kabul edilmiştir. Şirketin bankaya ödeyeceği meblâğın mahsubundan artan (180 000) yüz seksen bin lira bankaca teslim muamelesini mütaakıp şirkete nakden ve defaten ödenecektir. Banka işletmesi zamanında

satın alınmış olan demirbaş eşya, mefruşat ve nakil vasıtaları bankaya ait olup dilediği takdirde banka teslimden sonra fabrikadan kaldırılacaktır.

Fabrikaya elkonulmasından dolayı verilmesi gereken değer tazminatın tayıni hususunda şirkete açılan dâvanın, yedeklerden sarfınazar, yalnız değer tazminata mütaallik kısmı ile 28 Temmuz 1944 tarihinden fabrikanın şirkete teslimi tarihi arasındaki devre için şirket tarafından aynı mahiyette ve yalnız değer tazminata mütaallik ikame olunacak dâva hariç kalmak şartıyla şirkete ait fabrikaya elkonulması veya fabrikanın Ekonomi Bakanlığı ve bankadan her ne nâm altında olursa olsun hiçbir hak ve alacağı kalmadığını ve Ekonomi Bakanlığı ile bankayı açılan ve yukarıda açılacağı zikrolunan dâvalardan gayri hususlardan dolayı sureti katiyede ibra eylediğini kabul ve beyan eder».

şeklindeki sarahate tebaan bahse konu 220 000 lira ödenmiş bulunmaktadır.

Keyfiyeti yüksek görüşlerine saygılarımla arz ederim.

Ekonomi ve Ticaret Bakanı
C. S. Barlas

T. B. M. M.
Sayıştay Komisyonu
Esas No. 3/395
Karar No. 27

27 . II . 1950

Özeti : 220 000 lira tazminat bedeli hakkında :

İşletmeler Bakanlığına

Koordinasyon kararıyla elkonulup sonradan yine Koordinasyon kararıyla elkoymadan vazgeçilerek tasfiyesi cihetine gidilen Zeytinburnu Çimento Fabrikasının Şirkete devri ve tesliminde Şirketle akdedilmiş olan Sözleşmenin 7 nci maddesi gereğince tazminat olarak ödenmiş olan 220 000 liranın ödenmesi hususunda bir mesnet bulunmadığı Umumi Murakabe Heyeti raporunda belirtilmektedir. Bu para hakkında Komisyonumuzca bir karar ve neticeye varılmak üzere sözü geçen tazminatın ödenmesindeki zaruret ve bunun ne şekilde tesbit edilmiş olduğunun mesnetleriyle birlikte izahını ve bu bapta dosyanın Komisyonumuza gönderilmesini rica ederim.

Kastamonu
Sayıştay Komisyonu Başkanı
A. Toközlü

T. C.
İşletmeler Bakanlığı
Etüd ve Plân Kurulu Başkanlığı
Özel sayı : 138

Ankara 10 . III . 1950

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayıştay Komisyonu Başkanlığına

Sayıştay Komisyonu 3/395 sayılı ve 27 . II . 1950 tarihli yazılarına karşılıktır:
Bakanlar Kurulunun 26 . VII . 1943 tarihli, 2/20358 sayılı Kararıyla yürürlüğe konulan K/464 sayılı Koordinasyon kararı ile 1943 senesinde elkonulup 1945 senesinde yine Bakanlar Kurulunun 18 . X . 1945 tarihli, 3/3224 sayılı Kararıyla yürürlüğe konulan K/607 sayılı Koordinasyon kararı ile elkoymadan vazgeçilerek sahibine iade edilen Zeytinburnu Çimento Fabrikasının Devlet eliyle işletilmesi için teslim alınması ve geri verilmesi sıralarında yapılan anlaşmalarla

tesbit edilen tazminat konuları, bu kere yeniden incelenmiş ve aşağı-ki hususlar tesbit olmuştur.

Elkoyma sırasında tesbit olunan tazminat:

Fabrikaya elkonulurken tesbit olunan senede 125 000 liralık tazminat fabrikanın şirketin elinden çıkması ile şirketin fabrikayı işletmek suretiyle kendisine sağlayacağı kârdan mahrumiyet ve bir de tesislerin normal amortismanı karşılığı olup şirket, Hükümet tarafından tesbit olunan bu miktara karşı kanuni yolla haklarını aramaya teşebbüs etmiş olduğundan, Umumi Murakabe Heyetinin bahis konusu ettiği 220 000 liralık tazminat ile bu bakımdan ilgili değildir.

El kaldırma sırasında tesbit olunan tazminat:

Fabrika şirkete devredilirken yapılan anlaşma ile tesbit olunan 220 000 liralık tazminat ile bundan düşülen 40 000 liralık payın mahiyetine ve dayandığı mucip sebeplere gelince.

1. Fabrikanın teslim alındığı ve geri verildiği tarihlerdeki revizyon durumu:

Fabrika, 1943 senesi Temmuzunda şirketten teslim alındığı sırada, Nisan 1943 de faaliyete geçilerek 1943 kampanyasının yarısına yakın bir kısmını çalışmış bir halde idi; kampanyanın diğer kısmı Sümerbank tarafından çalıştırılmıştır. Dolayısıyla bu kampanya için 1942 - 1943 senesi şomaj zamanında yapılan büyük revizyonun masrafları şirket tarafından ihtiyar edilmiş, halbuki fabrikanın veriminin ancak yarısından faydalanılmıştır.

Bu itibarla fabrikanın şirkete teslimi sırasında bu hususun gözetilmesi endüstriyel mülâhazalarla lâzımgelmektedir.

Fabrika şirkete 1945 yılının son aylarında ve şomaj mevsimine girilecek bir sırada teslim edilmiş ve doayısıyla şirket fabrikayı bir kampanyamüddetle çalışıp revizyona muhtağ duruma düştüğü bir şekilde teslim almıştır. Halbuki aslında bu revizyon masraflarının hiç olmazsa bir kısmının Sümerbank tarafından ihtiyar olunması gerekirdi.

2. İstihsal durumu:

Sümerbank fabrikayı 1943 senesinde yarım kampanya, 1944 senesinde tam kampanya ve 1945 senesinde yine tam kampanya çalıştırmış ve 1944 ve 1945 seneleri revizyonlarını yapmıştır.

Bu kampanyalar içinde Sümerbank,

	Ton
1944 yılında	100 739 ve
1945 »	107 303

çimento istihsal etmiştir.

Buna mukabil, fabrikanın şirket tarafından işletildiği,

	Ton
1942 senesinde istihsal ancak	82 302 ve
1943 » ise	76 842

olup, fabrika şirketten Temmuz 1943 te teslim alınırken stoktaki klinker miktarı 3 190 ton, Aralık 1945 te geri verilirken ise 9 623 tondu.

Yukardaki rakamlardan anlaşıldığı üzere, istihsalde 1942 senesine nispetle 1944 senesinde 22 % ve 1945 senesi 31 % nispetinde bir fark vardır. Bu farklar 1943 senesine nispetle daha büyük olup, 1944 te 31.5 % ve 1945 te 40.5 % dir. Bu rakamlar fabrikanın Sümerbank elinde eski senelere nispetle forse çalıştırılmış olduğunu göstermektedir.

3. Kampanya revizyonları ve ihtiyar olunan masraflar:

Sümerbank tarafından yapılan kampanya revizyonları için, Umumi Murakabe Heyetinin raporundan anlaşılacağı üzere, 1944 senesinde 164 205,93 lira ve 1945 senesinde 57 159,78 lira harcanmıştır. Aynı maksatla daha önceki senelerde şirket tarafından yapılan revizyon masrafları ise Umumi Murakabe Heyeti tarafından 45 000 liranın altında olarak bildirilmektedir.

Umumi Murakabe Heyetinin verdiği bu rakam tavzihe muhtaç görülmektedir; şöyleki:

Sümerbankın masrafları içinde Bankanın umumi masraflarından bir hisse bulunduğu gibi, ayrıca fabrikanın bu revizyon müddetindeki istihsal devresi için yapılan diğer masraflar dahi dâhildir. Halbuki, şirketin ve fabrikanın, Umumi Murakabe Heyetine verilen masrafları içinde umumi masraf hissesi olmadığı anlaşılmaktadır.

Her ne kadar Umumi Murakabe Heyetinin hesap şekli Bakanlığımızca esaslı bir surette bilinmemekte ise de, elde mevcut dosya malûmatına göre durum şöyledir:

1941 - 1943 ve 1946 senelerinde şirket tarafından ihtiyar olunan büyük tamir ve revizyon masrafları,

	Lira
1941	125 000
1942	218 000
1943 (1 . I . - 27 . VII . 1943)	120 000
1946	315 000 kadardır.

Bu son rakama, 1945 senesinin sonuncu ayında ve fabrika revizyonda iken şirketçe sarfolunan 15 000 lira da katıldığında bu rakam 330 000 liraya yükselir. Bu rakamlar Murakabe Heyetinin rakamları ile karşılaştırıldığında aralarında münasebet temini kabil değildir.

Kaldı ki, Umumi Murakabe Heyetinin rakamı doğru olsa dahi, aşağıdaki mülâhazalarla, muhtelif senelerde aynı maksatla harcanan paraların değerleri arasında önemli farklar olmak lâzımgelir; çünkü, o senelerde memlekette işletme malzemesi ve yedek parça bedelleri ile işçilik ücretleri henüz büyük ölçüde artmamış ve harb öncesi senelerine göre tesbit edilebilen artışlar % 100 ün çok altında bulunmuştur. Buna mukabil bu fiyat ve ücretler 1944 ve 1945 senelerinde birdenbire artmış ve harb öncesi rakamlarının iki üç mislini bulmuştur.

Bu itibarla, şirketin daha tasarruflu çalıştığı ve Sümer Bankın israf yoluna saptığı gibi bir mülâhanın mesnedi yoktur. Hattâ, bu bakımdan bankanın 1945 senesindeki 57 000 liralık revizyon masrafı noksan görülebilir, ve şirket kısmen daha az istihsal yaparak belki de az kazandığı için masraflarında tutumlu davranmış olabilir. Sümer Bank ise forse çalışmak zorunda kaldığı için, fabrikanın bakımına daha dikkat etmesi gerekir. Kaldı ki, bu paraların 40 000 lirası ileriki senelere sâri masraflar sayılarak aşağıda arzolanduğu üzere, fabrikanın geri verilmesi sırasında şirketten geri alınmıştır.

Diğer bir sebep de esasen eski ve normal ömrünü doldurmaya yakın bir fabrikanın aynı istihsal için bakımının pahalılaşacağı da bir hakikattir.

Bu mülâhazalarladır ki, fabrika sahibine teslim edilirken, Devlet tarafından ferdin hukukunun gözetilmesi üzerinde hassaslık gösterilmiş olması da tabiidir..

4. Tazminata esas olan sebepler.

İmdi, fabrikanın işletme durumunu böylece arzettikten sonra, banka ile şirket arasında İstanbul'da İkinci Noterlikte yapılan 7 . XII . 1945 tarihli anlaşmanın yedinci maddesinde yazıldığı gibi, her iki tarafça fabrikanın forse çalıştırıldığı ve fabrika binası ile tesislerinin makine, alât ve edevatının mûtat işletilmesinin icabı olabilecek normal aşınmalar ve amortismanlar ve kârdan mahrumiyet karşılığı olarak elkoyma sırasında tesbit olunan 125 000 liradan başka olarak, bâzı makine ve tesislerde vâkı olabilecek normal üstü alınma, yıpranma, hasar ve noksanların da revizyonla telâfisi için şirketçe fabrikada yapılacak masraflar karşılığı olarak 220 000 liralık tazminatın kabulünün, diğer taraftan Sümer Bankça yine bâzı makine ve tesislerde yapılan ileri bakım ve tamirlerden şirketin faydalanması hissesi olarak 40 000 liranın bu tazminattan indirilmesinin, mâkul ve muhik olması lâzımgelir.

Yukarda bahsi edilen anlaşmanın eki olup, asılları elden takdim kılınacak olan protokollerin, fabrikanın makine ve tesisleri ile ilgili olan 30 . XI . 1945 tarihli bu tazminatın dayandığı hususlar işaret edilmiş bulunmaktadır.

Bu anlaşmanın imzasından önce, taraflar arasında yapılan uzun görüşmelerde, hususiyle bu tazminatın miktarı üzerinde çetin tartışmalar olmuş, fabrika makine ve tesislerinin durumunu el-

de mevcut protokollere de dayanarak iyiden iyiye bilen taraflar görüşlerini kuvvetle müdafaa etmişler ve neticede yukarda arzolunan formül üzerinde mutabık kalmışlardır.

Nitekim şirket tarafından fabrikanın tesellümünden sonra, protokollerde tesbit olunan hasarların giderilmesi, noksanların tamamlanması, aşınma ve yıpranmaların tamir ve ıslahlarının yapılması için ihtiyar olunacak masraflar karşılığı olarak müzakerelerde üzerinde durulan hesapta 300 000 lira civarında bir masraf derpiş edilmiş ve filiyatta da, yukarda işaret olunduğu üzere, 330 000 lira sarfedilmiş bulunmaktadır.

İkinci Cihan Savaşı senelerinde Millî Korunma kararıyle elkonularak iki buçuk sene çalıştırdıktan sonra elkaldırılan bu fabrikanın durumu memlekette tek bir hâdise olup, bu işin yukarda arzedilen şekilde tasfiye edilmiş olması Banka hesabına bir muvaffakiyet sayılabilir.

Yukarıki mülâhazalarla, Umumi Murakabe Heyetinin raporunda izah olunan tereddüde mahal olmadığını ve bahis konusu tazminat miktarının arzolunan hususlarla açıklanabileceğini saygı ile arz ederim.

İşletmeler Bakanı Y.

T. C.

Maliye Bakanlığı

Hazine Genel Müdürlüğü

İçborçlar

Sayı : 54657/17

4 Nisan 1949

Başbakanlık Yüksek Makamına

9 . III . 1949 tarih ve 54657/2 - 8372 sayılı yazımızla ilgilidir :

Millî Korunma sermayesinin 1945 yılı umumi bilânçosu ile kâr ve zarar hesaplarına ait olarak Umumi Murakabe Heyetince tanzim olunan raporda, 22 . VIII . 1942 tarih ve 360 sayılı Koordinasyon Heyeti kararıyle Ticaret Bakanlığı emrine açılan krediden, üzüm müdahale mubayaaları için kooperatiflere gönderilen havaleler dolayısıyla tahsil olunduğuna işaret olunan 576,65 lira acyonun, İzmir Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine iadesi hususunda mahallî şubelerine gereken talimatın verildiği, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından cevaben alınan 18 . II . 1949 tarih ve 30 sayılı mektupta bildirilmektedir.

Saygılarımla arz ederim.

Maliye Bakanı

I. R. Aksal

T. C.

Maliye Bakanlığı

Hazine Genel Müdürlüğü

İçborçlar

Sayı : 54657/2

9 Mart 1949

Özü : 1945 takvim yılı Millî Korunma Bilânço-
suna ait Umumi Murakabe Heyetinin raporu H.

Başbakanlık Yüksek Makamına

Muamelât Umum Müdürlüğü ifadesiyle alınan 30 . XII . 1948 tarih ve 32 - 40/6 - 4414 sayılı tezkereleri cevabıdır :

Tezkerelerine merbut 1945 takvim yılı Millî Korunma bilânçosu ile kâr ve zarar hesaplarına mütaallik Umumi Murakabe Heyetinin raporu tetkik olundu.

Bakanlığımızı ilgilendiren cihetlere mütaallik mütalâamız, Millî Korunma Kanununun 51 nci maddesinin ikinci fıkrasına müsteniden aşağıda arz olunmuştur.

Millî Korunma Kanununun altıncı tatbik senesi olan 1945 takvim yılında Koordinasyon Heyetinin mütaaddit kararlariyle, muhtelif bakanlık ve müesseseler namına 3780 sayılı Kanunun muaddel 43 ncü maddesi gereğince tesis edilen sermayeden 83 394 720,85 liralık tahsis yapılmış ve bu miktarın faizler hariç 54 340 682,89 lirası kullanılmıştır.

Kullanılan bu sermayenin 32 500 000 lirası Millî Korunma Kanununun 45 nci maddesinin (Ç) fıkrası gereğince reeskont yolu ile 21 840 682,89 lirası ise aynı maddenin (C) fıkrası gereğince bankanın kendi menabiinden karşılanmıştır.

Raporda, İzmir Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinin, üzüm müdahale mubayaaları için, kooperatiflere gönderdiği paralardan Ziraat Bankasınca tahsil edildiğine işaret olunan acyo için mezkûr banka nezdinde gereken teşebbüste bulunulmuştur.

Umumi Murakabe Heyeti raporunda bahsedilen diğer işlerden Bakanlığımızı ilgilendiren bir mevzu bulunmadığını saygılarımla arz ederim.

Maliye Bakanı

İ. R. Aksal

T. C.

İçişleri Bakanlığı

İller İd. G. M.

2. Ş. M.

Sayı : 22767 - 4, 7462

9 . VII . 1949

Özü : İstanbul Mahrukat Ofisi hakkında.

Yüksek Başbakanlığa

30 . XII . 1948 gün ve Kararlar Müdürlüğü 32-40/6-4414 sayılı buyrukları karşılığıdır :

K/755 sayılı kararla tasfiyesine izin verilmiş olan İstanbul Mahrukat Ofisinin 1945 yılı bilânçosu hakkında Umumi Murakabe Heyetince yapılan tenkidler üzerinde bir mütalâa yürütülebilmesi ancak tasfiye sonucunun alınmasıyla mümkün olacağı görülmüş ve tasfiye işi de henüz bitirilebilmiş ve 1945 yılı dâhil ilk kuruluşundan bugüne kadar olan yanlış hesaplar da düzeltilmek suretiyle tanzim kılınan bilânçolar ilişik olarak sunulmuştur.

Gecikmenin bundan ileri geldiğini ve ayrıca serdedilecek bir mütalâamız bulunmadığını saygılarımla arz ederim.

İçişleri Bakanı

E. Erişirjöl

İstanbul Mahrukat Ofisi

İstanbul: 31 . XII . 1946

1945 senesi Bilânço hesabı

Sermaye		1 500 000,—
Bankalar		1 393 961,50
Teminat		135 859,80
Alacaklılar		89 390,37
Amortisman		28 556,24
Kârlar		139 840,51
Kasa	8 238,38	
Esham ve tahvilât	8 860,—	
Odun	274 714,53	
Kömür	18 894,70	
Mahrukat mubayaaları	23 958,21	
Orman işletmeleri	138 125,47	
İştirakler	84 824,67	
Nakil vasıtaları	4 319,84	
Borçlular	242 990,82	
Bâyiler	323 039,08	
Fırın	540 452,50	
Kredi mektupları	37 650,—	
Sermaye taahhüdü	1 500 000,—	
Malzeme ambarı	8 108,35	
Demirbaş	73 431,87	
	<u>3 287 608,42</u>	<u>3 287 608,42</u>

İstanbul Mahrukat Ofisi

İstanbul: 31 . XII . 1946

1945 senesi kâr ve zarar hesabı

Odundan (Gayrisâfi kâr)		109 908,79	
Kömürden » »		122 806,17	
İdare masrafları:			
Memur ve müstahdem ücretleri	35 981,71		
Kırtasiye ve evrakı matbua	1 179,23		
Evkaf ve mahkeme masrafı	3 565,64		
İlân, tamir, küçük masraflar, ticaret odası aidatı	2 479,02		
Telefon	420,26		
Harcırahlar	457,59		
İdare binaşı kiralari	1 903,66		
Su, pul masrafları	333,85		
Posta telgraf	129,05		
Faiz	39 186,95	85 636,96	
İşletmeler masrafları:			
Muvakkat memur ücretleri	24 814,11		
Amele, tahmil, tahliye masrafları	6 442,17		
Depo kiralari	1 190,60		
Şehir dahili odun ve kömür nakil masrafları	8 777,09		
Müteferrik masraflar	938,36	42 162,33	
Fireler		690,27	
Amortismanlar		12 583,45	
1945 senesi kâr:		70 265,03	
1942 » »		10 588,44	
1943 » »		10 788,48	
		232 714,96	232 714,69

T. C.

Tarım Bakanlığı

Zi. İ.ş. G. Müdürlüğü

G. Sayı T. E. Ş.

1 Şubat 1949

Yüksek Başbakanlığa

Muamelât Genel Müdürlüğü, Kararlar Müdürlüğü ifadeli 26. I. 1949 gün 32 - 40/6 - 4414 sayılı yazıları C:

1945 yılı Millî Korunma Bilânçosu ve kâr ve zarar hesapları hakkında Başbakanlık Umumi Mürakabe Heyeti tarafından düzenlenen rapor tetkik edilmiştir.

Raporda Zirai Kombinalar ve Türkiye Zirai Donatım Kurumu hakkında serdedilen tenkid ve mülâhazalara dair Bakanlığımın cevabi mütalâası ilişik olarak takdim edilmiştir.

Saygılarımla arz ederim.

Tarım Bakanı
Cavit Oral

Başbakanlık Umumi Murakabe Heyeti tarafından düzenlenen Millî Korunma 1945 Bilânçosuna dair rapordan Tarım Bakanlığını ilgilendiren hususlar hakkında cevabi mütalâa.

1. Zirai Kombinalara dair olan kısımlar hakkında:

A) Raporun tahlil ve izah kısmında:

Raporun 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46 ncı sahifelerinde Zirai Kombinaların kuruluş tarihçesinden başlanarak teşkilât ve kadroları, toprak ve ekim işleri, istihsal, maliyet ve randa manlarla satışlar, işletmeler, bilânço, kârüzarar tabloları hakkındaki mütalâalar ve bilânçoda yer alan durumlarla rakamlar izah edildiğinden bu kısım cevabi tazammun etmemektedir.

Raporun bu kısmından 34 ncü sahifesindeki idari kadro ve yevmiyeliler mevzuu ile 41 ncü sahifesindeki atelye ve depo âmirlüğünün depo, sevk ve tamir masrafları ve 45 ncü sahifesindeki muhasebenin takviyesi mevzuları, raporun (Netice ve teklifler) kısmında ayrıca ele alınmış olduğundan, bu üç mevzua ait cevaplar da, aynı tertibe uyularak aşağıda arz edilmiştir.

B) Raporun netice ve teklifler kısmında:

1. Raporun netice ve teklifler kısmı 137 ncü sahife (a) paragrafında; Zirai Kombinaların yevmiye ile istihdam ettiği daimî memur ve müstahdemler için 80 bin liralık bir masraf yapıldığı, Millî Korunma Kanununa göre ihdas olunan işlere ait kadroların Bakanlar Kurulu tarafından tasdik olunması icap ettiğinden bu muamelenin mevzuata uygun görülmediği cihetine işaret edilmiştir.

Bu paraların daha ziyade işletme kadrosundan olarak tesis işleri şubesinde çalıştırılan mühendis, fen memuru, sürveyan, ressam gibi personele ödenmiş olduğu raporun 34 ncü sahifesinde de açıklanmış bulunmaktadır.

K/477 sayılı kararla Kombinalar İdaresine çiftlikler tesis vazifesi verilmiş, Hazineye ait ve şehirlerden uzak hâli arazi üzerinde muayyen bir devre zarfında tamamlanması icabeden bu tesislere muktazi vaziyet plânları avan projeler ve keşifler gibi inşaat tekniğini ilgilendiren işleri yapacak kâfi eleman, kadrolarında mevcut olmadığından tamamiyle işletmelerin işlerini yapan ve fakat vazifelerinin merkezde tesis şubesi tarafından kontrolü elzem olan bu personeli inşaat işlerinin devamı süresince, o suretle istihdam etmek zaruri olmuştur.

Esasen işletme ihtiyaçlarını karşılayan bu gibi personele tevdi edilen işler bittikçe idare ile olan hizmet alâkahlarının kesilmesindeki kolaylık da dikkat nazarına alınarak, hizmetleri devamlı olmayan bu mahiyetteki personelin, idari bir kadro lie ve yevmiye lie istihdamının idare bakımından daha uygun olacağı neticesine varılmıştır.

İşletmelerin bu mahiyetteki mahalli ihtiyaçları için de aynı suretle ve aynı tertiplerden yapılan masraflar muvafık bulunduğu ve raporun 35 nci sayfasında bu mahiyette kadrolardan bir hayli tasarruf sağlandığının görüldüğü de tebarüz ettirildiğine göre, aynı mahiyette olan ve tamamıyla işletme hizmetlerini ilgilendiren bu ödemelerde de mevzuata aykırı bir cihet görülmemiştir.

2. Raporun netice ve teklifler kısmı 137 nci sayfa (b) paragrafında, Gazi'deki tamir atelyesi hesap işlerinin iyi organize edilmemesinden mühim bir yekûna baliğ olan sevk masrafları ile bâzi imalât ve tamirata ait masrafların, ait oldukları işlerin maliyetlerine intikal ettirilmemiş olmasının 1945 yılı atelye hesaplarının 757 bin küsur liralık bir zararla kapanmasına sebebiyet verdiği belirtilerek, bu durumun ıslahı cihetine gidilmesine işaret edilmiş ve raporun 41 nci sayfasında da aynı mevzu üzerinde durulmuştur.

Diğer on üç zirai işletmede olduğu gibi, bunlara yardımcı bir sınaî işletme olan atelyede de muhasebe kayıtları, ilk defa 1945 yılında kurulmuştur. O tarihlerde, bir taraftan henüz ihtiyacı karşılayacak bir muhasebe plânının hazırlanmamış olması, diğer taraftan da işletmeye iyi muhasebe elemanı tedarikinde mâruz kalınan güçlükler sebebiyle, hesapların bu şekilde bağlanması zaruri olmuştur.

Maamafih, Umumi Murakabe Heyeti mütehasıslarının Kombinalar İdaresi kayıtlarını tetkik sırasında, bu hususta yaptıkları şifahi ikazdan da istifade olunarak, mütaakip senelerde atelyenin bu nevi masraflarının tamamen mahallerine mal edilmesi suretiyle, bu gibi bir zararın tahassülüne meydan verilmemesi için gerekli tedbirler alınmış ve atelye muhasebe organizasyonunun imkân nispetinde ıslahına çalışılmıştır.

3. Raporun netice ve teklifler kısmı 138 nci sahife (c) paragrafında; Kombinaların bu sene muhasebe teşkilâtı ile kayıtlarında geçen senelere nispetle salâha doğru bir terakkî görüldüğünün memnuniyetle kaydedilmekte olduğu belirtildikten sonra, yine de muhasebe kayıtlarının lâ-yıkı veçhile tutulmadığı, birçok silintilerle, usulsüz iptallere yer verildiğinin müşahede edildiği, ambar kayıtları ile muhasebe kayıtlarının muvazi ve mutabık yürütülmediği ve 1945 bilânçosunun da ancak Mart 1948 de verildiği beyan olunarak, muhasebe servisinin keyfiyet ve kemmiyet bakımından sürat ile takviyesinin zaruri bulunduğu işaret edilmiş ve aynı mevzu raporun 45 nci sahifesinde de ele alınmamıştır.

a) Yukarıda da arzedildiği üzere 1945 yılı Kombinaların on üçü zirai ve biri sınaî olmak üzere 14 işletmesinde ilk muhasebe senesidir. O vakit eleman tedariki hususunda her tarafta çekilen sıkıntı ile beraber, henüz idare binası, ambar, lojman gibi tesislerin tamamlanmamış bulunması sebepleriyle, işten anlar memurların tedarik ve açık işletmelerde görevlendirilmesinde karşılaşılan güçlükler, idarede daha fazla hissedilmiş, bir taraftan bizzat işe alınan kifayetsiz memurların yetiştirilmesine, bir taraftan da kayıtların tutulmasına zaruret hâsıl olmuştur.

Mütaakip senelerde, kayıtların daha düzgün ve usule uygun bir şekilde yürütülmesi için, gerekli tedbirler alınmış ve muhasebe kadrosunun da keyfiyet ve kemiyet bakımından takviyesi için elde olan imkânlardan istifade olunmuştur.

b) Bilânçoların geç tanzimi ise, yukarıdaki fıkrada arzedilen âmillere ilâveten, Millî Korunma Muhasebe Bürosunun Kombinalar İdaresi kayıtlarına ve tasfiye hesaplarına idarenin esas tuttuğu 1943 bilânçosunu ve kayıt envanterlerini idareye ancak iki sene sonra, Aralık 1945 tarihinde verebilmiş olması yüzünden devir kayıtlarının açılmasının idarenin elinde olmayan bu sebeple iki sene gecikmesinden ve aynı sebeple 1944 bilânçosunun da iki seneden fazla bir gecikme ile hazırlanabilmiş olmasından ileri gelmiştir. Bu gecikmelerin, diğer seneler bilânço devrelerinde telâfisine âzami gayret sarfedilmektedir.

II - İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği emrindeki göztaşı kredisi hakkında :

Raporda İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinin muamelât ve faaliyetine dair tenkid ve mülâhazalar arasında, 1 . VII . 1944 tarihinden itibaren Türkiye Zirai Donatım Kurumuna devri bahis mevzuu göztaşı kredisi ile ilgili hususlar anılan kurumca not edilmiş olup,

mezkûr kredinin kanuni devir muamelesinin ikmal ve tahakkuku sırasında göz önünde tutulacaktır.

Saygılarımla arz ederim.

Tarım Bakanı
Cavid Oral

T. C.
Ziraat Bankası
M. K. M. B.
Umum Müdürlük
No. 3

26 . II . 1949

Yüksek Başbakanlığa

6 - 4414 Kararlar Müdürlüğü ifadesiyle alınan 30 . XII . 1948 tarih ve 32 - 40 sayılı emirleri cevabıdır :

1945 senesi Millî Korunma Bilânçosu ile kâr ve zarar hesabının incelenmesi sonunda Umumi Mürakabe Heyetince hazırlanan rapora, ilgili konularda, cevap ve mütalâmamız ilişik olarak yüksek huzurlarına sunulmuştur.

Bu veesile ile en derin saygılarımızın kabulünü rica ederiz.

Türkiye Cumhuriyeti
Ziraat Bankası
Okunamadı

1945 yılı Millî Korunma Bilânçosu ile kâr ve zarar hesabı hakkında Umumi Mürakabe Heyetince hazırlanarak Yüksek Başbakanlığa sunulan rapora - ilgili konularda - Bankamızın mütalâa ve cevabı aşağıda arz olunmuştur :

I - Genel durum

Millî Korunma Umumi Bilânçosunun düzenlenmesindeki gecikme - Umumi Mürakabe Heyetince de raporda bu kısımda ve bilânçonun tetkik ve tahlili faslında işaret buyurulduğu üzere - çeşitli işler için Millî Korunma sermayesi tahsis olunan mahallerden evrakı müsbite ve bilânçolarının zamanında Bankamıza gönderilmemesinden ileri gelmektedir.

Daha evvelki seneler bilânçolarının tetkiki münasebetiyle Umumi Mürakabe Heyetince hazırlanan raporlara verilen cevaplarda da tekrarlandığı üzere bu tevhürü önliyecek ve evrakı müsbite ve hesapların kanunen muayyen müddetler zarfında Bankamıza gönderilmesini temin edecek tedbirlerin alınması Bankamız için de arzuya şayan bir keyfiyettir.

II - İşletme faaliyetleri

E) İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği :

I - Nebati yağlar

d) Muamelât ve hesap işleri :

(Sahife : 65)

İzmir İncir ve Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği emrine, Devlet hesabına satın alınacak nebati yağlar için açılan hesaba kayıt suretiyle verilen hâvalelerden alınan acyoların iadesi İzmir Şubemize tebliğ edilmiştir.

(S. Sayısı : 80)

Halen iade edilmemiş olan kısım, Millî Korunma kredilerine aidiyeti henüz tesbit edilemeyen havalelere aittir.

II - Üzüm

(Sahife : 69)

Devlet yağları hesabına kayıt suretiyle verilen havalelerden alınan acyoların iadesi hakkında İzmir Şubemize verilen - yukarıda sözü geçen - emir gereğince Millî Korunma hesaplarına aidiyeti tesbit edildiği zaman bu kısma ait havale acyoları da iade olunacaktır.

(4) Ziraat Bankası pamuk hesabı

(Sahife : 86)

Evveldi senelerde Umumi Murakabe Heyeti raporlarına verdiğimiz cevaplarda da arzolunduğu üzere Bankamızca yapılan bu muamele Millî Korunma Muhasebe Talimatnamesinin 24 ncu maddesine istinad etmektedir.

Umumi Murakabe Heyetinin faiz ve komisyonların maliyete ilâve edilmeyerek doğrudan doğruya kâr ve zarar hesabına geçirilmesi yolundaki mütalâası Millî Korunma Kanununun 49 ncu maddesinde bahsi geçen muhasebe talimatnamesinin tadilini gerektirdiğinden keyfiyetin Maliye Bakanlığına yazıldığını arz ederiz.

III - Bilânçonun tetkik ve tahlili

A) Aktif

III - Sermaye tahsisinden borçlular 19 084 920,71 lira :

1. Mütedavil sermaye 5 427 951,65 lira :

a) Ticaret Bakanlığı :

Yerli ürünler : 4 987 298,98 lira :

565 sayılı koordinasyon kararıyla tahsis olunan mütedavil sermayeden dolayı Millî Korunma muhasebe talimatnamesindeki esaslar dairesinde ayrı bir bilânço düzenliyerek Bankamız Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermesi için 31 . I . 1949 ve 140 numaralı mektubumuzla şirkete lâzım gelen talimat verilmiştir.

3. İkrazat 12 541 364,48 lira

Ticaret Bakanlığı

G) Yasin Aral

Yasin Aral'ın vadesinde tasfiye edilemeyen hesabı - Umumi Murakabe Heyetince raporda işanet buyurulduğu üzere - bilâhara kapatılmış bulunmaktadır.

h) Muammer Alemdar

Borçlu hakkında, Yüksek Başbakanlık emriyle, Hazine ile müştereken icra nezdinde takibe geçilerek icra merciinden lehte karar alınmış ise de, kararın Yargıtayca bozulması üzerine mahkeme nezdinde yeniden takibe geçilmesi icabetmiştir.

Bu münasebetle Yüksek Başkanlık ve Maliye Bakanlığı ile muhabere edilmekte iken Maliye Bakanlığından aldığımız bir tezkerede, borçlunun borcu taksitle ödeme teklifinde bulunduğu ve bu teklifinde kabul edildiği bildirilmiştir.

Bu son vaziyete göre hesabın tasfiye şekli hakkında mezkûr Bakanlığın talimatı beklenmektedir.

IV - Muhtelif borçlu hesaplar 47 328 494,37 lira

c) Sair borçlular

(Sahife : 104)

Mütedavil sermaye tahsis olunan mahallerden gelen bilânço ve envanterlerde borçlu hesaplar meyanında gösterilmiş olduğu cihetle Bankamızca da o suretle kayıtlara geçirilmiştir.

Mütaakip senelere ait bilânçoların tanzimi sırasında bu hususun nazarı itibara alınması alâkalı müesseselere yazılacaktır.

VII - Sabit kıymetler 9 784 502,69 lira.

(Sahife : 113)

Evvélki senelerde Umumi Murakabe Heyetince hazırlanan raporlara Bankamızca verilen cevaplarda, arzedildiği veçhile teşkilât ve idare masrafı tertibinden kredi açılan ve Bankamıza evraki müsbite göndermekle mükellef tutulan mahallerden sabit kıymetlere ait sene sonu tadat zabıtları ve envanterler - taleplerimize rağmen - almamamaktadır.

Bu sebeple sabit kıymetlerdeki değışikliklerin tesbiti mümkün olamamış demirbaş eşya ve mef-ruşatın bilânçoya, Muhasebe Büromuz kayıtlarına göre dercine zaruret hâsıl olmuştur.

B) Pasif :

1. Muhtelif alacaklı hesaplar 37 909 842,81 lira.
2. Alacaklı şahıslar.

(Sahife : 119)

Ticaret Bakanlığının Yerli Ürünler Türk Anonim Şirketi ile 1939 - 1941 yıllarında yaptığı bütün müdahale mubayaatından mütehassıl kârın taksiminde noksan hesap edilen 3 009,05 liranın tashihi 19. I. 1948 tarihinde yapılmış bulunmaktadır.

3. Diğer alacaklılar :

(Sahife : 120)

Bu husustaki mütalâamız yukarda muhtelif borçlu hesaplar kısmında arzedilmiştir.

II - Karşılıklar 14 061 509,14 lira.

e) Pamuk kârı :

(Sahife : 122)

Pamuk mubayaasına mütedair - yukarda sözü geçen - 87 numaralı Koordinasyon Kararınının 3 neü maddesi hükmünü, satışların harici ve dahilî olarak mütalâası tarzında değil, o tarihte sadece alım ve ihraç işinin derpiş edilmiş olması manasında telâkki etmekteyiz.

Mezkûr kararın ikinci maddesinin baş tarafında «bu mubayaa ve ihraç işlerini ifaya» şeklinde mevcut kayıt da bu görüşü teyit eylemektedir.

165 (1941) numaralı Koordinasyon kararı da bu nevi muamelelerden husule gelen ve gelecek olan kârın fon hesabına alınmasını âmirdir.

Buna binaen 59 ve 127 sayılı Koordinasyon kararları gereğince mubayaa olunan ve elkonan pamuklardan mütehassıl kârın tamamen fon hesabına kaydı lâzımgeleceği mütalâasındayız.

d) Teşkilât ve idare masrafları karşılığı:

(Sahife : 123)

1942 yılı Millî Korunma Umumi Bilânçosunda kâr olarak görünen 1 319 680,08 liranın, mezkûr sene sonuna kadar teşkilât ve idare masrafları tertibinden sarfolunduğu halde evraki müsbitesi Bankamıza gönderilmemiş bulunan masraflara karşılık olarak ayrılması yolunda Umumi Murakabe Heyetince yapılan teklifin Sayıştay Komisyonunca tasvip ve bilânçonun da Büyük Millet Meclisince 'bu suretle tasdik olunması üzerine 1 319 680,08 lira 1943 senesi Millî Korunma Umumi Bilânçosunda karşılıklar hesabına alınmıştı.

Yukarda bahsi geçen evraki müsbiteden mütaakıp senelerde Bankamıza gönderilen kısmına göre - ve Umumi Murakabe Heyetince 1944 senesi Bilânçosunun tetkiki münasebetiyle hazırlanan rapordaki temenniye uyularak - karşılık miktarı 1945 senesi Bilânçosunda 797 000 liraya tenzil edilmiştir.

Sarf evraki henüz Bankamıza gönderilmemiş olan masraflar için karşılık tefrikına mütedair başkaca bir karar olmadığından 1945 senesi sonuna kadar teşkilât ve idare masraflarından evraki müsbitesi Bankamıza gelmemiş olan kısım için - Umumi Murakabe Heyetinin mütalâası veçhile - ayrıca bir karşılık temini imkânı bulunamamıştır.

Keyfiyeti en derin saygılarımızla arz ederiz.

Türkiye Cumhuriyeti
Ziraat Bankası

Sayıştay Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Sayıştay Komisyonu

Esas No. 3/44

Karar No. 7

15 . I . 1951

Yüksek Başkanlığa

1945 yılı Millî Korunma bilânçosu ile buna ait olup 3780 sayılı Kanunun 51 nci maddesi gereğince hazırlanmış bulunan Başbakanlık Umumi Murakabe Heyetinin raporu ve işlerle ilgili Bakanlıkların düşüncelerini taşıyan cevaplardan ibaret ve 1 . XI . 1949 gün ve 3/395 sayı ile Komisyonumuza havale buyurulan dosya Umumi Murakabe Heyeti, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ve murakabeye tâbi teşekküllerin temsilcileri huzuru ile okunup lâzım gelen izahat alındıktan sonra yapılan inceleme neticeleri aşağıda arz edilmiştir :

1. Olağanüstü hallerde Devletin bünyesini Ekonomi ve Millî Savunma yönlerinden takviye maksadıyla Bakanlar Kuruluna bâzı görev ve yetkiler veren 3780 sayılı Millî Korunma Kanununun 4945 sayılı Kanunla değişik 51 nci maddesinde « Her yıl bilânçosu ve Umumi Murakabe Heyeti raporu işlerle ilgili Bakanlığın mütalâasıyla birlikte hesabın taallük ettiği yılın sonundan itibaren en geç bir yıl içinde Başbakanlıkça Büyük Millet Meclisine gönderilir » denilmekte ve bu değişiklikten evvelki müddet ise altı aydan ibaret bulunmakta olmasına rağmen 1945 yılı bilânçosu ancak 14 . VII . 1949 tarihinde Büyük Millet Meclisine takdim edilebilmiştir. Alâkalı müesseselerin daha hassas davranarak kanuni mehil içinde bilânçolarını vermeleri lüzumuna ehemmiyetle işaret ederiz.

2. Millî Korunma Kanunu ile derpiş edilen işlerde kullanılmak üzere tahsis olunan ve 4604 sayılı Kanunla, miktarında indirilme yapılan Millî Korunma sermayesi 83 394 720,85 lira olup bu paradan 54 840 622,89 lirasının tahsis mahallerince Ziraat Bankasından çekilmiş olduğu hâle 19 084 920,71 lirasına ait hesapları Millî Korunma Muhasebe Bürosuna vermemiş oldukları görülmüştür.

3. Tahsis mahallerince Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından çekilen 54 840 622,89 liralık tediyeinin 21 840 622,89 lirasını banka kendi

kaynaklarından ve 32 500 000 lirasını da Hazine kofaletini haiz bonolarını reeskont ettirmek suretiyle Merkez Bankasından temin etmiştir. Bankadan çekildiği bildirilen ve muhtelif bakanlıklara tahsis edilmiş olan bu para bakanlıklara izafeten, Millî Korunma Kanununa istinaden kurulmuş bulunan müesseselere mütedavil sermaye olarak vermiştir; Umumi Murakabe Heyeti raporunda bunların kullanıma tarzları ve sarf şekilleri üzerinde etraflı malûmat mevcut olduğundan, raporumuzda teferruat hususunda Yüksek Meclise arzı malûmattan çekinilmmiştir.

4. Millî Korunma camiasının 1945 yılı sonunda :

A)	47 328 494,37	lira	alacakları,
	37 909 842,81	>	borçları,
	47 875 807,30	>	stokları,
	13 212 183,21	>	brüt sabit kıymetleri
	3 427 680,52	>	sabit kıymet birikmiş amortismanları
	14 061 509,14	>	karşılıkları bulunduğuna

B) Millî Korunma camiasının 1945 yılı sonundaki kârının :

	Lira
1940 ve 1941 yılları zararını teşkil eden	826 115,84
Zirai Donatım Kurumunun 1943 yılı kârını teşkil eden	98 739,80
Teşkilât ve idare masraflarından ödenmemiş olup karşılıkları ayrılan	794 000,00
	1 718 855,64

olmak üzere ceman 1 718 855,64 liranın tenzillerinden sonra 31 722 744,47 lira olduğu ve bunun 4 031 343,62 lirasının 1945 yılı safî kârının teşkil ettiği anlaşılmıştır.

5. Tahsis edilen paraların, bu paraları kullanan alâkalı bakanlıklara göre müfredatı aşağı

ğıdaki cetvelde gösterilmiştir.

Bakanlıklar	Muhtelif koordinasyon kararları ile tahsis edilen Lira	Tahsis edilen paradan kul-lanılan miktar Lira
Başbakanlık	370 545,05	371 356,57
Ticaret Bakanlığı	50 346 321,15	26 008 350,81
Ekonomi Bakanlığı	8 155 258,68	8 205 469,24
Millî Savunma B.	422 786,52	420 843,00
Ulaştırma B.	3 376,20	3 376,20
Adalet Bakanlığı	1 543 551,59	1 603 551,60
Tarım Bakanlığı	12 039 574,08	13 478 278,17
Maliye Bakanlığı	10 035 657,33	3 772 958,68
Dışişleri B.	79 688,47	79 688,47
İçişleri B.	397 961,78	396 810,15
Yekûn	83 394 720,85	54 340 682,89

6. Umumi olarak, Millî Korunma Kanununun hükümlerine göre tesis ve kendilerine bu kanunla konulan fondan döner sermaye tahsis edilen teşekküller iş programları mevcut olmadan bakanlıkların umumi ve prensibe ait emirleri ve kendilerinin takdirleriyle iş görmektedirler. Kâffesinin nazari kadrolarını açtıkları ve yevmiye ile devamlı olarak memur kullandıkları tesbit edilmiştir.

7. İhtiyat akçesi mevcut olmayan muhasas 17 milyon liralık bir kredi ile iş gören Ticaret Ofisinin resmî dairelere satmış olduğu mallar bedelinden kesilen Taahhüt Vergilerinin 10 . VI . 1942 gün ve 1302 sayılı Büyük Millet Meclisi kararı gereğince istirdadı icabettiği neticesine, bu teşekkülün 1943 yılı blânçosu incelenirken varılmış ve belirtilmiştir. Aradan geçen müddet içinde gereken teşebbüslerin yapılmadığı ve bu defa Ticaret Ofisinin bahsi geçen vergi yüzünden çarpıldığı cezaya, Bakanlık la vâkı muhaberenin sebebiyet verdiği anlaşılmıştır.

8. 2,5 milyon lira sermaye ile iş gören Petrol Ofisince mubayaalardan borçlu kimseler için hem borçlu hem alacaklı olarak hesap açıp sene sonunda bunların mahsupları da yapılmadığından bilânçosunun aktif ve pasifine iki yüz bin liralık fazulî bir yükseliş nusuale geldiğini

ve bunun muhasebe usullerine uygun görülmediğini işaret ederiz.

9. 338 sayılı Koordinasyon kararıyla kurulan Mahrukat Ofisi, kuruluşu tarihinden beri düzgün bir iktisadi işletme halini alamamış, muamele ve bilhassa hesaplarında ihtiyaca ve murakabeye salih bir sistem kuramamış olduğundan, bu Ofisin Millî Korunma muhasebe bürosunca umumi bilânçoya intikal ettirilen kâr ve zarar hesabının şimdiye kadar olduğu gibi 1945 yılına ait olanının da reddi uygun görülmüştür. Esasen bu ofis 742 sayılı Koordinasyon kararı ile tasfiyeye tâbi tutulmuştur.

10. Zirai Kominbalar Kurumu yevmiye ile kullandığı daimî memur ve müstahdemler için 80 bin liraya yakın bir masraf yapmıştır. Halbuki raporumuzun altıncı maddesinde kısaca bahsedildiği gibi Millî Korunma Kanununa göre ihdas olunan kadroların Bakanlar Kurulu tarafından tasdikı icabettiğinden mezkûr müessesenin bu hareketi mevzuata uygun görülmemiştir. Kurumun atelye hesapları 750 bin küsur liralık bir zararla kapanmış, atelye hesap işlerinin organiza edilmemesi yüzünden mühim bir yekûna varan imalât, tamirat ve sevk masaraları ait olduğu işlerin maliyetlerine intikal ettirilmemiştir. İyi işlemediği görülen bu kurum muhasebe teşkilâtının düzeltilmeye muhtaç olduğu anlaşılmıştır.

11. Millî Korunma Kanunu hükümlerine göre elkonulan ve sonradan sahiplerine iade edilen Zeytinburnu çimento fabrikasının iadesi sırasında şirkete terkedilen ve (A) hesabında kayıtlı 600 bin liraya yakın ham madde ve malzeme bedelleri için paranın ödendiği tarihe kadar faiz tahakkuk ettirilmemesi, şirketin Sümerbanktaki «B» hesabı borcu anlaşma hükümlerine göre 1 . IV . 1947 tarihinden itibaren muacceliyet kesbedip % 8,5 faize tâbi tutulması icabederken mukavele hükümlerinin yerine getirilmemesi, her ne kadar aradaki anlaşmaya istinaden ödendiği söylenmekte ise de fabrikasının şirkete iadesi esnasında 220 bin liralık bir tazminatın verilmiş olması ve el kaldırma sonunda Sümerbank elinde kalan 119 554,45 liralık malzemenin bilânço tazminine geçen üç yıl zarfında lâyük olduğu ehemmiyet atfedilip satılmamış bulunması hususları, üzerinde durulmaya değer görülmüştür.

12. Devlet yağları personel kadrosunu Bakanlar Kurulunun tasdikına arz etmemiş bulunan İzmir Tarım Satış Kooratfleri Birliği 469 281,36 lira kıymetindeki variller için 1945 yılında 40 bin liraya yakın tamir masrafı yaptığı halde bu masrafı varil kıymetlerine katarak husule gelecek üzerinden amortisman ayırmamıştır. 1945 sonunda yalnız Merkez deposundaki yağların tartımı yapılmış fakat merkezdeki demirbaşlarla yardımcı tesekküllerdeki mevcut yağların envanteri yapılmamış ve dolayısıyla stokların ve demirbaşların hepsi muhasebe kayıtlarına dayanılarak bilançoya aksettirilmemiştir. Evvelce Devlet hesabına alınıp sonra Millî Korunma fonuna mahsup edilen üzümün müdahale mubayaası bedellerinden 20 361 lira birinci ve ikinci yedek akçe olarak Birlik tarafından ayrılan para ile müdahale mubayaaları için Birlikçe kooperatiflere gönderilen paralar sebebiyle T. C. Ziraat Bankasına ödenen 576,65 lira acyo muhabere masrafını Millî Korunma fonuna iadesi icabetmektedir. Bu paraların iade ve istirdat elildiği komisyonumuzca dinlenen Bakanlık mümessili tarafından beyan edilmiştir.

13. Türk Tütün Limitet Şirketinin Tekele devrettiği 121 407,67 liralık tütünlerin mubayaası için ayrılan paranın tahsisi tarihinden tütünlerin adı geçen İdareye devri tarihine kadar faiz tahakkuku gerektiği halde müddetin noksan hesaplanması yüzünden artan faizlerin Millî Korunma hesabına tekelden tahsili cihetine gidilmesi icabettiğine ve 1945 yılı sayım zabıtlarına göre imha edildikleri anlaşılan üç bin liraya yakın bir değer taşıyan malzemenin satılıp tutarının irat kaydedilmesi gerektiğine işare ederiz.

14. Ziraat Bankası Koorinasyon pamukları hesabının ceman 20 906,41 lira umumî geliri olduğu, 1942 yılında Çukurova İhracatçılar Bir-

liğinden satın alınan muhtelif cins pamuklar için bu Birliğe 47 039,37 lira ödenmesiyle beraber nakliye sigortası depo hesabından tahsili icabederken, zarar kaydedilen bâzı paralar ve demirbaş amortismanları ve saire gibi 39 429,76 lira muhtelif giderlerle yekûnunun 1 269 310,74 liraya ulaştığı ve netice olarak Ziraat Bankası Koorinasyon pamuk hesabının 1945 yılında 1 248 404,33 lira zararlar kapandığı görülmüştür.

15. 5 milyon lira mütedavil sermaye tahsis olunan Yerli Ürünler Şirketinin Eylül 1948 tarihine kadar Millî Korunma Muhasebe Bürosuna göndermekle mükellef olduğu bilançoğu yollamadığı görülmüştür.

Ticaret Bakanlığının Yerli Ürünler Türk Anonim Şirketi ile müştereken yaptıkları 1939 - 1941 yılı mahsulü müdahale mubayaası satışlarından elde edilen ve 1945 bilançosunun alacaklar hesabında gösterilen 1 945 492,86 lira kâr Ziraat Bankasına yapılan taksim neticesinde 3 009,05 lira noksan hesap edildiğinden bu yanlışlığın incelenip düzeltilerek Millî Korunma fonuna iadesi gerektiğini belirtiriz.

Komisyonumuzca yapılan inceleme sonunda, Umumi Murakabe Heyeti tarafından tadilen hazırlanan 1945 yılı Millî Korunma bilançosu ile kâr ve zarar hesabının Millî Korunma kayıtlarına uygun olduğu anlaşılmıştır. Bu muaddel bilanço, kâr ve zarar hesabı ve bunların tasdikına mütedair hazırlanan kanun tasarısı ile birlikte Yüksek Meclise arz edilmek üzere Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Siird	İsparta	Mardin
Ş. Türkođlu	S. Bilgiç	A. Bayar
Çorum	Malatya	Muş
Ş. Gürses	M. Kulu	H. Dayı
	Samsun	
	H. Alişan	
	İmzada bulunamadı	

SAYIŞTAY KOMİSYONU TEKLİFİ

3780 sayılı Millî Korunma Kanununa göre yapılmış olan harcamalara ait 1945 takvim yılı bilançosunun onanması hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 3780 sayılı Millî Korunma Kanununa göre iligik cetvelde gösterilmiş olan harcamalara ait 1945 takvim yılı bilançosu ve kâr ve zarar hesabı onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

1945 yılı Millî Korunma Muaddet Bilançosu

Aktif		Pasif	
I - Tahsis edilmeyen sermaye	2 005 279,15	VIII - Sermaye	85 400 000,—
II - Tahsis edilen sermaye	83 394 720,85	IX - Sermaye tahsisinden	
III - Sermaye tahsisinden borçlular	20 539 408,78	alacaklılar	54 340 682,89
IV - Muhtelif borçlu hesaplar	46 549 550,95	X - Muhtelif alacaklı hesaplar	37 753 357,59
V - Mutavassıt hesaplar	23 953 417,34	XI - Mutavassıt hesaplar	10 617 634,27
VI - Stoklar	47 574 089,72	XII - Karşılıklar	14 061 509,14
VII - Sabit kıymetler	9 739 627,06	XIII - Kâr	31 582 909,96
	<u>233 756 093,85</u>		<u>233 756 093,85</u>

184 Ö

1945 yılı Millî Korunma Muaddet kâr ve zarar hesabı

Zimmet		Matlup	
Ticari işletmeler masrafları	6 436 833,05	Ticari işletmeler gelirleri	11 254 634,00
Sınai işletmeler masrafları	671 941,49	Sınai işletmeler gelirleri	938 442,59
Zirai işletmeler masrafları	3 339 868,98	Zirai işletmeler gelirleri	4 729 234,41
Teşkilât ve idare masrafları	2 306 537,72	Müteferrik gelirler	1 905,40
Sâbit sermaye hesapları faizleri	229 333,49		
Kâr	3 939 701,67		
	<u>16 924 216,40</u>		<u>16 924 216,40</u>